

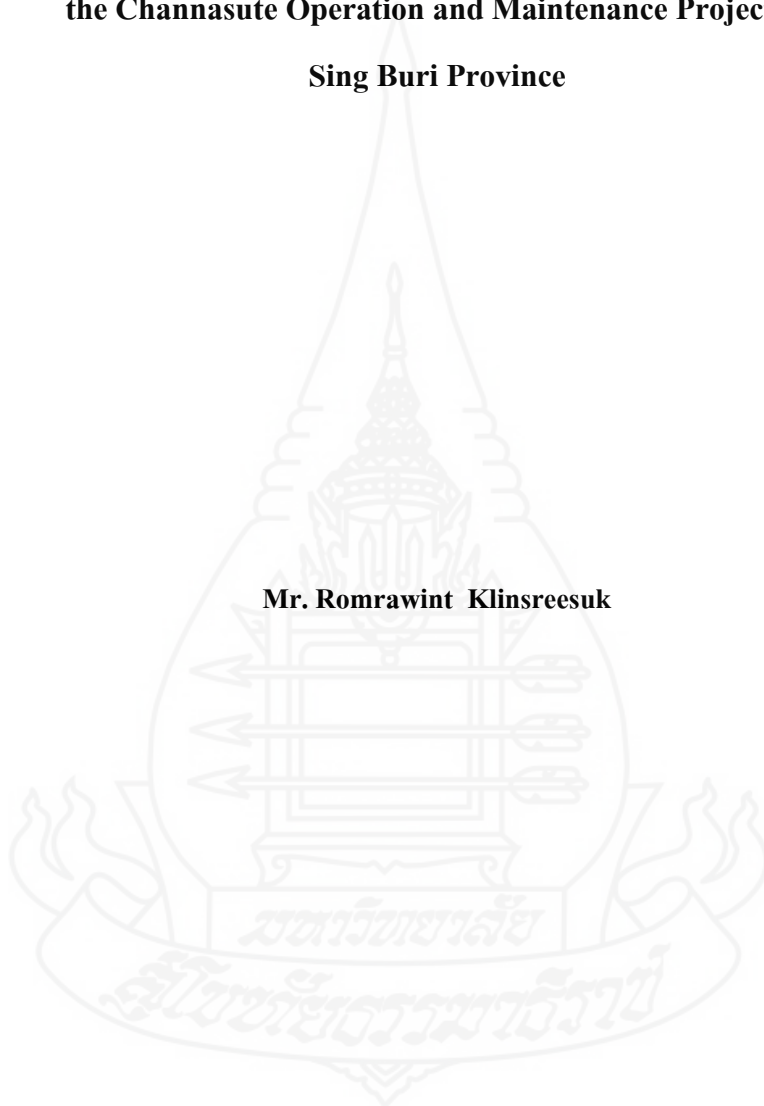
การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชลสูตร
จังหวัดสิงห์บุรี

นายรมย์รวินท์ กลิ่นศรีสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2553

**Water Users' Participation in Irrigation Water Management : A Case Study of
the Channasute Operation and Maintenance Project in
Sing Buri Province**

Mr. Romrawint Klinsreesuk



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสุดร จังหวัดสิงห์บุรี

ชื่อและนามสกุล นายธรมย์รวิษฐ์ กลิ่นศรีสุข

แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ

สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช


อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

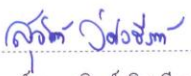

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ดิน ประชุนพฤกษ์)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี)


..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)


..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสุทธิรานนท์) 

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการ
ส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร จังหวัดสิงห์บุรี

ผู้วิจัย นายธรรม์วินท์ กลิ่นศรีสุข รหัสนักศึกษา 2473201263 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์
สามัคคีธรรม **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการ
จัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม
ของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร (3) เปรียบเทียบ
การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร
และ (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจำนวน 17,353 ราย
โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง 390 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด (2)
วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำใช้การทดสอบค่าที (3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยวิธีถดถอยเชิง
พหุแบบขั้นตอน และ (4) วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความ
แตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า (1) การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำทุก
ขั้นตอน พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ 5 ตัวแปรและ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) การ
เปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม พบว่าการมีส่วนร่วม
ระหว่างฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 แตกต่างกัน โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 มีส่วนร่วมในการบริหาร
จัดการน้ำชลประทานมากที่สุด (4) ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ พบว่า ผู้ใช้น้ำขาด
การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ปัญหาการกำหนดระเบียบ กระบวนการ และ
วิธีดำเนินงานกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา และมีปัญหาด้านการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุง
การบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา ทั้งนี้ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องสอบถาม
เกษตรกรว่าพื้นที่ต้องการน้ำช่วงเดือนใด และควรมาดูแลควบคุมการจัดรอบเวร โดยแบ่งปันให้คนท้าย
น้ำบ้าง ตลอดจนควรซ่อมถนนชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ดี

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ การบริหารจัดการน้ำชลประทาน
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร จังหวัดสิงห์บุรี

Thesis title: Water Users' Participation in Irrigation Water Management : A Case Study of the Channasute Operation and Maintenance Project in Sing Buri Province

Researcher: Mr. Romrawint Klinsreesuk; **ID:** 2473201263; **Degree:** Master of Public Administration;

Thesis advisors: (1) Dr. Rangson Prasertsri ~~๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖~~; (2) Dr. Somsak Samukkethum ~~๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖~~

Academic year: 2010

Abstract

The purposes of this study was : (1) to study the water users participation level, (2) to study the factors influencing the water users participation, (3) to compare the water users participation, and (4) to study the water users problems and suggestions on the water users participation in irrigation management.

The population in this study were 17,353 water users who were water user group members. 390 samples were selected by using stratified random sampling methodology. The instrument used was questionnaires. The statistic used to analyze the data by computer programs were (1) frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation, (2) t – test analysis for analyzing the water users participation level, (3) stepwise multiple regression analysis for analyzing the relationship, and (4) One – way analysis of Variance (One - way ANOVA) for analyzing the differences, and finding the differences in pairs by using Scheffe Method.

The findings of this study were as follows: (1) the overall water users' participation in irrigation water management in every process was at “much” level, (2) as for the factors influencing that water users participation in irrigation management, it was found that there were 5 independent variables at .05 statistical significance, (3) as for the comparison of the participation in overall irrigation management, it was found that there was a difference water users among Operation and Maintenance Branch 1 through 7, the Operation and Maintenance Branch 3 had participated in the irrigation management the most of all, and (4) as for the problems on participation in the irrigation management, it was found that the lack of water analysis approach to resolve problems that arise, issue regulations defining the process and how water management activities and maintenance, and a recommendation to issue the updated water management and maintenance. The water users have suggested that officials should ask the agricultural which months they need the water and should monitoring to take care by providing to the people at the end of canal and also should repairer the irrigation road to the good condition.

Keywords: Water Users' Participation, Irrigation Water Management, Channasute Operation and Maintenance Project, Sing Buri Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงยิ่งจาก ศาสตราจารย์ ดร. ดิน ปรัชญพฤทธิ์ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. รังสรรค์ ประเสริฐศรี อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาอุทิศเวลาและแนวความคิดทางด้านวิชาการ การเสริมสร้างทักษะและแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ โดยทุกท่านมีความตั้งใจจริงในการติดตามให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเต็มใจอย่างสูงจนแล้วเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ทางด้านวิชาการ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่อำนวยความสะดวกในทุกด้าน และต้องขอขอบคุณคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนทุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนต้องขอขอบคุณหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พร้อมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูดทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนบรรลุผลสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณไพลิน นุชถาวร คุณปรีชา พันธุ์วา คุณชนัญญา กลิ่นศรีสุข และคุณสุกฤตา กลิ่นศรีสุข เป็นบุคคลที่มีคุณค่าที่คอยติดตามให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษาครั้งนี้จนสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ที่วางไว้

ในส่วนที่เป็นคุณค่าและคุณความดีที่สามารถอำนวยความสะดวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบแต่บิดา มารดา ตลอดจนคณาจารย์ผู้มีพระคุณทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ทางด้านวิชาการตั้งแต่อดีตจนสำเร็จการศึกษาในระดับนี้

รมย์วินท์ กลิ่นศรีสุข

ธันวาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	13
ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	23
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	24
สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร	50
หลักการชลประทาน	57
การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	64
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	76
รูปแบบการวิจัย	76
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	81
การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย	85
การวิเคราะห์ข้อมูล	85
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ข้อมูลส่วนบุคคล	87
การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	91
การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร จัดการน้ำชลประทาน	98
ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	113
ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร จัดการน้ำชลประทาน	131
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	137
สรุปการวิจัย	137
อภิปรายผล	147
ข้อเสนอแนะ	151
บรรณานุกรม	155
ภาคผนวก	162
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม	163
ข แบบสอบถามโครงการวิจัย	165
ประวัติผู้วิจัย	176

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา.....	78
ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	79
ตารางที่ 3.3 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน.....	83
ตารางที่ 3.4 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ในการจัดการน้ำชลประทานของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน.....	84
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง.....	88
ตารางที่ 4.2 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน.....	91
ตารางที่ 4.3 ระดับการมีส่วนร่วมคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา.....	92
ตารางที่ 4.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	93
ตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	94
ตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	96
ตารางที่ 4.7 ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	97
ตารางที่ 4.8 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ.....	98
ตารางที่ 4.9 ระดับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	99
ตารางที่ 4.10 ระดับปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	100
ตารางที่ 4.11 ระดับปัจจัยด้านแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ	102
ตารางที่ 4.12 ระดับปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ.....	104
ตารางที่ 4.13 ระดับปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ.....	106
ตารางที่ 4.14 ระดับปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	107
ตารางที่ 4.15 ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ.....	108
ตารางที่ 4.16 ระดับปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์.....	110
ตารางที่ 4.17 ระดับปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ	112
ตารางที่ 4.18 ผลทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ.....	113
ตารางที่ 4.19 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....	115
ตารางที่ 4.20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน.....	116

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (F – test) ในการวิเคราะห์ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7.....	119
ตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน.....	120
ตารางที่ 4.23 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา.....	122
ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจ.....	124
ตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการ.....	126
ตารางที่ 4.26 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์.....	128
ตารางที่ 4.27 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล.....	130
ตารางที่ 4.28 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน.....	132



สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ภาพที่ 2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff.....	21
ภาพที่ 2.2 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน.....	63



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 เป็นต้นมา ประกอบกับแนวคิดของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) รวมถึงแนวคิดเรื่องการปฏิรูประบบราชการ (Reinventing Government) ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน และต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้รับบริการสูงขึ้น ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวจำเป็นต้องเปิดระบบราชการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

นอกเหนือจากการพัฒนาระบบราชการ เพื่อให้ราชการไทยก้าวเข้าสู่มาตรฐานสากล ทั้งด้านการบริหารงานเชิงประสิทธิผล การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนแล้ว แนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบราชการที่มีธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักการและเจตนารมณ์ที่สังคมไทยได้กำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 ในมาตราที่ 46, 56, 58, 59, 60, 79 และรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2550 ในมาตราที่ 56, 57, 58, 66, 67, 79, 87 ตลอดจนมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 ซึ่งในปัจจุบันมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2546 โดยข้อกำหนดได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง และนโยบายสาธารณะ รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ จากหลักการและเจตนารมณ์ในเรื่องต่างๆ ข้างต้น คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จึงได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางสำหรับพัฒนาระบบราชการ โดยเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2546-พ.ศ.2550 ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 (ชินรัตน์ สมสืบ 2550: 302 - 303)

กรมชลประทานเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของรัฐ มีขอบข่ายงานอยู่ทั่วประเทศ มีภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเก็บกักรักษาน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การพลังงาน การคมนาคม การปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก การระบายน้ำ การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพัฒนาประเทศที่รัฐบาลกำหนด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบท เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ปัจจุบันได้มีการก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำไว้ในฤดูฝน เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมในฤดูแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วง โดยการพัฒนาชลประทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้น้ำเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งด้านการส่งน้ำ การบำรุงรักษา การระบายน้ำ การป้องกันแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และการป้องกันน้ำท่วมให้แก่เกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์ในเขตพื้นที่โครงการ แต่เนื่องจากปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำมีจำกัดจึงไม่สามารถที่จะส่งให้เกษตรกรทั้งหมดให้ได้รับน้ำในปริมาณและเวลาที่ต้องการ นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรยังขาดแนวคิดของการพึ่งพาตนเอง ขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบริหารจัดการน้ำในทุกระดับ โดยมีรูปแบบต่างคนต่างทำ เพื่อผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก ซึ่งมีผลทำให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำไม่ทั่วถึง บางแปลงได้รับน้ำตลอดเวลา บางแปลงไม่ได้รับน้ำ และเคยชินกับการพึ่งพาภาครัฐ จึงส่งผลให้ชุมชนและสถาบันผู้ใช้น้ำชลประทานขาดความเข้มแข็ง เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินกิจกรรมที่มุ่งแก้ไขปัญหของสังคมและชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้การใช้น้ำชลประทานได้รับการดูแลบำรุงรักษาเป็นอย่างดี เป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานที่ได้จัดตั้งแล้วจะต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ความรู้ ฝึกอบรม นำไปทัศนศึกษา ดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ (กรมชลประทาน 2548: 27) ด้วยสาเหตุนี้ งานชลประทานจึงเป็นกระบวนการที่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมา ร่วมกันคิด ร่วมกันตั้งคำถาม วางแผน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือตอบข้อสงสัยของเกษตรกรในเรื่องน้ำที่จะสามารถสนองความต้องการของเกษตรกรในแต่ละชุมชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งการทำเช่นนี้นอกจากจะได้รับรู้ความต้องการของเกษตรกรแล้ว ยังทำให้เกิดความเข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ดังนั้น การวางแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่เหมาะสมในโครงการชลประทานและการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทาน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยสนับสนุนในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การแก้ปัญหา และรับทราบความต้องการขององค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อนำไปสู่การ

กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนพัฒนาโครงการชลประทานมีทิศทางที่สอดคล้องและสนับสนุนในจุดมุ่งหมายขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการมอบภารกิจด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาอาคารชลประทานในระดับแปลงนาให้มีคุณภาพสูงขึ้นในอนาคต

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูง อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่แห่งหนึ่งที่มีความสำคัญของกรมชลประทาน พื้นที่โครงการเท่ากับ 527,000 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 475,000 ไร่ ในโครงการฯ จะมีระบบสูบน้ำ ระบบส่งน้ำ ระบบการแพร่กระจายน้ำในแปลงนาและอาคารประกอบครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด เป็นระบบชลประทานที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบ มีปริมาณน้ำเพียงพอสำหรับการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกทั้งสองฤดู โครงการฯ ได้แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 7 ฝ่าย ตลอดจนได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่มีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคลได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 707 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจำนวน 60 กลุ่ม มีสมาชิกผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 17,353 ราย โดยแต่ละองค์กรจะมีการเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทานที่รับผิดชอบ เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

ในการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จนั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูง จังหวัดสิงห์บุรี โดยทำการศึกษามีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทานใน 5 ขั้นตอนได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อนำมาพิจารณาว่าผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม พร้อมทั้งเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ รวมถึงรับทราบสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ใช้น้ำ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังส่งผลให้ประชาชนในชนบทมีศักยภาพ

ในการพัฒนาตนเอง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของกรมชลประทานรวมถึงเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไปในอนาคต

2. ปัญหาการวิจัย

- 2.1 ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับใด
- 2.2 ปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานภายในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร
- 2.3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษามีความแตกต่างกันหรือไม่
- 2.4 ปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

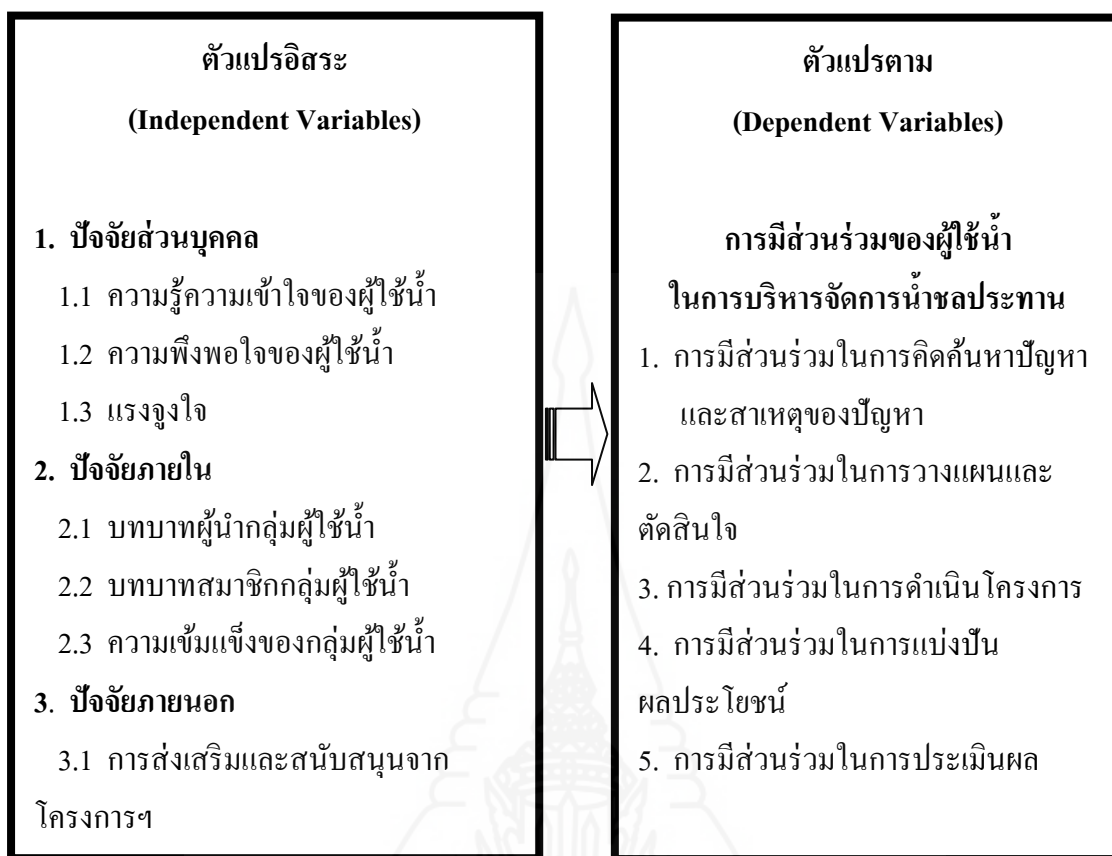
3. วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 3.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร
- 3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร
- 3.3 เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร
- 3.4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร จังหวัดสิงห์บุรี แสดงในภาพที่ 1.1



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

5. สมมติฐานการวิจัย

5.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร มีมากกว่าร้อยละ 70

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ One – sample t – test

สมมติฐานการวิจัยที่ 1

$H_0: \mu_0 \leq 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

$H_1: \mu_1 > 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร มีมากกว่าร้อยละ 70)

5.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction) และแรงจูงใจ (X_3 : Motivation) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User) และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength) รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information) และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit) ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ

F – test ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สมมติฐานการวิจัยที่ 2

H_0 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

H_1 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

5.3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 7 ฝาย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ทดสอบตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ย (One - way ANOVA)

สมมติฐานการวิจัยที่ 3

H_0 : $\mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6 = \mu_7$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

H_1 : $\mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6 \neq \mu_7$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

6. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ จะดำเนินการภายใต้ขอบเขตในแต่ละด้าน ดังนี้

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสุด โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปร ดังนี้

6.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ
- 2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- 3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

6.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

6.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสุด จังหวัดสิงห์บุรี พื้นที่โครงการเท่ากับ 527,000 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 475,000 ไร่ โดยแบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 7 ฝ่าย และได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐานจำนวน 707 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจำนวน 60 กลุ่ม

6.3 ขอบเขตด้านประชากร โดยประชากรที่ศึกษานี้ คือ ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และผู้ใช้น้ำชลประทาน รวมทั้งสิ้น 17,353 ราย

6.4 ขอบเขตด้านเวลา ผู้วิจัยได้วางแผนทำการศึกษาระหว่างเดือนเมษายน 2553 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2553 รวมระยะเวลา 8 เดือน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

7.2 บัณฑิต หมายถึง บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วยบัณฑิตดังต่อไปนี้

7.2.1 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำในโครงการฯ มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา

7.2.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีและมีความพึงพอใจต่องานหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

7.2.3 แรงจูงใจ หมายถึง แรงผลักดัน แรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น การจูงใจให้ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เช่น การได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน การยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับการยกย่องชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงาน และการให้รางวัลคุณภาพแก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

7.2.4 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความสามารถในการพูด มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การให้คำปรึกษามีความโปร่งใส ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟัง

ความคิดเห็นของสมาชิก ยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7.2.5 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เห็นคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรน้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษา มีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และมีการให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

7.2.6 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ หมายถึง สภาพการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี ร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง พร้อมทั้งมีการสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน

7.2.7 การส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการฯ ชลสูตร หมายถึง การที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชลสูตรได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำฯ เข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีการปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาคและคำนึงถึงศักดิ์ศรีเสมอ โดยมีส่วนร่วมกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำและให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน

7.2.8 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ และได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ อย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น และเจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ

7.2.9 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำได้รับการตอบสนองความต้องการจากโครงการฯ ในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี ประกอบด้วยผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การอุปโภค – บริโภค การจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร การได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า

7.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพล หมายถึง ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

7.4 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีจำนวน 5 ขั้นตอน ดังนี้

7.4.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีการติดตามและสังเกตถึงผลกระทบหรือปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ ซึ่งผู้ใช้น้ำสามารถวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการพร้อมกับเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำ และบำรุงรักษา

7.4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์ เกี่ยวกับการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา การร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนหาวิธีการแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนหรือกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยอาจขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

7.4.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสมทบแรงงานในการขุดลอกคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เคยมอบหมายให้รับผิดชอบการดำเนินงานเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

7.4.3 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในโครงการฯ / กิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และบำรุงรักษาระบบชลประทานในเขตพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเมื่อแผนพัฒนาได้ดำเนินการแล้ว ผู้ใช้น้ำจะได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน ปัญหาและความต้องการได้รับการแก้ไข โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการทำให้ผู้ใช้น้ำมีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตและครอบครัวดีขึ้น

7.4.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูล และวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา ความต้องการใช้น้ำของสมาชิก โดยให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ พร้อมทั้งร่วมแก้ปัญหการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ ร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ/หรือ คณะกรรมการกลุ่ม ผู้ใช้น้ำมีการติดตามตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ได้วางไว้

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับสามารถจำแนกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

8.1 ประโยชน์ในทางวิชาการ

8.1.1 ผลจากการวิจัยจะก่อให้เกิดองค์ความรู้หรือความรู้ทางวิชาการใหม่ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้างานวิจัยในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำใน การบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาฉนสูตร

8.1.2 การนำผลการวิจัยไปศึกษาหรือปรับใช้ในต่างพื้นที่ โดยการนำผลไปปรับ ใช้ในการวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในพื้นที่อื่นสามารถใช้ เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานและผู้สนใจที่ต้องการศึกษาหรือค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป

8.2 ประโยชน์ในทางปฏิบัติ

8.2.1 การวางแผนพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ชลประทาน ผลจากการวิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน โดยการเสนอแนะแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมต่อผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการ วางแผนพัฒนาด้านการส่งเสริม สนับสนุน และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานด้าน การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน

8.2.2 การปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ทำให้ทราบปัญหา แนวทางแก้ไข และแนวโน้มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานด้านบริหารจัดการ น้ำให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ตรงต่อสภาพปัญหา และ ความต้องการของผู้ใช้น้ำ เพื่อสนองตอบต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำให้มีศักยภาพสูงขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาขสันสูตร จังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการทำวิจัย โดยแบ่งเนื้อหา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาขสันสูตร
5. หลักการชลประทาน
6. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 แนวพระราชดำริกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่สำคัญ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบันนั้น ล้วนแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น โดยการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่น ทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง โดยทรงมีหลักอยู่ว่า

- 1) ทรงไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติ
- 2) ทรงเน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ
- 3) ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

4) *ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ* หากเจ้าหน้าที่ทักท้วงสิ่งใดทางวิชาการ จะทรงรับฟังข้อสรุปอย่างเป็นกลาง หากสิ่งใดที่เจ้าหน้าที่กราบบังคมทูลว่า ปฏิบัติได้แต่ผลลัพธ์อาจไม่คุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนไปก็ทรงให้เปลี่ยนแปลงโครงการได้เสมอ

5) *ทรงยึดสภาพของท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคของประเทศ

6) *การสร้างเสริมความแข็งแกร่งให้ชุมชน* ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต อันเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งเป็นการพัฒนาในลักษณะการเตรียมชุมชนให้พร้อมต่อการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ทรงเรียกว่า “*การระเบิดจากข้างใน*” และทรงชี้แนะว่าควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทรงสนับสนุนให้มีการส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ด้วย ทรงตระหนักว่าชาวชนบทควรจะมีความรู้ในเรื่องของการทำมาหากิน การทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมี “*ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ*” ที่ชาวบ้านสามารถรับและนำไปปฏิบัติได้ผลจริง

7) *ทรงปฏิรูประบบราชการให้เกิดเอกภาพทางการบริหาร (Single Management or Unity Administration)* อันเป็นลักษณะพิเศษของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีเอกภาพทางการบริหาร โดยได้ทำหน้าที่บริหารทั้งสองทางในเวลาเดียวกัน คือ บริหารงานองค์กรของระบบราชการและบริการประชาชนพร้อมกันไปด้วย

1.2 นโยบายของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นโลกาภิวัตน์ เพราะอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปรากฏการณ์ของโลกดังกล่าวที่ทำให้หลายๆ ประเทศต้องปรับตัวให้ทันเนื่องจากภาครัฐ คือ กลไกหลักของประเทศที่ต้องมีความเข้มแข็งและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกได้ โดยมีหลักการในการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันและช่วงชิงความได้เปรียบ เพื่อสร้างความมั่งคั่งและความมั่นคงให้กับประเทศได้นั้นคือ (1) การมีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง (2) การมีสังคมที่น่าอยู่ และ (3) การมีกระบวนการทางการเมืองที่ชอบธรรม ทำอย่างไรเราจึงจะสามารถทำให้สังคมไทยของเรามีครบทั้ง 3 ประการได้นั้น สิ่งที่ต้องทบทวนเป็นประการแรก คือ **กลไกภาครัฐ**

เนื่องจากที่ผ่านมาในระบบราชการไทยมีปัญหาที่สำคัญ คือ ความเสื่อมถอยของระบบราชการและการขาดธรรมาภิบาล ถ้าภาครัฐไม่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาการบริหารจัดการของภาครัฐ เพื่อไปสู่องค์กรสมัยใหม่ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลจะส่งผลบั่นทอนความสามารถในการ

แข่งขันของประเทศ ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้เป็นองค์กรสมัยใหม่ที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจะส่งผลทำให้ภาครัฐทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการ ดังนี้ (1) การปรับวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ และเน้นผลงาน (2) ปรับการบริหารงานให้เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้และ (3) ปรับบทบาทภารกิจและกลยุทธ์โดยให้เอกชนและชุมชนมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ การพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาตำบลและชุมชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในมาตรา 57 สิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลของหน่วยงานภาครัฐก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรม ทั้งบุคคลและชุมชนท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อไปประกอบการพิจารณา และในมาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ (1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ และในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในมาตรา 6 ได้กล่าวถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นการบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ (1) เกิดผลประโยชน์สุขของประชาชน (2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ (3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ (4) ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น (5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ (6) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และ (7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

จากแนวนโยบายข้างต้น ในปัจจุบันการบริหารภาครัฐจำเป็นต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ

วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่าง โปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รัฐบาลที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้แถลงเป็น นโยบายของรัฐบาลและยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 - 2551)

นอกจากนี้ในพระราชกฤษฎีกาฯ ดังกล่าว ยังได้กำหนดให้มีการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ตามที่ระบุไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 7 กล่าวว่า การบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุก และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบ และปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจน ประโยชน์สูงสุดของประเทศ และมาตรา 8 ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐ และจากการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและในอนาคตจะเป็นโลกแห่งการแข่งขันด้านข้อมูล ข่าวสาร (IT) ถ้าเกิดภาวะล่าช้าเพียงเล็กน้อยโอกาสจะถูกทอดทิ้งจนไม่อาจตามกระแสโลกได้ทัน

ดังนั้น **หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)** จึงเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณากำหนด นโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ประกอบด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับ ความคิดเห็นจากประชาชน (ประชาพิจารณ์) การวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของ ประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

อย่างไรก็ตาม การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและ เครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับ หน่วยราชการต่างๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้ง ต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของ ภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการทั้งระดับบุคลากร สถาบันและองค์กร จะต้องร่วมมือกัน เปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการ แบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรมและลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างกลไก ของการพัฒนากระบวนการที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จากหลักการและความจำเป็น ดังกล่าวทำให้การพัฒนากระบวนการที่ผ่านมามีได้รับการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่

สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น หรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

1.3 กลยุทธ์ในการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 - พ.ศ.2550 มีทิศทางและแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) เกี่ยวกับการเผยแพร่และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ จึงได้ศึกษาและกำหนดแนวทางการแปลงยุทธศาสตร์ที่ 7 ให้ละเอียดและชัดเจนมากขึ้น และได้เสนอให้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาระบบราชการไทยสู่ **การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)** ซึ่งกลยุทธ์และขั้นตอนการดำเนินงานเหล่านี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้สรุปกลยุทธ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เน้นการดำเนินการ 2 ด้าน (http://164.115.5.66/special.php?spc_id=3&content_id=302) คือ

1.3.1 การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside - out approach) โดยต้องดำเนินการพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจกับทุกส่วนราชการ ทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัด โดยจะต้องมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการทำงานประสานเชื่อมโยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในระดับประเทศหรือส่วนกลางต้องมีนโยบายชัดเจนที่กำหนดให้ส่วนราชการ เช่น การกำหนดนโยบายให้ทุกหน่วยงานในภาคราชการจัดทำนโยบายและแนวทาง เพื่อการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจน พัฒนาและสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่างๆ ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยสำนักงาน ก.พ.ร. เป็นองค์กรนำในการส่งเสริมและสนับสนุนส่วนราชการให้พัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม การให้คำปรึกษาส่วนราชการ รวมทั้งสรรหาส่วนราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่น เพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในเรื่องนี้ และเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่นๆ กำหนดหลักการที่ชัดเจนสำหรับการบริหารราชการในระดับจังหวัดให้เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกำหนดให้การมีส่วนร่วมเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดความสำเร็จของจังหวัด เป็นต้น

1.3.2 การพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside - in approach) คือ การสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and enabling) ให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การพัฒนาความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มขีดความสามารถ เพิ่มโอกาสและช่องทางของภาคประชาสังคมและชุมชนที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะการพัฒนาการบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

โดยส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้นำในการสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในการบริหารระดับต่างๆ จัดทำคู่มือการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เผยแพร่ให้ส่วนราชการและประชาชนได้รับทราบในวงกว้าง พัฒนากระบวนการเรียนรู้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการโครงการนำร่องทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมกับพัฒนาโครงการเวทีประชาชน เพื่อพัฒนาระบบราชการไทย และสร้างกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคมในระดับจังหวัด เพื่อผลักดันการพัฒนากระบวนการสู่การบริหารงานในระบบเปิด เป็นต้น

1.4 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 254) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนิน โครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล โดย ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 5) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชน การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม” ในขณะที่เดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้องทาง

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น พัฒน์ บุญรัตนพันธ์ (2527: 145) กล่าวว่า จะต้องมิโดยตลอดตั้งแต่ การวางแผนโครงการ การเสาะเสาะกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน และการมีส่วนร่วมนั้นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนาได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกผูกพันในความเป็นเจ้าของ หรือหุ้นส่วน เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน (White 1982: 18) ทั้งนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 183 - 186) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมเป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 3 ประการคือ ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วม และประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ดังนั้น ผู้วิจัยขออนุญาตความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยบุคคลหรือกลุ่มคนต้องมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ ต้องมีอิสรภาพ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ รวมทั้งมีลักษณะการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อทำให้งานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

1.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจึงเป็นฉบับที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดการมีส่วนร่วมทั้งหมดของประชาชนไว้หลายมาตรา (กรมสามัญศึกษา 2542: 14) ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2) การมีส่วนร่วมในการคิด (3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (4) การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ และ(5) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ

ถวิลวดี บุรีกุล (2547: 254) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วม สามารถจัดแบ่งขั้นตอนง่ายๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับ การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ กิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 272) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยทั่วไป การเข้าร่วมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการพัฒนาคนในด้านการสนองความต้องการแล้ว ยังสามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกผูกพัน

และเป็นการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เป้าหมายของการมีส่วนร่วมจึงเป็นการช่วยเหลือให้คนและชุมชนกำหนดปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยจะทำให้บุคคลมีอิสรภาพ ตลอดจนสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนของเขาเองได้ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการออกแบบโครงการ ขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ และขั้นตอนการประเมินผลโครงการ

ไพรัตน์ เชชะรินทร์ (2527: 6-7) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา คือ

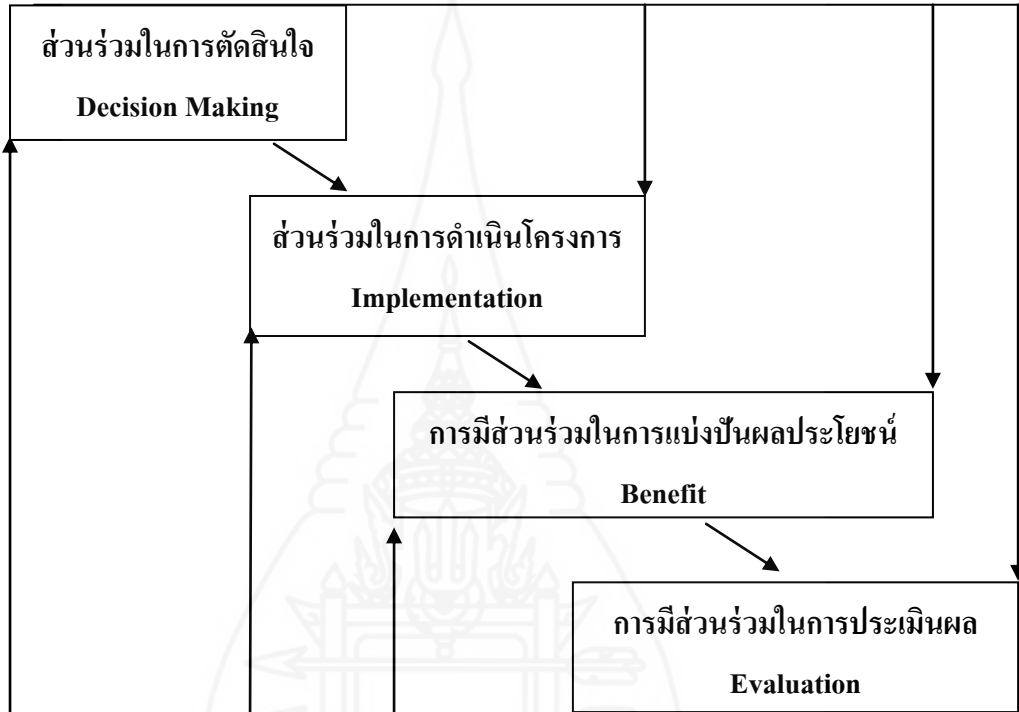
- 1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงความต้องการของชุมชน
- 2) ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน รวมถึงความต้องการของชุมชน
- 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
- 4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- 6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการในชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
- 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- 8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งภาคเอกชน และภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1980: 219 - 222) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

เพื่อช่วยให้เข้าใจระดับขั้นการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ได้ง่ายขึ้นจึงขอนำเสนอวงจรของการมีส่วนร่วมดังปรากฏในรูปที่ 2.1



ที่มา : Cohen และ Uphoff (อ้างถึงใน คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคนอื่นๆ (2545 : 16)

ภาพที่ 2.1 วงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 10) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

อคิน รพีพัฒน์ (2527: 108) ได้แบ่งช่วงจังหวะที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไว้ดังนี้ (1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข (2) การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา (3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนามตามแผน และ (4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

โกวิทช์ พวงงาม (2546: 32) สรุปวิธีคิด วิธีทำใหม่ของผู้บริหาร และสมาชิกสภา อบต. ควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ความรู้สึกร่วม ที่จะต้องจัดเวทีเพื่อการประชุมร่วมในการ ระดมความคิด เพื่อสร้างอนาคตของตำบลร่วมกัน(วิสัยทัศน์ตำบล) คิद्यุทธศาสตร์ คิดแผนงาน และกิจกรรมในการพัฒนาาร่วมกันของคนทุกกลุ่ม ทุกองค์กรในตำบล โดยเฉพาะการหาวิธีการให้ กลุ่มองค์กรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1) *การร่วมคิด* ประกอบด้วย (1) การร่วมคิดสร้างวิสัยทัศน์ของตำบล กลุ่ม องค์กร ในตำบล ร่วมคิดว่าภาพความสำเร็จของตำบลที่ควรจะเกิดขึ้นในอนาคตภายใต้ข้อมูลพื้นฐานของ ตำบล ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศของโลก การจัดให้มีกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการร่วมกัน ปฏิบัติงานพัฒนาตำบล เพราะการสร้างวิสัยทัศน์ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้านของตำบลเห็น ความจำเป็นที่ต้องแก้ปัญหา ความจำเป็นที่ต้องรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา การสร้างวิสัยทัศน์ เปรียบเสมือนการตั้งปณิธานร่วมกันว่า เราต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตำบล ขณะนี้ตำบลของเราอยู่ ในระดับใด จะก้าวไปสู่ความฝันตามวิสัยทัศน์ต้องทำอะไรบ้าง และ (2)การร่วมคิดยุทธศาสตร์ว่า จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังความเข้มแข็งของคนในชุมชนจะมียุทธศาสตร์อย่างใดบ้าง

2) *การจัดทำแผนร่วมกัน* หลังจากได้คิดวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ที่จะทำให้ตำบลมี การพัฒนาไปถึงวิสัยทัศน์กำหนดร่วมกันไว้แล้วนั้น จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของ คนในองค์กรที่รวมกลุ่มกันขึ้นในแผนการดำเนินงานนั้น อาจจะมีโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ รวมกลุ่มกันขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการแก้ปัญหของตำบล และเป็นการพัฒนาเพื่ออนาคต

3) *ร่วมปฏิบัติ* เป็นการรวมคนในกลุ่มต่างๆ ให้ทำงานร่วมกันตามแผนที่วางไว้ ภายใต้จิตสำนึกที่จะแก้ปัญหของตำบลที่เกิดขึ้นร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกันเช่นนี้เป็นไปตามภารกิจที่ แต่ละองค์กรรับผิดชอบตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้

4) *ร่วมติดตามประเมินผล* การติดตามประเมินผลการดำเนินงานที่กลุ่มได้คิดปฏิบัติ ร่วมกันนั้น จะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ทราบปัญหาอุปสรรค เพื่อมาร่วมกัน คิดหาทางแก้ไขปัญหจะทำให้ประชาคมตำบลมีความเข้มแข็ง และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง อัน จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาของตำบล

5) *ร่วมรับประโยชน์* ผลจากการที่ทุกคน ทุกองค์กรได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วม ปฏิบัติ และเกิดผลตามที่ตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายไว้ ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการ ปฏิบัติงานร่วมกัน และทุกคนต้องรักษาประโยชน์ที่ได้นี้ให้ได้รับตลอดไป

หากได้มีการร่วมกันคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ย่อมไม่ยากที่จะเกิดประชาคม ตำบล แต่สิ่งที่ยาก คือ ทำอย่างไรให้เกิดกิจกรรมการรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ ให้ได้ เป็น จุดเริ่มต้นของการสร้างประชาคมตำบล ความสำเร็จของการรวมกลุ่มอย่างหนึ่ง คือ การที่คนเสีย

ผลประโยชน์ร่วมกันจะรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหา นั่น จึงควรเริ่มด้วยการจัดกิจกรรมให้คนในตำบล เห็นว่าจะเสียประโยชน์หากไม่รวมตัวกันจึงต้องสร้างประเด็น เพื่อเห็นความจำเป็นต้องรีบแก้ไข

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วน ใหญ่จะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ (1) การมี ส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและ ตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ณรงค์ มหรรณพ และดุสิต เวชกิจ (2534: 28) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อองค์กรประชาชนในท้องถิ่น 7 ระดับ จากน้อยไปหามาก ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วมเลย ประชาชนเข้ามาร่วมโครงการเพราะถูกบังคับ

ระดับที่ 2 มีส่วนร่วมน้อยมาก ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกล่อใจด้วย ผลประโยชน์บางอย่าง

ระดับที่ 3 มีส่วนร่วมน้อย ประชาชนจะถูกชักชวนให้ความร่วมมือ เพราะการ โฆษณาการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงความดีของโครงการให้ ประชาชนหลงเชื่อจนให้ความร่วมมือ

ระดับที่ 4 มีส่วนร่วมปานกลาง ประชาชนจะถูกเรียกประชุมแล้วสอบถาม หรือ สัมภาษณ์ว่ามีปัญหาความต้องการอะไร ทางราชการเป็นผู้หาทางแก้ไขและวางแผนการปฏิบัติให้

ระดับที่ 5 มีส่วนร่วมค่อนข้างสูง ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความ คิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินงานบ้าง แต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

ระดับที่ 6 มีส่วนร่วมสูง ประชาชนมีโอกาสในการให้คำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิดมี โอกาสในการตัดสินใจปัญหา และหาทางแก้ไขด้วยตนเอง จนกระทั่งมีสิทธิ์เสนอโครงการและเข้า ร่วมปฏิบัติด้วย

ระดับที่ 7 มีส่วนร่วมในอุดมคติ ประชาชนจะเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจในทุก เรื่อง ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินโครงการ

สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่างๆ ดังนี้

ระดับ 1-3 เริ่มจากไม่มีส่วนร่วมเลยจนถึงมีส่วนร่วมเล็กน้อย

ระดับ 4 - 6 มีส่วนร่วมปานกลางจนถึงระดับสูง

ระดับ 7 เป็นการมีส่วนร่วมในอุดมคติ ถ้าประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับองค์กรประชาชนจนถึงระดับนี้ การดำเนินงานส่งเสริมย่อมจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำเป็นการเสริมสร้างรากฐานความเจริญมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ และเป็นการเตรียมพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทุกด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพราะผลของการพัฒนาจะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้น โดยประชาชนได้รับความรู้ มีโอกาสได้เรียนรู้ด้านเทคนิค มีการประกอบอาชีพที่ได้ผลดีกว่าเดิม มีรายได้สูงขึ้น มีการศึกษา สุขภาพอนามัย และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันประชาชนจะได้รู้จักริเริ่มใช้ความรู้ความสามารถของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาและดำเนินการแก้ไขปัญหาของแต่ละชุมชนได้เอง ซึ่งสภาพปัญหาการบริหารจัดการน้ำชลประทานยังมีความหลากหลาย และบางครั้งก็อยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานเดียวที่จะแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร ออกเป็น 5 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องตามวิธีจัดแบ่งช่วงของคะแนนเฉลี่ยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานสำหรับเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ เรียกว่า Arbitrary Weighting Method โดยจำแนกดังนี้ (1) มีส่วนร่วมน้อยที่สุด (2) มีส่วนร่วมน้อย (3) มีส่วนร่วมปานกลาง (4) มีส่วนร่วมมาก และ (5) มีส่วนร่วมมากที่สุด

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมที่กำหนดจะมากหรือน้อยขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ได้มีผู้ศึกษาและเสนอแนะปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

ซูเกียรติ ภัยลี (2536: 19) กล่าวถึง การแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเป็น 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา (2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ สถานภาพ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และ (3) ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อรับฟังข่าวสารต่างๆ

Cohen and Uphoff (1977: 17 - 19) เสนอบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งมีความซับซ้อนอย่างมากด้วย ได้แก่ (1) ปัจจัยทางกายภาพและชีวภาพ (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยทางการเมือง (4) ปัจจัยทางสังคม (5) ปัจจัยทางวัฒนธรรม และ (6) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff (1977: 59 - 78) ยังได้เสนอเพิ่มเติมอีกว่า มีบุคคล 4 กลุ่ม ที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีปัจจัยหลายอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ พื้นที่ดินถือครองและสถานภาพการทำงาน

ฉลอง ดิษสี (2541: 20) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1) ปัจจัยด้านกายภาพ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านกายภาพ: ลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ: ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ (3) ปัจจัยด้านการเมือง: บรรยากาศทางการเมือง อุดมการณ์ อุดมคติทางการเมืองของประชาชน (4) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม: วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกันแต่ละพื้นที่ (5) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์: ความเป็นมาของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ข้อกำหนดของชุมชน และ (6) ปัจจัยส่วนบุคคล: คนเมือง คนชนบท กลุ่มอาชีพ ระดับความรู้ การมีบทบาทในฐานะต่างๆ ของสังคม

2) ปัจจัยด้านลักษณะโครงการ ประกอบด้วย (1) ความยากง่ายของเทคโนโลยีที่ใช้ในงาน (2) ทรัพยากรที่ใช้ ความยากง่ายในการหา (3) ลักษณะของผลประโยชน์ที่ได้รับ (4) ความเชื่อมโยงของโครงการกับโครงการอื่นๆ (5) ความยืดหยุ่นของโครงการ และ (6) การเข้าถึงการบริหารโครงการ

สมใจ เข้มเจริญ (2531: 15) กล่าวถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชนเมือง ค่านิยม และทัศนคติ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531: 20) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ และวิหาร

2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศหรือตำแหน่ง ทำให้เกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วย

3) อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ปรีชากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535: 145 – 153) กล่าวว่า ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ใช้เป็นเครื่องมือชี้ปัญหาที่เกี่ยวกับการทำงานมี 3 ประการ คือ

1) ปัจจัยด้านบุคคล (*personal factors*) หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ประสบการณ์ในการทำงาน เพศ จำนวนสมาชิกในความรับผิดชอบ อายุ เวลาในการทำงาน การศึกษา เงินเดือน ความสนใจ เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านงาน (*factors in the job*) ได้แก่ ลักษณะงาน ทักษะในการทำงาน ฐานะทางวิชาชีพ ขนาดของหน่วยงาน ความห่างไกลของบ้านและที่ทำงาน สภาพทางภูมิศาสตร์

3) ปัจจัยด้านการจัดการ (*factors controllable by management*) ได้แก่ ความมั่นคงในงาน ผลประโยชน์ โอกาสก้าวหน้า อำนาจ ตำแหน่งหน้าที่ สภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน ความรับผิดชอบต่อ การสื่อสารกับผู้บังคับบัญชา ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร การนิเทศ เป็นต้น

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้เสนอปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศที่เริ่มในปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ส่งผลกระทบต่อชุมชนทุกชั้นในสังคมทำให้มีความยากลำบากในการครองชีพและเกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมา ทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

จากความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้จัดทำ “โครงการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง” เพื่อศึกษาถึงวิธีดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่เสริมสร้างและมีผลให้ชุมชนเข้มแข็งอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) โดยทางสำนักงานฯ ได้สำรวจข้อมูลและความคิดเห็นจากตัวอย่างชุมชนทุกภาคของประเทศรวมทั้งสิ้น 23 ชุมชน แบ่งเป็นชุมชนภาคเหนือ 6 ชุมชน ภาคกลาง 7 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 ชุมชน และภาคใต้ 3 ชุมชน ใช้ระยะเวลาศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2543 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2544 จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดจากมูลเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่

1) การต้องการรายได้เพิ่มขึ้น อันเป็นมูลเหตุหลักที่พบในชุมชนเกือบทุกแห่งที่สำรวจ เนื่องจากคนในชุมชนมีรายไม่พอเพียงต่อการครองชีพ

2) คนในชุมชนมีปัญหาด้านสุขภาพ เกิดการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3) ผู้นำและแกนนำของชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน โดยกระตุ้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน ตั้งแต่การร่วมคิดร่วมทำ ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหา

4) ได้รับการแนะนำส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก พบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

5) ความต้องการเงินทุนและความรู้เพื่อประกอบอาชีพ พบว่า หน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนเงินทุน หรือความรู้เพื่อประกอบอาชีพเสริมจะดำเนินงานโดยรวมกลุ่มกัน

6) สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวมกลุ่ม เพื่อถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมไปยังรุ่นลูกหลาน รวมทั้งเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด เช่น กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ำตาลโตนด เป็นต้น

7) ความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาแหล่งต้นน้ำ ลำธาร การอนุรักษ์ป่าชายเลน การรักษาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง เป็นต้น

8) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นได้ชัดเจน คือ กระแสชีวิต ซึ่งทำให้คนหันมาบริโภคผลผลิตหรือหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากธรรมชาติมากขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการแปรรูปสมุนไพร การปลูกผักปลอดสารพิษ การผลิตข้าวซ้อมมือ เป็นต้น

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ยังพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>) ได้แก่

1) ปัจจัยภายใน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิกของกลุ่ม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยแต่ละส่วนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

(1) ผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมโดยยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และมีความยุติธรรม

(2) สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสำนึกที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนา และร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น

(3) การมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการตัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นสินค้าส่งออก ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

2) ปัจจัยภายนอก

(1) หน่วยงานภายนอก หมายถึง ภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการ คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม

(2) การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้า การตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ผลผลิตส่งออกสู่ตลาดเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ ดังตัวอย่างการผลิตน้ำสมุนไพรของศูนย์อินแปง จังหวัดสกลนคร สามารถขยายเครือข่ายไปยังประเทศญี่ปุ่น จีน และมีการขยายเครือข่ายไปยังประเทศอื่นๆ

(3) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะกระแสชีวิตส่งผลให้ผลผลิตของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค

จากการศึกษายังพบว่า ในแต่ละชุมชนต่างมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สภาพดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ได้ทำการศึกษาในโครงการ “การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล” พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชน สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนี้

1) ปัจจัยภายในชุมชน

(1) คุณสมบัตินของผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนจะมากหรือน้อยนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนที่เป็นลักษณะเอื้อให้เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ (1) เข้าถึงและรู้ปัญหาของหมู่บ้านเข้าใจความต้องการของลูกบ้าน (2) มีความสนใจในงาน (3) มีความสามารถ และมีศักยภาพ (4) เป็นจุดรวมของชาวบ้าน (5) เห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องการจัดการน้ำ (6) มีคุณธรรม และ (7) มีความซื่อสัตย์ เสียสละ

(2) *คุณสมบัติของสมาชิกชุมชนที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม* คือ (1) ความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เน่าเสีย (2) เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ (3) มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (4) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง (5) ความเข้าใจในกิจกรรมของชุมชน (6) การประกอบอาชีพ อาชีพที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยเห็นว่าอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาว่างเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลอง โอกาสเห็นประโยชน์และความสำคัญของน้ำก็มีน้อยลง (7) การให้ความสำคัญ ความเคารพ ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในชุมชน และ (8) การเห็นคุณค่าของชุมชน

(3) *ความเข้มแข็งของชุมชน* ประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านกันเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และ (7) มีประเพณีอันดีงาม กฎหมู่บ้าน

2) *ปัจจัยภายนอก* การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ประกอบด้วย (1) งบประมาณสนับสนุน และ (2) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแบ่งปัจจัยในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานจะเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรในองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลทำให้การบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาระบบการชลประทานประสบผลสำเร็จ

ดาเวนพอร์ตและพรูซาค (Davenport and Prusak 1998: 5 อ้างถึงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา 2547: 20) ความรู้ หมายถึง การผสมผสานที่เปลี่ยนแปลงได้ของประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้ถ่องแท้อย่างเชี่ยวชาญ ซึ่งให้กรอบในการประเมินค่า และการรวมเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ๆ เข้าด้วยกัน โดยที่ความรู้นั้นเกิดขึ้นและถูกนำไปประยุกต์ในจิตใจของคนที่มี สำหรับในแง่องค์กรความรู้ไม่เพียงสะสมอยู่ในรูปของเอกสารหรือคลังเก็บข้อมูล แต่ยังอยู่ในงานประจำ กระบวนการ ปฏิบัติงาน และบรรทัดฐานขององค์กร

ศรีไพโร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคนอื่นๆ (2549: 340) กล่าวว่า ความรู้เป็นการผสมผสานของประสบการณ์ สารสนเทศ ความเข้าใจ ทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่

ได้รับการสั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้าและถ่ายทอด ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบความคิด สำหรับการประเมิน ความเข้าใจ และการนำเสนอสารสนเทศและประสบการณ์ใหม่มาผสมรวมกัน

ปิยะสกล สกลสัตยาทร (อ้างใน สิริกร เตียวสกุล 2549: 8) ความรู้ หมายถึง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ หรือจากปรากฏการณ์ธรรมชาติแล้วทำการรวบรวม บันทึกไว้เพื่อใช้ในการประมวลวิเคราะห์ ตัดสินใจ

เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom อ้างถึงใน อักษร สวัสดิ์ 2542: 26 - 28) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่างๆ รวมถึงแบบกระบวนการของโครงการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1965 บลูมและคนอื่นๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ หรือพุทธิพิสัยของคนประกอบด้วย ความรู้ตามระดับต่างๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยได้แจกแจงในแต่ละระดับไว้ ดังนี้

1) *ความรู้ Knowledge* หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำ และการระลึกได้ถึง ความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยู่ยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

2) *ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension)* เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3) *การนำไปปรับใช้ (Application)* เป็นความสามารถในการนำความรู้ (knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (comprehension) ในเรื่องใดๆ ที่มีอยู่เดิม ไปแก้ไขปัญหาที่แปลงใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ในวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น

4) *การวิเคราะห์ (Analysis)* เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปใช้ปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง

5) *การสังเคราะห์ (Synthesis)* เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยหรือส่วนใหญ่ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือ

โครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน โครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้

6) *การประเมินผล (Evaluation)* เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระ เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผลจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (characteristics of cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกัน เพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

บดินทร์ วิจารณ์ (2547: 28 - 30) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้มาใช้ในองค์กร ดังต่อไปนี้

1) *ปัจจัยทางด้านผู้นำองค์กร (Leader)* ภาวะผู้นำขององค์กรมีความหมายและความสำคัญต่อความเชื่อถือต่อตลาด หมายความว่า ภาวะผู้นำขององค์กรทั้งทางด้านวิสัยทัศน์และความสามารถในการสานฝันให้เป็นจริง การนำองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ฯลฯ จนสามารถสร้างผลดำเนินการที่เป็นเลิศได้ จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของตลาดในการประเมินองค์กรเป็นอย่างยิ่ง

2) *ปัจจัยทางด้านองค์ความรู้ (Knowledge)* องค์กรใดที่มีขีดความสามารถและศักยภาพในการสร้างความแตกต่างก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างนวัตกรรมทั้งทางด้านตัวสินค้าหรือบริการที่จะป้อนสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง อันมีพื้นฐานมาจากความสามารถในการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเกิดจากความสามารถของบุคลากร และในส่วนของกระบวนการที่ทำได้ดีกว่า และมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง หมายความว่า การที่บุคลากรมีขีดความสามารถที่สามารถลงมือปฏิบัติได้จะเป็นต้นทุนที่สำคัญที่ทำให้องค์กรพร้อมต่อการแข่งขัน

3) *ปัจจัยทางความสัมพันธ์ (Relationship) กับลูกค้า* แต่ละองค์กรพยายามสร้างความแตกต่าง โดยมีวิวัฒนาการจากตัวสินค้ามาสู่การบริการ และการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งรวมถึงช่องทางจัดจำหน่าย ทั้งหมดนี้ล้วนมีสาระสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรมากขึ้น การที่องค์กรใดมีฐานลูกค้าที่มีความจงรักภักดี และสามารถสานใยสายใจระหว่างลูกค้ากับองค์กรได้อย่างมั่นคงจะเป็นตัวชี้วัดที่ชี้ว่าในอนาคตว่า องค์กรมีขีดความสามารถที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างต่อเนื่อง จากการที่สามารถสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มเติมจากฐานลูกค้าเดิม และมีโอกาสที่ลูกค้าที่จงรักภักดีนั้น จะมีการบอกต่อแนะนำลูกค้าใหม่ให้เราได้

4) *ปัจจัยทางด้านภาพลักษณ์ของตราสินค้า (Brand Image)* ถ้าเราวิเคราะห์การสร้างคุณค่าเพิ่มในกระบวนการแต่ละขั้นตอนของสายโซ่อุปทานนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเทียบทางด้าน

ความรู้สึกของลูกค้ายี่ลูกค้ายินดีจ่ายเงินซื้อกับความพอใจด้านมูลค่าที่ลูกค้าได้รับ และเมื่อนำราคาขายหักออกจากต้นทุนของสินค้าที่แท้จริง จะพบว่าองค์กรใดที่มีภาพลักษณ์ของตราสินค้าสูงจะมีกำไรจากตัวนี้สูง นั่นคือความพอใจและเต็มใจของผู้ซื้อเกี่ยวกับมูลค่าและคุณค่าของภาพลักษณ์ที่ได้รับ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า **“ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ”** โดยกำหนดความหมาย คือ การที่ผู้ใช้น้ำในโครงการฯ มีความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน การบริหารจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ พร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา

3.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

3.2.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ต่างกันแล้วแต่บุคคล ในเรื่องนี้ วิเชียร วิทย์อุดม (2547: 76 - 77) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทศนคติโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่องานของตน และความพึงพอใจในงานของพนักงานภายในองค์กรทุกระดับ จะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงาน เมื่อพนักงานมีความพอใจในงานจะเกิดความรู้สึกที่ดี โดยทางเสนาะ ดิยาว (2546: 228) ได้นิยามความพึงพอใจในงาน หมายถึง ระดับความรู้สึกที่เกิดขึ้นของผู้ปฏิบัติงานในทางบวกหรือทางลบต่องาน

3.2.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน

- 1) *ลักษณะงานที่ทำ* ลักษณะงานจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบในงาน และความรู้สึกภาคภูมิใจในงานนั้น
- 2) *ค่าจ้างหรือระบบค่าตอบแทน* ทั้งนี้ค่าตอบแทนสะท้อนให้เห็นถึงควมมีคุณค่าของผู้ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันของผู้บริหาร
- 3) *สภาพการทำงาน* มีความสำคัญมีสาเหตุว่ากระทบต่อความต้องการทางร่างกาย และส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการทำงานของผู้ปฏิบัติ
- 4) *นโยบายและฝ่ายบริหารขององค์กร* ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบ และบทบาทของผู้ปฏิบัติงาน

5) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะสะท้อนถึงความสำเร็จในการทำงาน และความพอใจทางสังคม

6) ความก้าวหน้าในงานทั้งในตำแหน่งงาน และการพัฒนาทางด้านความรู้ ความชำนาญในการทำงาน (เสนาะ ดิเฮอร์ 2546: 228)

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีความพึงพอใจพบว่า นักจิตวิทยา นักวิจัย และนักบริหาร ได้สร้างทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดสรุปได้ 2 ทฤษฎี คือ (1) ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน ซึ่ง Elton Mayo และคนอื่นๆ ได้สรุปให้เห็นว่า ความพึงพอใจจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานที่เขารับผิดชอบอยู่ เขาจะสามารถทำให้มีประสิทธิภาพ มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น และ (2) ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแนวความคิดของ Porter และ Lawler มีความเห็นว่ายังมีองค์ประกอบอื่นๆ และมีตัวแปรอีกมากที่ทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น มีหลายอย่างรวมทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ตลอดจนความคาดหวังที่จะได้รับสิ่งตอบแทนที่ยุติธรรม ดังนั้น Porter และ Lawler จึงเสนอรูปแบบแนวความคิดแสดงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน (กันตยา เพิ่มผล 2543: 130 - 131)

3.2.3 ความพอใจและการปฏิบัติงาน (*Satisfaction and Job performance*)

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในงานและการปฏิบัติงาน พบว่า ความพอใจในงานและการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันต่ำ หลักฐานที่ทำให้เชื่อว่าพนักงานที่มีความพอใจในงานไม่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติที่สูง คือ ฝ่ายบริหารต้องพยายามทำให้พนักงานทุกคนมีความพอใจในงาน แต่ผลคือไม่ได้รับผลผลิตในระดับสูง จึงอาจสรุปได้ว่าสมมติฐานที่กล่าวว่า พนักงานที่มีการปฏิบัติงานที่สูงเพราะได้รับความพอใจในงาน จึงไม่มีความเป็นจริงเสมอไป (James L. Gibson & John M. Ivancivich & James H. Donnelly, 1991) ดังนั้นเราจึงต้องแยกพิจารณาออกเป็น 3 แนวคิด คือ (1) ความพึงพอใจเป็นสาเหตุของการปฏิบัติงาน (2) การปฏิบัติงานเป็นสาเหตุของความพึงพอใจ และ (3) ความพึงพอใจและการปฏิบัติงานไม่มีความสัมพันธ์กัน และการให้รางวัลไม่มีความสัมพันธ์กันมาแต่กำเนิด (Charles N. Greene, 1972 อ้างถึงในวิเชียร วิทยอุดม 2547: 84)

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงานของบุคคลมีผลต่อความมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานภายในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวนุช ซอหะซัน (2547) ได้ทำการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงานธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” พบว่า ทักษะคิดและความรู้สึกรวมมีผลต่อการปรับตัว

ทางวัฒนธรรมของพนักงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อว่า “ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำมีความรู้สึกที่ดีและมีความพึงพอใจต่องานหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน

3.3 ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

การจูงใจในการทำงาน (Motivation Factors) นักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่มีสมมติฐานในการจูงใจว่า ความสุขและความพึงพอใจของลูกจ้างจะนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น การศึกษาถึงความต้องการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ทำให้นักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่เชื่อว่ามนุษย์จะมีความสุขและความพึงพอใจมากขึ้น เมื่อความต้องการของเหล่านั้นได้รับการสนองตอบ การศึกษาถึงความต้องการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ เรียกว่าเป็นการจูงใจ โดยพิจารณาจากปัจจัยภายใน (Internal motivation) ซึ่งการศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องราวของแต่ละบุคคล ลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ และได้ศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อแรงจูงใจบุคคลในการทำงาน (External motivation) เช่น การศึกษาถึงสถานการณ์ทำงาน และลักษณะทั่วไปภายในองค์การที่สามารถก่อให้เกิดแรงจูงใจขึ้นได้ ทฤษฎีการจูงใจของเอิร์ชเบอร์ก หรือ Hygiene Theory (Herzberg's Motivation-Hygiene Theory) ระบบการทำงานในองค์การนั้นมีปัจจัยอยู่ 2 จำพวก ที่จะมีส่วนสร้างความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจให้กับพนักงาน คือ (1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ (Motivator factors) และ (2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Hygiene factors) (<http://www.bus.rmutp.ac.th/teacher/Kunlayanee/L1/2-2.htm>)

แรงจูงใจเป็นเรื่องภายในของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและความปรารถนาที่จะเป็นพลังผลักดันภายในใจของเราที่จะเร่งเร้าหรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ทั้งที่อาจเป็นการปรับปรุง สร้างสรรค์ หรือทำสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม

3.3.1 ความหมายของแรงจูงใจ

นักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจไว้หลายประการ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำการจัดการองค์ความรู้มาใช้ภายในองค์กร ดังนี้

ลัทธิกาล ศรีวะรมย์ (2541: 139) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการภายในบุคคล ซึ่งมีพลังอำนาจและชักนำให้เกิดพฤติกรรมเป็นแรงผลักดันของบุคคล

หรือหมายถึงแรงผลักดันส่วนบุคคลที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมเฉพาะอย่างขึ้น แรงจูงใจจะมีผลกระทบต่อขวัญของพนักงานในการทำงาน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542: 407) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการในการจูงใจ เริ่มจากการที่บุคคลมีความต้องการเกิดขึ้น และการรับรู้ของบุคคลเกิดไม่สมหวัง พนักงานจะรู้สึกถึงความต้องการงานที่ทำทำ ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น การยอมรับจากกลุ่มงาน ความต้องการเหล่านี้นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจของพนักงาน สามารถตอบสนองความพึงพอใจและตามด้วยการกระทำ ซึ่งอาจกระตุ้นโดยการให้รางวัล

พวงเพชร วัชรอยู่ (2537: 2) กล่าวว่า กระบวนการของแรงจูงใจ ประกอบด้วยขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง 4 ขั้นตอน โดยเริ่มด้วยความต้องการ และสิ้นสุดลงที่การตอบสนอง ซึ่งลดหรือขจัดสิ่งที่เป็นแรงขับ สำหรับกระบวนการของแรงจูงใจ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1) *ขั้นความต้องการ (Need stage)* ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำส่วนต่างๆ ภายในร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่เขาขาดนั้นอาจเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมหันต์

2) *ขั้นแรงขับ (Drive stage)* ความต้องการในขั้นแรกนั้นกระตุ้นให้เกิดแรงดันขับ คือ เมื่อเกิดความต้องการแล้ว บุคคลจะนั่งเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข ภาวะที่บุคคลเกิดความกระวนกระวายนี้ เรียกว่า เกิดแรงขับ ซึ่งระดับความกระวนกระวายจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย ถ้าต้องการมากก็กระวนกระวายมาก

3) *ขั้นพฤติกรรม (Behavior stage)* เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น ความกระวนกระวายนั้นจะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้ รุนแรงหรือมากน้อยต่างกัน

4) *ขั้นลดแรงขับ (Drive Reduction stage)* เป็นขั้นสุดท้าย คือแรงขับจะลดลง ภายหลังจากเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการแล้ว

พยอม วงศ์สารศรี (2542: 213) กล่าวว่า ทางจิตวิทยาได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการ และอยากแสดงพฤติกรรมด้วยความชอบของตนเอง ไม่มีใครบังคับ ไม่มีของมาล่อใจ ได้แก่ เจตคติ ความสนใจ ความต้องการ ซึ่งเป็นรางวัลที่บุคคลได้รับโดยความรู้สึกของเขาเองในขณะที่เขากำลังทำงาน ดังนั้นจึงเกิดการประสานสัมพันธ์โดยระหว่างงานและรางวัลที่ได้ (2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก จึงทำให้เห็นจุดหมายนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล แรงจูงใจประเภทนี้มักจะเกิดจากสภาพแวดล้อมของงาน ได้แก่ เงินเดือน สวัสดิการ หรือนโยบายของหน่วยงาน

มัลลิกา ต้นสอน (2544: 194) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ หมายถึง ความยินดีและเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทความพยายาม เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่มีแรงจูงใจจะแสดงออกมาในการแสดงพฤติกรรมด้วยความกระตือรือร้น มีทิศทางที่เด่นชัด และไม่ย่อท้อ เมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหา ซึ่งเราสามารถกล่าวได้ว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีเป้าหมาย และมีพลังในการแสดงออก

สร้อยตระกูล (ศียนนท์) อรรถมานะ(2548: 83) ได้ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ (Motivation) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Movere มีความหมายว่าการเคลื่อนไหว (Move) ซึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกที่ไม่หยุดนิ่ง ทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำ

บุศรา เตียรณบรรจง (2546: 12) กล่าวว่า แรงจูงใจว่า หมายถึง สิ่งจูงใจหรือสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมในการทำงานของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้นั้นปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจพร้อมใจ และพึงพอใจที่จะทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปแล้ว การจูงใจจึงเป็นการกระทำทุกวิถีทางที่กระตุ้นให้พนักงานในองค์กรประพฤติปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งพื้นฐานสำคัญในการกระตุ้นให้พนักงานดังกล่าวแสดงพฤติกรรมที่องค์กรคาดหวังไว้ด้วยการสร้างอินทรีย์ของพนักงานเหล่านี้ให้เกิดความต้องการขึ้นก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้นบุคคลจะเกิดความพยายามสืบเสาะแสวงหาสิ่งที่ต้องการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมทุกอย่าง เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.2 ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงาน (สุริยะ เจียมประชนารากร และคนอื่นๆ 2549: 96) ดังนี้ (1) เสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์กร (2) เสริมสร้างขวัญและทำที่ที่ดีในการทำงานแก่ผู้ทำงาน (3) เสริมสร้างให้บุคคลในองค์กรมีความจงรักภักดีต่อองค์กร (4) เสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและกลุ่มในองค์กร (5) เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ผู้ทำงาน ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน (6) ช่วยให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาในองค์กรที่ทำงานอยู่ บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และ (7) ช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

3.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยมีนักวิชาการได้นำเสนอแนวคิด และทฤษฎี(พิทยา บวรวัฒนา 2548: 158 – 161) สรุปได้ดังนี้

1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) มาสโลว์ (Abraham H. Maslow, 1954) ได้ศึกษาและจัดแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็นขั้นบันได 5 ขั้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นก่อนหลังไม่อาจกระโดดข้ามขั้นได้ ได้แก่

(1) ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านร่างกาย

(2) ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Security and safety Needs) เป็นความต้องการที่จะตอบสนองความรู้สึกมั่นคงหรือความมีเสถียรภาพในสิ่งของตนเอง ได้รับหรือหามาได้จากการตอบสนองทางด้านร่างกาย

(3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์รู้สึกพร้อมในทุกด้านแล้ว มีสถานภาพทางการเงินและการเงินที่ดี มนุษย์จะเกิดความต้องการจะเข้าสังคม เพื่อให้เป็นที่รู้จัก หรือเป็นที่รักของสังคม

(4) ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) เป็นความต้องการที่สอดคล้องกับความต้องการในลำดับที่สาม เมื่อมนุษย์เข้าสังคมและได้รับการยอมรับนับถือจากผู้ที่บังคับบัญชา ได้รับความรักความเมตตาจากผู้บังคับบัญชายอมรับสนับสนุนให้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นจนนำมาซึ่งชื่อเสียงเกียรติยศ บุคคลที่ก้าวมาถึงจุดนี้ได้ส่วนใหญ่มักจะพร้อมในทุกด้านทั้งการทำงาน ทรัพย์สินเงินทอง การได้รับการยอมรับจากสังคม บุคคลเหล่านี้จึงหันมาหาชื่อเสียง บางครั้งเพื่อเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองร่วมอยู่ในนั้น หรือบางครั้งเพื่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล

(5) ความต้องการประสบความสำเร็จ (Self-actualization needs) เป็นความต้องการลึกๆ ในจิตใจของทุกคนที่ต้องการประสบความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังและตั้งเป้าหมายเอาไว้ เป็นลำดับขั้นความต้องการขั้นสุดท้าย บุคคลแต่ละคนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้นวัดได้ค่อนข้างยากแต่ทำท่ายิ่งนัก บางคนอาจต้องการเพียงจบปริญญาเอกถือว่าประสบความสำเร็จในชีวิตแล้ว ในขณะที่หลายคนอาจมีความต้องการขึ้นมาอยู่ระดับแถวหน้าของสังคม

2) ทฤษฎี X และทฤษฎี Y (X and Y Theory) แมคเกรเกอร์ (Douglas McGregor) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ (Massachusetts Institute of Technology) ได้ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์และได้แบ่งมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งทั้งสองประเภทมีผลอย่างยิ่งต่อผู้บริหารในการหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการควบคุมดูแลผู้บังคับบัญชา ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ถูกจัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีจูงใจแบบเนื้อหา (ตุลา มหาพสุธานนท์ 2547: 249 – 250)

(1) ทฤษฎี X กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ ดังนี้ (1) โดยปกติมนุษย์ไม่ชอบทำงาน ถ้ามีโอกาสจะพยายามหลีกเลี่ยงหลีกเลี่ยงการทำงาน (2) เมื่อไม่ชอบทำงานทำให้มนุษย์ค่อนข้างขี้เกียจ ต้องมีการควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดมิบตลงโทษ เพื่อให้พวกเขาที่มีความพยายาม

ในการทำงาน (3) มนุษย์โดยทั่วไปชอบให้มีผู้ชี้แนะไม่ต้องการความรับผิดชอบ ปราศจากความทะเยอทะยาน ชอบอยู่เฉยมากกว่า รวมทั้งให้ความสำคัญกับความมั่นคงปลอดภัย และ (4) บุคคลตามทฤษฎี X ผู้บริหารจะจูงใจพนักงานได้โดยกำหนดมาตรฐานในการควบคุมบังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด มีการสั่งการโดยตรง การใช้ระเบียบและอำนาจหน้าที่คุกคามโดยการขู่ว่าจะลงโทษ การจูงใจเน้นค่าตอบแทนด้านเงินและผลประโยชน์อื่นๆ เรียกวิธีการจูงใจนี้ว่า วิธีการจูงใจแบบไม้แข็ง

(2) ทฤษฎี Y กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ในทางตรงกันข้ามกับทฤษฎี X

ดังนี้ (1) ปกติทั่วไปมนุษย์จะมีความขยันรักในการทำงานใช้พลังสมองและพลังกายในการทำงานอยู่ตลอดเวลา (2) รักอิสระไม่ชอบการควบคุม และการลงโทษในการทำงาน (3) มีความรับผิดชอบต่อเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ (4) มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับความนึกคิด ความรอบคอบ และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาขององค์การภายใต้สภาพเงื่อนไขของสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ความสามารถทางสติปัญญาของบุคคล บุคคลตามทฤษฎี Y ผู้บริหารต้องใช้วิธีการจูงใจแตกต่างจากบุคคลตามทฤษฎี X คือ ให้บุคคลมีอิสระในการเลือกวิธีการ การควบคุม และสั่งงานด้วยตนเอง ผู้บังคับบัญชาเป็นแต่เพียงผู้จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านั้นสามารถประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง ควบคู่ไปกับความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การ วิธีการจูงใจแบบนี้เรียกว่า วิธีการจูงใจแบบไม้นวม

แมคเกรเกอร์มีความเชื่อว่า ทฤษฎี X เหมาะสมสำหรับคนงานในการกระตุ้นโดยใช้ความต้องการขั้นต่ำ ส่วนทฤษฎี Y จะเป็นไปในทางตรงกันข้ามและมีความเหมาะสมสำหรับพนักงานในการกระตุ้นโดยใช้ความต้องการขั้นสูง และมีความเชื่อว่าทฤษฎี X นั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ทฤษฎี Y มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากกว่าทฤษฎี X ดังนั้นจึงเสนอให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับผิดชอบได้ทำงานที่ท้าทาย และมีความสัมพันธ์กลุ่มที่ดีจะทำให้แรงจูงใจในการทำงานเพิ่มขึ้น (วิเชียร วิทญูคุณ 2547: 159 - 160)

3) ทฤษฎีสองปัจจัย (Two Factors Theory) ในปี ค.ศ. 1959 เฮอร์ซเบิร์กได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจไม่มีความสุขในการทำงาน และได้สรุปเป็นทฤษฎี 2 ปัจจัย ซึ่งกล่าวถึงมนุษย์ทุกคนจะมีความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการทางด้านสุขอนามัย (Hygiene needs) หรือปัจจัยภายนอก (Extrinsic factors) และความต้องการด้านการจูงใจ (Motivator needs) หรือปัจจัยภายใน (Intrinsic factors) ดังนี้

(1) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Satisfiers) เรียกอีกอย่างว่า ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) หรือปัจจัยภายใน (Intrinsic factors) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับ (Recognition)

ลักษณะของงาน (Work - itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้า (Advancement) และการมีโอกาสเจริญเติบโต (Possibility of growth)

(2) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (*Dissatisfiers*) เรียกอีกอย่างว่า ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors) หรือปัจจัยภายนอก (Extrinsic factors) ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ คือ นโยบายและการบริหารงานขององค์กร (Company policy and administration) การควบคุมบังคับบัญชา (Technical supervision) เงื่อนไขการทำงาน (Working conditions) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relations) เงินเดือน (Salary) สถานภาพ (Status) ความมั่นคงในการทำงาน (Job security) และปัจจัยต่างๆ ในชีวิตส่วนตัว (Factors in personal life) (ตุลา มหาวิทยาลัยมหิดล 2547 : 248 - 249)

4) ทฤษฎีแรงจูงใจ E.R.G. (*E.R.G Theory*) ในปี ค.ศ. 1969 แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) จากมหาวิทยาลัยเยล (Yale University) ได้นำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) มาดำเนินการปรับปรุงด้วยวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical research) และใช้ชื่อใหม่ว่าทฤษฎีแรงจูงใจ E.R.G (*E.R.G Theory*) ซึ่งได้จำแนกความต้องการหลัก (Core needs) ของบุคคลในองค์การออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ความต้องการดำรงชีพ (*Existence needs - E*) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นทางด้านกายภาพ เพื่อการดำรงชีพ ซึ่งได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ และความปลอดภัยของมาสโลว์

(2) ความต้องการสัมพันธภาพ (*Relatedness needs - R*) คือ ความต้องการในการที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นความต้องการที่จะรักษา หรือคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่สำคัญเอาไว้ ได้แก่ ความต้องการทางสังคม และความต้องการการยอมรับนับถือจากบุคคลภายนอกของมาสโลว์

(3) ความต้องการเจริญก้าวหน้า (*Growth needs - G*) คือ ความต้องการในการพัฒนาตนเองขึ้นสู่ตำแหน่งในระดับสูงขององค์กร ได้มีโอกาสในการใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ หรือได้พัฒนาความสามารถให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความต้องการในการยอมรับนับถือ และความต้องการประสบความสำเร็จของมาสโลว์ (ตุลา มหาวิทยาลัยมหิดล 2547: 250 - 251)

โดยสรุป ทฤษฎี อี.อาร์.จี. ของแอลเดอร์เฟอร์ เหมือนกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ คือ หากบุคคลมีความพึงพอใจในความต้องการระดับต่ำ ย่อมนำไปสู่ความพึงพอใจในระดับสูงด้วย และผลการวิจัยส่วนใหญ่สนับสนุนแนวคิดในทฤษฎี อี.อาร์.จี. ของแอลเดอร์เฟอร์ จนกล่าวได้ว่า ทฤษฎี อี.อาร์.จี. เป็นตัวแทนของความที่ตรงในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ เหตุผลเพราะความเข้ากันได้ระหว่างแนวคิดในทฤษฎีกับการรับรู้ของบุคคล

ดังนั้น เมื่อทฤษฎีอี.อาร์.จี. มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับการรับรู้ของบุคคล ดังที่ นักวิชาการได้อธิบายไว้ ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับการใช้แรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้ผู้ใช้น้ำมีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ตลอดจนแสดงออกถึงพฤติกรรมตามที่ต้องการได้ มาเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัยด้วย

3.3.4 ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) พัฒนาโดยนักจิตวิทยาชื่อ บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) ในทศวรรษที่ 1930 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กฎของผลกระทบ (law of effect) การเสริมแรงเป็นวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลากรวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความต้องการและกระบวนการคิดของบุคคลากร ทฤษฎีการเสริมแรงพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลได้ที่จะเกิดขึ้นตามมาภายหลัง ทฤษฎีดังกล่าวเน้นที่การเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของบุคคลากร โดยอาศัยการใช้รางวัลและการลงโทษอย่างเหมาะสม ดังนั้นทฤษฎีเสริมแรงจึงเป็นทฤษฎีที่พิจารณาว่าเหตุใดคนจึงมีพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยสกินเนอร์เชื่อว่าพฤติกรรมของคนสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการใช้การเสริมแรง (อำนาจ ชีระวนิช 2547: 421)

การเสริมแรงจูงใจ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากผลของการกระทำ ประกอบด้วย

- 1) การเสริมแรงจูงใจทางบวก (positive reinforcement) เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการ โดยการให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางบวกแก่บุคคลนั้น ตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 2) การเสริมแรงจูงใจทางลบ (negative reinforcement) บางครั้งเรียกว่าการหลีกเลี่ยง (avoidance) การเสริมแรงจูงใจเพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการและลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลง โดยการหลีกเลี่ยงการให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางลบตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 3) การทำให้หมดไป (extinction) การเสริมแรงจูงใจเพื่อลดพฤติกรรมที่ทำประจำลดลง หรือทำให้พฤติกรรมนั้นหมดไป โดยการไม่ให้รางวัลหรือผลตอบแทนในทางบวกที่เคยให้ตามผลของพฤติกรรมนั้น
- 4) การลงโทษ (punishment) การเสริมแรงจูงใจเพื่อลดพฤติกรรมที่ทำประจำลง หรือทำให้พฤติกรรมนั้นหมดไป โดยการให้รับผลตอบแทนในทางลบหรือลงโทษตามผลของพฤติกรรมนั้น (เสนาะ ดิยาว 2546: 222)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำมีพฤติกรรมที่ดี ช่วยให้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และเกิดพฤติกรรมที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “แรงจูงใจ” หมายถึง แรงผลักดัน แรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นการจูงใจให้ผู้ใช้น้ำปฏิบัติงานได้อย่างมี

ประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร เช่น การได้รับผลตอบแทนจากการทำงาน การยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน การได้รับการยกย่องชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงาน และการให้รางวัลคุณภาพแก่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.4 ปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ภาวะผู้นำ เป็นศิลปะที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารงานที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำจะเป็นผู้กำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กร และความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจและจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3.4.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548: 262) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่จะมีอิทธิพลและจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กระบวนการ ภาวะผู้นำเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม การจูงใจสมาชิกองค์กรให้ทำงานบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ จะมีอิทธิพลต่อกลไกกลุ่มและวัฒนธรรมกลุ่ม ภาวะผู้นำต้องอาศัยการจูงใจ บุคคลจะไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้นำเว้นแต่เขาจะจูงบุคคลอื่น โดยได้ผู้นำที่มีเหตุผลในระดับหนึ่งเป็นผู้นำมีอำนาจ อิทธิพลต่อบุคคลอื่น และสามารถชักจูงบุคคลให้ทำงานได้

พัฒน์ บุญรัตน์ (2517: 126 - 127) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพดีเด่นมีความสามารถพิเศษในกลุ่มชนหรือท้องถิ่นนั้น ในขณะที่เดียวกันสมาชิกในกลุ่มมีความผูกพันและยอมรับซึ่งกันและกันจะมีสถานการณ์หนึ่งเกิดขึ้น และจะทำให้เกิดผู้นำและผู้ตาม

เสนห์ จัยโต (2547: 114) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลในกลุ่มสมาชิกคนใดคนหนึ่งพยายามให้พฤติกรรมมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกัน ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่บุคคลสามารถทำให้ผู้อื่นยอมรับทั้งในแง่ของความรู้ความสามารถในทางวิชาการ สุขภาพดี จิตใจดี และเป็นบุคคลที่สามารถคล้อยตาม คึงดูแล และชักจูงใจให้ผู้อื่นยินดีที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยเขาไม่ได้ถูกบังคับให้กระทำแต่อย่างใด

3.4.2 ความสำคัญและลักษณะของความเป็นผู้นำ (Leadership)

จากความหมายของความเป็นผู้นำ คือ กระบวนการใช้อำนาจและหรือบารมีในการจูงใจสมาชิกในกลุ่ม หรือทีมงานให้ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำได้นั้น นั่นคือความสำคัญของความเป็นผู้นำ คือ หัวใจของความเป็นผู้นำอันจะแสดงถึงสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้นำ (สงวน สุทธิ เลิศอรุณ 2545: 298)

ริงสรรค์ ประเสริฐศรี (2551: 11) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคง และช่วยเหลือบุคคลต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม หรือผู้นำเป็นผู้วิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่ม มีความเป็นอิสระ กล้าหาญในการตัดสินใจ มีแรงกระตุ้น มีความกระตือรือร้นสูง มีความยืดหยุ่น

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ (2) เป็นผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา (3) การจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม (4) ผู้นำมีส่วนทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์กรและพนักงาน และ (5) เป็นผู้ที่สามารถใช้อำนาจอิทธิพลต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อนำกลุ่มประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น การมีอิทธิพลต่อผู้ได้บังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ทางการบริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่

จากความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) และผู้นำ (Leader) ที่กล่าวข้างต้นทำให้สามารถแบ่งการวิเคราะห์ภาวะผู้นำกับสิ่งที่เกี่ยวข้องได้เป็น 3 ส่วนสำคัญ คือ (1) การศึกษาตัวผู้นำ (Leader) ว่าควรมีบุคลิกภาพอย่างไร ตำแหน่งอยู่ในระดับใด อำนาจหน้าที่เป็นอย่างไร ความรู้ความชำนาญที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำมีอะไรบ้าง ฯลฯ (2) การศึกษาผู้ตาม (Followers) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำต้องให้ความสำคัญกับผู้ตามด้านค่านิยม บรรทัดฐานความสามัคคี ฯลฯ และ (3) การศึกษาสถานการณ์ (Situation) ว่างานในองค์กรมีอะไรบ้าง ผู้นำต้องดูแลบริหารจัดการโดยมีขอบเขตมากน้อยแค่ไหน ต้องรู้จักความเครียดและการบริหารจัดการความเครียดที่เกิดขึ้น รวมทั้งต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ

3.4.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548: 261 - 262) ได้จำแนกองค์ประกอบของการเป็นผู้นำมี 4 ประการ ดังนี้ (1) ความสามารถในการใช้อำนาจให้เกิดประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับ ลักษณะของอำนาจและความแตกต่างระหว่างอำนาจ และอำนาจหน้าที่ (2) ความสามารถในการใช้แรงจูงใจบุคคลทุกระดับและทุกสถานการณ์ เป็นความสามารถในการเข้าใจบุคคล สามารถใช้ทฤษฎีการจูงใจ ชนิดของอิทธิพลการจูงใจ ลักษณะของระบบการจูงใจ สามารถใช้ความรู้กับบุคคลและสถานการณ์ ผู้บริหารจะต้องเข้าใจทฤษฎีการจูงใจ และเข้าใจส่วนประกอบในการจูงใจ และสามารถประยุกต์ใช้ได้ (3) ความสามารถในการชักนำ ความสามารถที่จะให้ผู้ตามใช้ความสามารถในการทำงานของกลุ่ม ในขณะที่การใช้ผู้จูงใจจะเป็นจุดกลางของผู้ได้บังคับบัญชา และ (4) ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่างๆ สิ่งสำคัญของการจูงใจขึ้นกับความ

คาดหวังรางวัลที่ได้รับ และความพยายามที่จะได้รับร่วมกับปัจจัยอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อมตลอดจนบรรยากาศองค์การ การระลึกถึงปัจจัยเหล่านี้ จะต้องนำไปใช้สำหรับพฤติกรรมผู้นำและพัฒนาทฤษฎีต่างๆ การศึกษาทฤษฎีจิตวิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะนำไปสู่ทัศนคติกลุ่มบุคคลงานเบื้องต้นของผู้บริหาร คือ การออกแบบ และการรักษาสิ่งแวดล้อมในการทำงานให้เอื้อต่อการทำงานของพนักงาน

เรื่องยศ ปรีดี (2542: 50) สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนชี้้นำให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้นเต็มใจในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์กรเป็นจุดหมายปลายทาง ความสามารถในการมีศิลปะในด้านภาวะผู้นำนั้นประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) ความสามารถในการใช้อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพและการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ (2) ความสามารถเข้าใจมนุษย์ที่มีแรงจูงใจแตกต่างกันตามสภาพของเวลาและสถานการณ์ต่างๆ (3) ความสามารถในการสร้างแรงคลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มใจในการปฏิบัติงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายและ (4) ความสามารถในการจัดบรรยากาศ สามารถกระตุ้นและจูงใจให้ปฏิบัติงานเต็มตัวในการปฏิบัติตามภารกิจต่างๆ และสรุปคุณสมบัติที่เป็นบุคลิกภาพทางสำคัญของผู้นำไว้ว่า ต้องซื่อสัตย์ กล้าหาญ ความสามารถ คุณธรรม และสิ่งที่ช่วยเสริมเพิ่มขึ้นอีก คือ บุคลิกดี น่านับถือ พุดเก่ง เสียสละ น่านั่ง ฉลาด มีเกียรติ เข้าสังคม วางตัวการกระทำต่างๆ เหมาะสม

ผู้นำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาในการจูงใจหรือชี้้นำพฤติกรรมให้ เป็นไปอย่างที่คุณต้องการ โดยอาศัยรูปแบบและบทบาทต่างๆ ของความเป็นผู้นำมาบริหารจัดการ ภายในองค์การให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มา เป็น ตัวแปรหนึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่ผู้นำเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีความสามารถในการพูด มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การให้คำปรึกษา มีความโปร่งใส ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของบุคคลในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ยึดหลักการดำเนินงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสำนึกที่ดีต่อกลุ่มในการ

ร่วมกันพัฒนา และร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า คุณสมบัติของสมาชิกมีความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ (1) ความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เน่าเสีย (2) เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ (3) มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา (4) มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดี ที่ถูกต้อง (5) ความเข้าใจในกิจกรรมของชุมชน (6) การประกอบอาชีพ อาชีพที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยเห็นว่าอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่ทำให้สมาชิกไม่ค่อยมีเวลาว่างเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้ที่มีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำลำคลองจะเห็นประโยชน์และความสำคัญของน้ำมีน้อยลง (7) การให้ความสำคัญ ให้ความสำคัญแก่ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในชุมชน และ (8) การเห็นคุณค่าของชุมชน (<http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้น บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีความตระหนักในปัญหา ความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน เห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ มีความเสียสละ มีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา และมีการให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.6 ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านตนเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ (7) มีประเพณีอันดีงาม กฎหมู่บ้าน และ (8) กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนรับผิดชอบยั่งยืนเข้มแข็ง (<http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำให้บรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้น ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ” หมายถึง สภาพการดำเนินงานกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ และระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี ร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพียง พร้อมทั้งมีการสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน

3.7 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ

ยุทธศาสตร์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างระบบราชการให้เป็นระบบเปิด และการเสริมสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมสำหรับการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการในระดับจังหวัด ซึ่งมี 2 ทาง คือ สร้างความพร้อมและศักยภาพจากภายในส่วนราชการจังหวัดออกไปสู่ประชาชน และความพร้อมและศักยภาพของภาคประชาชนเข้าไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536 อ้างถึงใน นพวรรณ เสวตานนท์ 2546: 18) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม 3 ประการคือ (1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจ (2) ปัจจัยโครงสร้างของโอกาส และ (3) ปัจจัยด้านอำนาจ

บัญญัติเกี่ยวกับแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไว้ว่า

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการที่ พัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดจากมูลเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ ได้รับการแนะนำส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน ภายนอก ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการ กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น (<http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>)

สรุปได้ว่า การที่สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ชลประทานให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เป็นปัจจัยส่วน หนึ่งที่สำคัญยิ่งในการสนับสนุน การแนะนำส่งเสริมในการกระตุ้นให้ผู้ใช้ น้ำเกิดความตื่นตัวและ รวมกลุ่มในด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ดังนั้น ผู้ศึกษาจะได้นำเอา แนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ” หมายถึง การที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตรได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้ น้ำฯ เข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น เจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าร่วม ประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดย ผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ พร้อมทั้งมีการปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีเสมอ โดยมีส่วนร่วมกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับ พื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน เจ้าหน้าที่ ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำและให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อ เกิดปัญหาในพื้นที่ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ และเปิดโอกาสให้ ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ และสามารถ เสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้ตลอดเวลา โดยเจ้าหน้าที่ชลประทานจะให้การ สนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหาร จัดการน้ำชลประทาน

3.8 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

ชินรัตน์ สมสืบ (2550: 288) กล่าวถึง ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทย ด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (P.S.O. 1106) ในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานของระบบการ

มีส่วนร่วมในภาครัฐที่มี 6 เกณฑ์ เกณฑ์มาตรฐานที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (อ้างถึงใน ไพจิตร ไตรวงศ์ชัย 2538: 22) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ (1) มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ และด้านการทำงาน (2) มีการประสานงาน เพื่อบรรลุจุดประสงค์ของกลุ่ม และมีการติดต่อสื่อสารทั่วไประหว่างบุคคลในกลุ่มนั้น และ (3) มีความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว เป็นความรู้สึกร่วมที่ผูกพันกับการทำงานและการเชื่อถือไว้วางใจ

ชูเกียรติ ภัยลี (2536 อ้างถึงใน นพวรรณ เสวตานนท์ 2546: 18) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543: 167) กล่าวถึง ปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมคือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป ผลที่จะติดตามมาของการกระทำที่ได้นำเสนอเพื่อที่ประชาชนจะได้เลือกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่อย่างไร (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชนโดยทั่วไป เกี่ยวกับผลที่จะตามมาของการที่จะไม่ทำตามกิจกรรมที่นำเสนอ (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน เพื่อจะรู้ว่าเขาจะมีส่วนร่วมอย่างไรถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และ (5) การสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นจากทุกส่วนในชุมชนจะได้รับการเก็บรวบรวม

ถวิลวดี บุรีกุล (2547: 271) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีความเชื่อใจกันระหว่างประชาชนกับผู้เสนอโครงการหรือระหว่างประชาชนด้วยกันเองในการที่จะรับฟังข้อมูลของกันและกัน

ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ใครมีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยย่อมได้เปรียบในการประกอบการงานทั้งปวง เพราะในอนาคตการแข่งขันทางการค้า การแข่งขันอาชีพจะทวี

ความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้น การรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ จึงมีความสำคัญยิ่งต่องานอาชีพของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งประกอบสำคัญที่ทำให้การทำงานมีความสุขและประสบความสำเร็จด้วยดี การรับทราบข้อมูลข่าวสารมีวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) *รับทราบข่าวสารจากสื่อสารมวลชนทุกชนิด* เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรสาร และเครื่องมือโทรคมนาคมอื่นๆ
- 2) *รับทราบข่าวสารข้อมูลจากแหล่งข่าว* หมายถึง การหาข่าวด้วยตนเอง หรือ มอบหมายให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าไปดูข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องหรือแต่ละพื้นที่ที่จะเป็นการได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด มีประโยชน์มากสำหรับงานอาชีพของตน เช่น การสำรวจความต้องการของผู้บริโภค สำรวจแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าแต่ละชนิด
- 3) *การรับทราบข่าวสารจากการศึกษาค้นคว้าและการศึกษาดูงาน* จะเป็นประโยชน์ในการนำความรู้ที่ได้มาพัฒนางานในอาชีพของตน เพราะจะได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 4) *การรับทราบข่าวสารข้อมูลในกลุ่มอาชีพ* เช่น จากสมาคม ชมรม สหกรณ์ ตลาดหลักทรัพย์ จะมีประโยชน์สำหรับการรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวที่ทันสมัยในงานอาชีพเดียวกัน ทั้งยังสามารถคาดการณ์แนวโน้มของปัจจุบันและอนาคตได้
- 5) *การรับทราบข่าวสารข้อมูลจากหน่วยงานของทางราชการ* ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะรัฐบาลจะพยายามส่งเสริมให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพที่มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว โดยจะตั้งหน่วยงานส่งเสริมงานอาชีพ ตามกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ครอบคลุมทุกอาชีพ ดังนั้น บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในงานอาชีพของตนต้องติดต่อขอทราบข้อมูลข่าวสารจากส่วนราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
- 6) *การรู้จักการวิเคราะห์ข่าวเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่ง* เพราะเป็นการกลั่นกรองข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาสรุปให้เกิดประโยชน์ต่องานอาชีพของตน โดยยึดหลักการสำคัญคือ (1) ที่มาของข่าวหรือแหล่งข่าว มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด (2) วิธีการได้มาซึ่งข่าวสาร หมายถึง วิธีการเก็บข้อมูลหรือบุคคลให้ข่าว มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถน่าเชื่อถือหรือไม่ (3) ศึกษาแนวโน้ม คือ การดูข้อมูลย้อนหลังหลายๆ ปี เพื่อดูแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ (4) ศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อการเลือกแนวทางหรือตัดสินใจนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่องาน อาชีพของตนไปวางแผนในการทำงาน

สรุปได้ว่า การรับทราบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยของผู้ใช้น้ำจะมีความสำคัญยิ่งต่องานอาชีพของตน ซึ่งถือเป็นสิ่งประกอบสำคัญที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จด้วยดี ส่งผลสะท้อนให้สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้ชื่อตัว

แปรว่า “การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์” หมายถึง การที่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ และได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ ชัดเจนอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ มากขึ้น และเจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ

3.9 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

Reeder (1974: 39–53) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้ (1) การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกแบบ วิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง (2) มาตรฐานคุณค่า บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง (3) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะส่งเสริม ปกป้อง และรักษาเป้าหมายของตน(4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล บางครั้งมีรากฐานมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา (5) ความคาดหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหมายว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่น (6) การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตัวเองควรต้องกระทำเช่นนั้น (7) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ (8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งเรามีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ (9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคมโดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้นเท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา (10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำในสถานการณ์เช่นนั้น และ(11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเริ่มปฏิบัติ เมื่อเขารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดีให้ทำในกิจกรรมนั้นๆ

เมย์ (อ้างถึงใน สายพิน ทับล้อม 2539: 20) พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจสูง

Creighton (อ้างถึงใน วันชัย วัฒนศัพท์ 2543: 158 - 161) พบว่า การที่บุคคลเลือกมีส่วนร่วมในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ คือ (1) ความใกล้ชิดปัญหา (2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ (4) ประเด็นทางด้านสังคม / สิ่งแวดล้อม (5) ค่านิยม และ (6) อำนาจที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย

สรุปได้ว่า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน จะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ใช้น้ำ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การดำรงชีวิตในครอบครัวประสบความสำเร็จด้วยดี ส่งผลให้สมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาเป็นตัวแปรหนึ่ง โดยใช้ชื่อตัวแปรว่า “ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำชลประทาน” หมายถึง การที่ผู้ใช้น้ำได้รับการตอบสนองความต้องการจากโครงการฯ ชันสูตรในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี ประกอบด้วยผลประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การอุปโภค – บริโภค การจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร การได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และได้รับการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า

4. สภาพทั่วไปของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชันสูตร

4.1 ประวัติความเป็นมา

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชันสูตร ตั้งอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 7 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี รหัสไปรษณีย์ 16130 โทร.0-3659-1482 โทรสาร 0-3681-4771 พิกัดที่ 377502 ชุด L 7017 ระวัง 5039 LONGITUDE 100 -16' - 48" LATITUDE 14 - 55' - 3" ตั้งอยู่ห่างจาก แม่น้ำเจ้าพระยา ไปตามลำแม่น้ำน้อย ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของ แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระยะทางประมาณ 42 กิโลเมตร โดยปากแม่น้ำน้อยตั้งอยู่ทางเหนือเขื่อนเจ้าพระยาฝั่งขวาขึ้นไปเป็นระยะทาง 2.750 กิโลเมตรทางฝั่งขวา และใช้เป็นทางน้ำสายหลักของระบบการส่งน้ำเจ้าพระยาใหญ่ อีกสายหนึ่งด้วย เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อ ปี พ.ศ.2495 และแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2506 ต่อจากนั้นก็ได้นำเนินการด้านงานก่อสร้างระบบการส่งน้ำ – ระบายน้ำเพิ่มเติม งานก่อสร้างคันและคูน้ำ งานจัดรูปที่ดินตลอดจนงานปรับปรุงระบบการส่งน้ำ การระบายน้ำ งานปรับปรุงคันคลองส่งน้ำ ให้เป็นถนนท้องถิ่นใช้เป็นทางลำเลียงใหญ่ กับทางลำเลียงย่อย และงานส่งน้ำและบำรุงรักษาได้กระทำต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันนี้ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชันสูตร สำนักชลประทานที่ 12 มีพื้นที่

ทั้งหมด 527,000 ไร่ พื้นที่ชลประทาน 475,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนในเขต อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท, อำเภออินทร์บุรี อำเภอบางระจัน อำเภอเมืองสิงห์บุรี อำเภอกำแพงบางระจัน อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี, อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง, อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี, และ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม 359 หมู่บ้าน 57 ตำบล 15 อำเภอ 5 จังหวัด

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

4.2.1 ทิศเหนือ ติดกับเขตโครงการฯ บรรพชาตุ ตามแนว

1) คลองระบาย 4 ซ้าย สุพรรณ 2 เริ่มจาก กม.18+000 – กม.30+120 รวมยาว 12.120 กม. ในท้องที่ ต.พิททัน อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี, ต.โลกช้าง ต.ทุ่งคลี อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี

2) คลองระบาย 2 ขวา แม่น้ำน้อย 2 เริ่มจาก กม.3+360 – กม.6+000 รวมยาว 2.640 กม. ในท้องที่ ต.โพงาม อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท, ต.ห้วยชัน อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี

4.2.2 ทิศตะวันออก

1) ติดกับเขตโครงการฯ บรรพชาตุ ตามแนวคลองระบายใหญ่แม่น้ำน้อย 2 เริ่มจาก กม.7+550 – กม.31+500 รวมยาวประมาณ 23.950 กม. ในท้องที่ ต.ห้วยชัน ต.ทับยา อ.อินทร์บุรี, ต.แม่ลา ต.สิงห์ อ.บางระจัน, ต.บางกระบือ ต.ต้นโพธิ์ อ.เมือง จ.สิงห์บุรี

2) ติดกับเขตโครงการฯ ยางมณี ตามแนว

(1) แม่น้ำน้อย เริ่มจาก กม.55+500 – กม. 72+000 รวมยาวประมาณ 16.500 กม. ในท้องที่ ต.โพสังโฆ อ.กำแพงบางระจัน, ต.โพประจักษ์ ต.ดอนสมอ อ.ท่าช้าง จ.สิงห์บุรี

(2) คลองระบายใหญ่แม่น้ำน้อย 3 เริ่มจาก กม.29+950 – กม.41+380 รวมยาวประมาณ 11.430 กม. ในท้องที่ ต.จำลอง อ.แสวงหา, ต.หนองแม่ไก่ ต.โคกพุทรา ต.อ่างแก้ว อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง

(3) คลองระบาย 3 ซ้าย แม่น้ำน้อย 4 เริ่มจาก กม.0+000 – กม.5+300 รวมยาวประมาณ 5.300 กม. ในท้องที่ ต.คำหยาด อ.โพธิ์ทอง, ต.ม่วงเตี้ย อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง

(4) คลองระบาย 1 ขวา แม่น้ำน้อย 4 เริ่มจาก กม.8+500 – กม.10+448 รวมยาวประมาณ 2.398 กม. ในท้องที่ ต.ม่วงเตี้ย อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง

(5) คลองระบาย 2 ขวา สุพรรณ 4 เริ่ม กม.0+000 – กม.25+000 รวมยาวประมาณ 25.000 กม. ในท้องที่ ต.ยี่ล้น ต.ห้วยคันแหลน ต.ตลาดใหม่ ต.หลักแก้ว อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง, ต.หนองน้ำใหญ่ อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา

4.2.3 ทิศตะวันตก

1) ติดกับเขตโครงการฯ สามชุก ตามแนวคลองระบายใหญ่สุพรรณ 3 เริ่มจาก กม.6+500 – กม.40+800 รวมยาวประมาณ 34.300 กม. ในท้องที่ ต.ทุ่งคลี ต.เขาดิน อ.เดิมบางนางบวช, ต.คอนปัฐ ต.ปลายนา อ.ศรีประจันต์ จ.สุพรรณบุรี, ต.รามะสัก อ.โพธิ์ทอง, ต.ราษฎร์พัฒนา ต.สามโก้ ต.อบทม อ.สามโก้ จ.อ่างทอง

2) ติดกับเขตโครงการฯ โพธิ์พระยา ตามแนวคลองระบายใหญ่สุพรรณ 3 เริ่มจาก กม.40+800 – กม.61+940 รวมยาวประมาณ 21.140 กม. ในท้องที่ ต.สาวร้องไห้ ต.ไผ่วง อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง, ต.โคกโคเต่า อ.เมือง, ต.จรเข้ใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

4.2.4 **ทิศใต้** ติดกับเขตโครงการฯ ผักไห่ ตามแนวคลองระบายใหญ่สุพรรณ 4 เริ่มจาก กม.5+135 (จุดเชื่อม ร.2 ซ.) ถึง กม.15+600 (จุดเชื่อม ร.สุพรรณ 3) รวมยาวประมาณ 10.465 กม. ในท้องที่ ต.หนองน้ำใหญ่ ต.คอนลาน อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา และ ต.จรเข้ใหญ่ อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี

4.3 ลักษณะห้วงงาน ระบบส่งน้ำ/ระบายน้ำ และอาคารประกอบ

4.3.1 ประตูระบายน้ำ

-	ระดับน้ำสูงสุด	+11.80 ม.(รทก.)
-	ระดับเก็บกัก	+11.60 ม.(รทก.)
-	ระดับพื้นที่ธรณี ปรต.	+6.92 ม.(รทก.)
-	ระดับสันบาน	+11.92 ม.(รทก.)
-	ระดับสันตอม่อ	+12.80 ม.(รทก.)
-	จำนวนและขนาดช่องระบายน้ำ	6.00 ม.(รทก.) 4 ช่อง
-	บายระบาย	ชนิดโค้ง
-	ปริมาณน้ำระบายสูงสุด (ตามที่ออกแบบ)	260 ม. ³ /วินาที
-	ขนาดประตูเรือสัญจร	25.20 x 60.00 ม.
-	ประตูระบายบางระจัน	ก่อสร้างตามแบบเลขที่ 29321

4.3.2 อาคารประกอบที่ห้วงงาน

- ประตูระบายน้ำบางระจันเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชนิดบานเหล็กโค้ง กว้าง 6.00 ม. จำนวน 4 ช่อง ทำหน้าที่ทดน้ำและระบายน้ำเพื่อเก็บกักให้ได้ระดับ +11.60 ม.(รทก.) และ

ระบายน้ำเมื่อปริมาณน้ำสูงเกินความต้องการการปิดเปิดบานเหล็กโค้งใช้เครื่องกว้านหมุนด้วยแรงคน หนักบานละ 4 ตัน สร้างตามแบบเลขที่ 30633 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2497 ราคางาน 4,516,623.-บาท ที่ กม.42+000 ของแม่น้ำน้อย ในช่องลัด

- อาคารระบายน้ำล้นฉุกเฉิน ประตูน้ำทิ้งเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาด 20 1.00x1.00 ม. ทำหน้าที่ระบายน้ำทิ้งหรือล้นฉุกเฉิน สร้างที่คลอง 1 ขวา ฟังซ้าย กม.54+750 ตามแบบเลขที่ 36589 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2504 ราคางาน 60,000.-บาท อยู่ในเขตงานส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ 6 (ห้วยราชคราม) การปิดเปิดอาคารบังคับน้ำใช้เครื่องกว้านบานระบายแบบพวงมาลัยโดยแรงคน

- ประตูระบายทราย ไม่มี

- ประตูระบาย (หรือท่อส่งน้ำ) ปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ประตูระบายปากคลอง 1 ขวา (ชั้นสูตร) เป็นอาคารระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กชนิดบานโค้ง ขนาดกว้าง 6.00 ม. จำนวน 3 ช่อง มีสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กกว้าง 5.00 ม. ข้ามหลังประตูระบายน้ำแห่งนี้ด้วยบนโครงยกมีเครื่องกว้านหมุนด้วยแรงคน หนักบานละ 2 ตัน สร้างตามแบบเลขที่ 30768 สร้างเมื่อปี พ.ศ.2498 ราคางาน 1,083,333.-บาท ที่ กม.0+100 ของคลองส่งน้ำสาย 1 ขวา และตรงกับ กม.41+500 ของแม่น้ำน้อย ต่อมาในปี 2536 ได้ปรับปรุงเครื่องกว้านบานระบายพลังงานไฟฟ้า

- ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายที่ปากคลอง 1 ซ้าย-1 ซ้าย , 1 ขวา-1 ซ้าย เป็นอาคารที่รับน้ำโดยตรงจากแม่น้ำน้อย ที่ กม.34+000 ฟังซ้าย โดยชุดคลองรับน้ำเข้าถึง ปตร.ที่ กม.0+174 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาด 1-0 1.00.0-0 1.00 x 1.00 ม. ตามลำดับ เป็นอาคารที่เสริมติดกัน ตามแบบเลขที่ 32843 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2497 ราคางาน 110,318.62.-บาท การปิดเปิดอาคารใช้เครื่องกว้านบานระบายแบบพวงมาลัยหมุนโดยแรงคน

- ท่อระบายน้ำปากคลอง 2 ซ้าย เป็นอาคารที่รับน้ำโดยตรงจากแม่น้ำน้อย อยู่ติดกับ ปตร.บางระจัน ที่ กม.42+000 ฟังซ้าย เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาด 1.00 ม. สร้างตามแบบเลขที่ 38025 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2498 และในปี พ.ศ.2507 ได้สร้างท่อขนาด 1-0 1.00 x 1.25 ม. เสริมขึ้นอีกเพื่อปริมาณน้ำในคลอง 1 ซ้าย ของโครงการฯขางมณี ราคางาน 40,547.-บาท

4.4 โรงสูบน้ำ

4.4.1 ปากคลอง 1 ซ้าย-1 ซ้าย

- ระดับน้ำสูงสุดหน้าโรงสูบน้ำ (น้ำนอง)	+12.60 ม.(รทก.)
- ระดับน้ำปกติหน้าโรงสูบน้ำ	+12.60 ม.(รทก.)
- ระดับหัวสูบ	+10.30 ม.(รทก.)
- ระดับน้ำในคลองส่ง	+12.10 ม.(รทก.)

- ความสูงของน้ำที่สูบ +2.35 ม.
- ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ 1,324 ม.³/วินาที
- จำนวนและขนาดเครื่อง 1-0 36” เครื่อง

4.4.2 โรงสูบน้ำแม่ให้น้อย กม.62+800 ฝั่งขวา

- ข้อมูลอื่นๆ โรงสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้าคลองส่งน้ำ 1 ซ้าย-1 ซ้าย สร้างเมื่อปี 2516 ตามแบบเลขที่ 46385-89 ราคางาน 250,000.-บาท และ จะทำการสูบน้ำเมื่อปริมาณน้ำที่ระบายลงมาจากท้าย ปตร. บรมธาตุต่ำกว่า 200^3 /วินาที และมีระดับน้ำต่ำกว่า +12.33 ม.(รทก.) ที่บริเวณหน้าโรงสูบน้ำจึงจะทำการสูบน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ในฤดูแล้ง และเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม ในฤดูฝน

4.5 รายละเอียดสภาพพื้นที่ของโครงการฯ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร พื้นที่โครงการ (project area) เท่ากับ 527,000 ไร่ โดยมีพื้นที่ชลประทาน (irrigable area) เท่ากับ 475,000 ไร่

4.6 ระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ

4.6.1 ประตูระบาย (หรือท่อส่งน้ำ) ปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา

ประตูระบายปากคลอง 1 ขวา (ชั้นสูตร) เป็นอาคารระบายน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กชนิดบานโค้ง ขนาดกว้าง 6.00 ม. จำนวน 3 ช่อง มีสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กกว้าง 5.00 ม. ข้ามหลังประตูระบาย น้ำแห่งนี้อยู่ด้วย บนโครงยกมีเครื่องกว้านหมุนด้วยแรงคน หน้าบานละ 2 ตัน สร้างตามแบบเลขที่ 30768 สร้างเมื่อปี พ.ศ.2498 ราคางาน 1,083,333.-บาท ที่ กม.0+100 ของคลองส่งน้ำสาย 1 ขวา และตรงกับ กม.41+500 ของแม่ให้น้อย ต่อมาในปี 2536 ได้ปรับปรุงเครื่องกว้านบานระบาย พลังงานไฟฟ้า

4.6.2 ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย ที่ปากคลอง 1 ซ้าย-1 ซ้าย, 1 ขวา-1 ซ้าย เป็นอาคารที่รับน้ำโดยตรงจากแม่ให้น้อย ที่ กม.34+000 ฝั่งซ้าย โดยชุดคลองรับน้ำเข้าถึง ปตร.ที่ กม.0+174 เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาด 1-Ø 1.00.0-Ø 1.00 x 1.00 ม. ตามลำดับ เป็นอาคารที่เสริมติดกันตามแบบเลขที่ 32843 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2497 ราคางาน 110,318.62.-บาท การเปิดอาคารใช้เครื่องกว้านบานระบายแบบพวงมาลัยหมุนโดยแรงคน

4.6.3 ท่อระบายน้ำปากคลอง 2 ซ้าย เป็นอาคารที่รับน้ำโดยตรงจากแม่ให้น้อย อยู่ติดกับ ปตร.บางระจัน ที่ กม.42+000 ฝั่งซ้าย เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาด 1.00 ม. สร้างตามแบบเลขที่ 38025 สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2498 และในปี พ.ศ.2507 ได้สร้างท่อขนาด 1-Ø 1.00x1.25 ม. เสริมขึ้นอีก เพื่อปริมาณน้ำในคลอง 1 ซ้าย ของโครงการฯขงมฉิ ราคา 40,547.-บาท

4.6.4 การบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา แบ่งขอบเขตออกเป็น 7 ฝ่าย คือ

1) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 (บริเวณหัวงานและฝั่งซ้าย) ที่ทำการตั้งอยู่ในหัวงานโครงการฯ มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาภายในเขตหัวงานโครงการฯ พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 56,715 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 51,043 ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบมีการจัดรูปที่ดินแล้ว 13,566 ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้ว แต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 37,769 ไร่ มีคลองส่งน้ำ 5 สาย ความยาวรวมประมาณ 54.530 กม. คลองระบายน้ำ 5 สาย ความยาวรวมประมาณ 59.580 กม. แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 งาน คือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 4 เขตส่งน้ำ หรือ 4 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา และ (4) งานบริหารประตูน้ำ (บางระจัน)

2) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 (บางระจัน) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 2 ขวา – 1 ซ้าย – 1 ขวา หมู่ที่ 8 ต.โพธิ์สังโฆ อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 84,000 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 76,117 ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบ มีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ 64,847 ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 19,153 ไร่ มีคลองส่งน้ำ 7 สาย ยาว 71.690 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งาน คือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 8 เขตส่งน้ำ หรือ 8 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

3) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 (โพธิ์ทะเล) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 1 ขวา – 3 ซ้าย – 1 ขวา หมู่ที่ 8 ต.แสวงหา อ.แสวงหา จ.อ่างทอง มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษา พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 60,403 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 54,362 ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบ มีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ 25,430 ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 34,973 ไร่ มีคลองส่งน้ำ 5 สาย ยาว 12.566 กม. และคูส่งน้ำ 233 สาย ยาว 212.854 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งานคือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 6 เขตส่งน้ำ หรือ 6 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

4) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 (สิบัวทอง) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 2 ขวา – 1 ขวา หมู่ที่ 3 ต.ศรีบัวทอง อ.แสวงหา จ.อ่างทอง มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 85,952 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน

77,357ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบ มีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ 24,318ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำ แล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 61,634ไร่ มีคลองส่งน้ำ 4 สาย ยาว 83.198 กม. และคูส่งน้ำ 217 สาย ยาว 263.478 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งานคือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 8 เขตส่งน้ำ หรือ 8 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

5) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 (บ้านพราน) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 3 ขวา - 5 ซ้าย - 1 ขวา หมู่ที่ 5 ต.บ้านพราน อ.แสวงหา จ.อ่างทอง มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 62,593ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 56,334ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบ มีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ 15,044ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 47,549ไร่ มีคลองส่งน้ำ 8 สาย ยาว 48.913 กม. คลองระบายน้ำ 7 สาย ยาว 46.313 กม. และคูส่งน้ำ 262 สาย ยาว 242.019 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งาน คือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 6 เขตส่งน้ำ หรือ 6 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

6) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 (ห้วยราชคราม) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 1 ขวา (ชั้นสูตร) กิโลเมตรที่ 54+800 หมู่ที่ 13 ต.ยางซ้าย อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมการส่งน้ำและบำรุงรักษาพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 81,474 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 73,327 ไร่ แบ่งพื้นที่ชลประทานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบ มีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ 16,354 ไร่ และพื้นที่ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินประมาณ 65,120ไร่ มีคลองส่งน้ำ 7 สาย ยาว 64.686 กม.คลองระบายน้ำ 5 สายยาว 64.982 กม. และคูส่งน้ำ 238 สาย ยาว 250.989 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งาน คือ (1) งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 8 เขตส่งน้ำ หรือ 8โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

7) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 (สามโก้) ที่ทำการตั้งอยู่ที่ประตูระบายปากคลองส่งน้ำ 9 ซ้าย-1 ขวา หมู่ที่ 1 ต.ห้วยคันแหลน อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ควบคุม การส่งน้ำและบำรุงรักษาพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 95,863 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 86,277 ไร่ มีลักษณะพื้นที่ชลประทานอยู่ในระดับ 2ทั้งหมดพื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแล้วแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดินมีคลองส่งน้ำ 6 สาย ยาว 55.082 กม. และคลองระบายน้ำ 6 สาย ยาว 80.030 กม.และคูส่งน้ำ 296 สาย ยาว 307.567 กม. แบ่งการบริหารงานเป็น 3 งาน คือ (1)

งานปฏิบัติการ (แบ่งเป็น 7 เขตส่งน้ำ หรือ 7 โซน) (2) งานส่งน้ำและกิจกรรมต่อเนื่อง และ (3) งานซ่อมแซมและบำรุงรักษา

4.7 การดำเนินงานด้านการส่งน้ำ

4.7.1 การส่งน้ำฤดูแล้ง โครงการฯ จะส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชในฤดูแล้ง โดยเริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน และสิ้นสุดเดือนเมษายนของทุกปี

4.7.2 การส่งน้ำฤดูฝน โครงการฯ จะดำเนินการส่งน้ำช่วยเหลือการปลูกพืชฤดูฝน โดยเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคม และสิ้นสุดประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี

4.8 การดำเนินงานด้านการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การบริหารจัดการชลประทานโดยผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วม นั้น ผู้ใช้น้ำจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำและระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ ซึ่งเริ่มจากกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำก่อนที่จะให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในระดับคลองแยกซอย คลองซอย และคลองสายใหญ่ ซึ่งจะพัฒนาเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานหรือสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน หรือสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานต่อไป โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูง ได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กร หรือกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นที่เรียบร้อยแล้วที่มีสถานภาพไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน 707 กลุ่ม และกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 60 กลุ่ม มีสมาชิกผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้น 17,353 ราย โดยแต่ละองค์กรจะมีการเลือกคณะกรรมการ เพื่อทำการบริหารจัดการน้ำ และมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษาและประสานระหว่างองค์กรผู้ใช้น้ำกับโครงการชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำสามารถช่วยเหลือตนเองและรู้จักการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักการใช้น้ำอย่างถูกวิธีและประหยัด

5. หลักการชลประทาน

5.1 ความหมาย และความจำเป็นต้องการชลประทาน

วิทยา ดิรนานนท์ (2527: 180) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการชลประทาน หมายถึง กิจกรรมที่กรมชลประทานจัดทำขึ้น เพื่อได้มาซึ่งน้ำหรือเพื่อเก็บกัก รักษา ควบคุม การส่งน้ำ ระบายน้ำ หรือแบ่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม การพลังงานหรือสาธารณูปโภค การป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ รวมถึงการคมนาคมทางน้ำ ซึ่งอยู่ในเขตชลประทานด้วย ในเรื่องนี้ มนตรี คำชู (2527: 1 - 2) ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องการชลประทานไว้ว่า ถ้าหากไม่มีการชลประทานแล้ว ชาวไร่ ชาวนา จะไม่สามารถปลูกพืชนอกฤดูฝนได้ และการชลประทานยังสามารถเพิ่มผลผลิตให้

สูงขึ้นด้วย และช่วยในด้านอื่นๆ เช่น เป็นหลักประกันได้ว่าพืชจะมีน้ำพอเพียงกับความต้องการ การชลประทานช่วยเพิ่มจำนวนต้นพืชต่อไร่ได้มากขึ้น การชลประทานช่วยให้การใช้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปลูกพืชชนิดใหม่ที่ได้รับการปรับปรุง เพื่อให้คุณภาพของผลผลิตดีขึ้น ทำให้สามารถปลูกพืชให้ผลกำไรตอบแทนสูง ทำให้พื้นที่เพาะปลูก เช่น การตกกล้า การปักดำ และการเก็บเกี่ยวให้เสร็จตามแผนการผลิตและความต้องการของตลาด สามารถปลูกพืชหมุนเวียนกันได้ทุกฤดูกาลหรือตลอดทั้งปี และขยายพื้นที่เพาะปลูกให้ได้ประโยชน์มากขึ้น ช่วยควบคุมป้องกันวัชพืชขึ้นในนาข้าว และช่วยล้างความเค็มของดินอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ วิบูลย์ บุญชูโรกุล (2526: 1) ให้ความหมายของการชลประทานแบ่งออก 2 นัยด้วยกันคือ

1) ตามที่กรมชลประทานได้ให้คำจำกัดความไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 คำว่าการชลประทานในพระราชบัญญัติสองฉบับนี้ หมายถึงกิจการที่ได้จัดทำขึ้น เพื่อส่งน้ำจากทางน้ำหรือแหล่งน้ำใดๆ ไปใช้ในการเพาะปลูก และหมายถึงการป้องกันการเสียหายแก่การเพาะปลูกอันเกี่ยวกับน้ำ รวมถึงการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตการชลประทานนั้นด้วย

2) ตามความหมายที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า *Irrigation* ซึ่งหมายถึงการให้น้ำพืช โดยการบรรจุลงในช่องว่างระหว่างเมล็ดดิน เพื่อให้ดินนั้นมีความชุ่มชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช แต่โดยความหมายอย่างกว้าง คำว่าการชลประทาน (*Irrigation*) หมายรวมถึงการเก็บกัก การทด การส่งและให้น้ำ เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกันดังต่อไปนี้ คือ (1) เพื่อให้ดินนั้นมีความชุ่มชื้นพอเหมาะกับการเจริญเติบโตของพืช (2) เพื่อเป็นหลักประกันว่า พืชจะไม่ขาดน้ำตลอดฤดูกาลเพาะปลูก (3) เพื่อทำให้ดิน และบรรยากาศรอบ ๆ ต้นพืชเย็นลงในขณะที่อากาศร้อนจัด ส่วนในกรณีที่อากาศหนาวจัด การชลประทานจะช่วยป้องกันมิให้พืชเสียหายจากการแข็งตัวในขณะที่อุณหภูมิของบรรยากาศต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง (4) เพื่อการชะล้างหรือละลายเกลือในดินในเขตรากพืช (5) เพื่อทำให้ดินอ่อนนุ่มสะดวกต่อการเตรียมดินและรากสามารถขยายตัวได้ดี และ (6) เพื่อให้สามารถปลูกพืชได้หลายครั้งต่อปี

จากความหมายและความจำเป็นต้องมีการชลประทานดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การชลประทาน คือ กิจการที่หน่วยงานหรือบุคคลจัดทำขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งน้ำ มีการควบคุม เก็บกัก ส่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การระบายน้ำ และการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภท อย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน และถ้าหากไม่มีการชลประทานแล้ว เกษตรกรจะไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนกันได้ทุกฤดูกาลหรือตลอดทั้งปี สามารถปลูกพืชชนิดใหม่ที่ได้รับการปรับปรุง ช่วยเพิ่มจำนวนต้นพืชต่อไร่ พร้อมทั้งขยายพื้นที่เพาะปลูกให้ได้ประโยชน์มากขึ้น เป็นหลักประกันได้ว่าพืชจะมีน้ำพอเพียงกับความต้องการ ทำให้การเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จตามแผนการผลิต

และความต้องการของตลาด ส่งผลถึงการปลูกพืชได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น เพื่อให้งานพัฒนาด้านการชลประทาน และการบริหารการใช้น้ำเกิดประโยชน์สูงสุด

5.2 ความหมายของการจัดการน้ำ และการใช้น้ำชลประทาน

การจัดการน้ำชลประทาน หมายถึงการบริหารทรัพยากรน้ำชลประทานที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมายที่ได้ศึกษาและกำหนดไว้ และทำให้การบริหารโครงการนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำในโครงการชลประทาน แบ่งตามลักษณะการจัดการได้ 3 ระดับ คือ (1) การจัดการแหล่งน้ำของโครงการ ได้แก่ ปริมาณน้ำต้นทุนของโครงการที่มี เช่น เขื่อนเก็บกักน้ำ หรืออ่างเก็บน้ำ หรือน้ำใต้ดิน ซึ่งต้องมีการควบคุมการใช้ โดยการเปิดหรือเก็บรักษา และปิดตามวัตถุประสงค์ของการจัดการโครงการ (2) การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำโครงการ ได้แก่ การส่งน้ำเข้าไปในระบบชลประทานตามจำนวนและเวลาที่ได้กำหนดไว้ในคลองสายใหญ่ และสายซอย เป็นต้น และ (3) การจัดการน้ำในระบบส่งน้ำในไร่นา ได้แก่ การส่งน้ำในคูน้ำ หรือระบบส่งน้ำในไร่นาให้มีปริมาณน้ำที่พอเพียงและแพร่กระจายไปสู่แปลงเพาะปลูกโดยทั่วถึง

การจัดการน้ำในโครงการทั้ง 3 ระดับ มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นระบบต่อเนื่องกันและจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกันตลอดเวลา มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาในการบริหารงานส่งน้ำและบำรุงรักษาในโครงการนั้นได้ ส่วนหน้าที่และความรับผิดชอบแบ่งได้ คือ การจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาระดับแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำโครงการ เจ้าหน้าที่โครงการเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบทั้งการบริหารและงบประมาณ ในระดับไร่นาซึ่งจะเป็นระบบที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนไม่ต้องการเทคนิคสูง เกษตรกรผู้ใช้น้ำสามารถปฏิบัติได้จึงให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของเกษตรกรผู้ใช้น้ำทั้งการส่งน้ำและบำรุงรักษา (เมธา 2546: 90)

การใช้น้ำชลประทาน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานนำน้ำไปใช้ประกอบกิจกรรมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้บริโภค ใช้อาบ ใช้น้ำซักผ้า ใช้น้ำเลี้ยงสัตว์ ใช้น้ำเพื่อการปลูกพืช ทำนา หรือใช้เพื่อการอื่นๆ ซึ่งการใช้น้ำแต่ละประเภทขึ้นอยู่กับความต้องการและวิธีการใช้น้ำ จะใช้อย่างไรให้มีประสิทธิภาพ ถูกวิธีและประหยัด การใช้น้ำชลประทานจะมีคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำ อาคารชลประทานที่โครงการชลประทานจัดสร้างขึ้นมา เพื่อสะดวกต่อการให้สมาชิกนำน้ำไปใช้ในการเกษตร ทำไร่ ทำนาปลูกข้าวในเขตชลประทาน ซึ่งการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารการใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำชลประทานในคูส่งน้ำ ด้านการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ด้านการมีส่วนร่วมการใช้น้ำ และด้านความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำชลประทาน (กรมชลประทาน 2544: 5 - 8)

5.3 หลักการจัดการน้ำชลประทาน

ความสำเร็จของกรมชลประทานในการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยการก่อสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางนั้น คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การคมนาคม การบรรเทาอุทกภัย การรักษาคุณภาพน้ำอย่างเหมาะสมทั้งในช่วงฤดูฝนและแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการชลประทาน ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำในโครงการชลประทานประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุน ระบบชลประทานที่ดี และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน สิ่งที่จะต้องศึกษาและพิจารณาในการจัดการน้ำระดับโครงการสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการชลประทาน คือ (1) รูปแบบการปลูกพืชของเกษตรกร (2) การใช้น้ำของพืช (3) น้ำต้นทุน (4) ความสามารถของระบบส่งน้ำและสภาพในปัจจุบัน (5) ประสิทธิภาพในการส่งน้ำและใช้น้ำ (6) กลุ่มเกษตรกร (7) การวางแผนการส่งน้ำ (8) การจัดส่งน้ำ และ (9) การซ่อมแซมและบำรุงรักษา

หลักการจัดการทั่วไปสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการน้ำได้โดยการปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการจัดการน้ำ ซึ่งมุ่งเน้นที่จะกระจายน้ำอย่างทั่วถึงยุติธรรม เป็นที่เชื่อถือได้ เสียค่าใช้จ่ายต่ำ เกิดปัญหาน้อย และการใช้น้ำมีประสิทธิภาพสูง หลักการจัดการน้ำควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การวางแผนการส่งน้ำหรือวางแผนการจัดสรรน้ำ การควบคุมการส่งน้ำ และการติดตามประเมินผลการส่งน้ำจริงในสนาม

5.4 บทบาทหน้าที่ขององค์กรในการจัดการชลประทาน

ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544: 110 - 113) กล่าวว่า โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการวางแผน ควบคุม ดูแล และดำเนินการส่งน้ำและบำรุงรักษาในเขตพื้นที่โครงการ มีอาคารชลประทานขนาดใหญ่ อาคารชลประทานขนาดกลาง อาคารชลประทานขนาดเล็ก คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ การควบคุมการจัดสรรน้ำ การปรับปรุงซ่อมแซมระบบการส่งน้ำและระบายน้ำให้สามารถส่งน้ำแก่พื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งรวบรวมสถิติข้อมูลเกี่ยวกับน้ำท่า น้ำฝน คุณภาพของน้ำ ลักษณะดินและการเพาะปลูกพืชต่างๆ ควบคุมและบริหารทั่วไป ด้านธุรการ ด้านการเงิน ด้านพัสดุ ให้คำปรึกษาและร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูก แก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ ให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการส่งน้ำ การซ่อมบำรุงรักษาอาคารชลประทานอย่างถูกวิธี รวมทั้งงานบริหารองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วย

กรมชลประทานได้กำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบและบทบาทของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทาน เพื่อทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบ

ชลประทานในส่วนรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสมาชิกผู้ใช้น้ำ การจัดการน้ำชลประทานจะเน้นผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมเป็นหลัก เพื่อจุดประสงค์ให้เกิดความยั่งยืนในงานชลประทาน โดยกรมชลประทานและองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

5.4.1 กรมชลประทาน ในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการชลประทานจะมีเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำหน้าที่ปฏิบัติการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในส่วนที่กรมชลประทานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเกษตรกร คือ (1) ผู้อำนวยการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา หรือผู้อำนวยการโครงการชลประทาน (ผอ.คบ. หรือ ผอ.คป.) ในจังหวัด เป็นหัวหน้าโครงการฯ (2) หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม (ผว.คบ. หรือ ผว.คป.) (3) หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน (ผจน.คบ. หรือ ผจน.คป.) (4) หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา (ฝสบ.คบ. หรือ ฝสบ.คป.) (5) พนักงานส่งน้ำ (6) พนักงานรักษาคลอง และ (7) ผู้รักษาอาคารชลประทาน

โดยโครงการชลประทานมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (1) จัดหาแหล่งน้ำ ก่อสร้างคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ (2) จัดการน้ำจากแหล่งน้ำ ควบคุมการส่งน้ำในคลองสายใหญ่และคลองซอย (3) ดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองระบาย อาคารชลประทานในคลองสายใหญ่ และในคลองซอย (4) เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้น้ำชลประทาน ด้านการใช้น้ำและการดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทาน

5.4.2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กรมชลประทาน (2548: 43 - 46) ได้ให้นิยามขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานได้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแบ่งตามสถานภาพด้านกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทไม่นิติบุคคล ได้แก่

(1) **กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (Water Users Group: WUG)** มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำครอบคลุมพื้นที่แฉกส่งน้ำ 1 แฉก หรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน (อาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น) และสมาชิกผู้ใช้น้ำ พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรมากเกิน 1,000 ไร่

(2) **กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (Integrated Water Users Group: IWUG)** มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำ ครอบคลุมพื้นที่คลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอยหรือโซนส่งน้ำ 1 โซน หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งโครงการชลประทานแต่มากที่สุดไม่ควรเกิน 20,000 ไร่/หนึ่งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โครงสร้างกลุ่มบริหารใช้น้ำชลประทาน

ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานหลายกลุ่มที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองสายเดียวกัน มีการบริหารในรูปคณะกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อจัดการน้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองส่งน้ำสายใหญ่หรือคลองซอยหรือคลองแยกซอย หรือโซนส่งน้ำรวมทั้งในระดับคูน้ำ

2) ประเภทเป็นนิติบุคคล ได้แก่

(1) กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน (Farmer Group: FG)

จดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรไว้กับนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดในท้องที่ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และการดำเนินธุรกิจอื่น สามารถนำเงินกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการกันไว้เป็นทุนสำรองมาแบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว หรือเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี หรือเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับ ฯลฯ

(2) สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Association: WUA)

จดทะเบียนจัดตั้งที่สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกระทรวงมหาดไทย ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 2 ส่วนที่ 2 ว่าด้วย “สมาคม” มาตรา 178 - 109 มีขอบเขตพื้นที่และโครงสร้างการบริหารองค์กรเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระทำการใดๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน (ซึ่งอาจจะเน้นการจัดการน้ำชลประทานเป็นสำคัญ) โดยมีใช้การหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

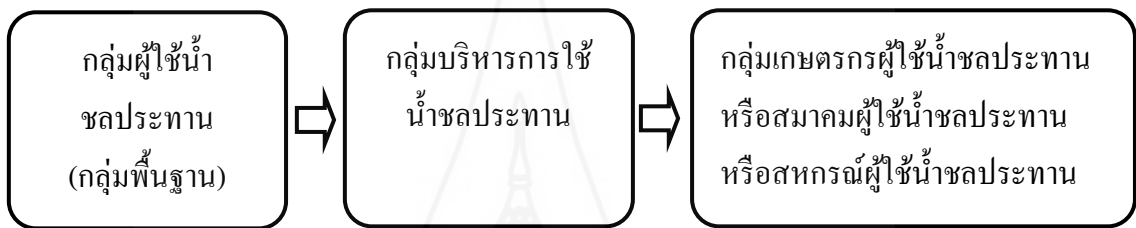
(3) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน (Water Users Co-operative: WUC)

จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถนำผลกำไรแบ่งปันกันได้ ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานครอบคลุมเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมีโครงสร้างการบริหารองค์กรในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นสถาบันของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ มีคณะกรรมการที่เลือกตั้งมาจากผู้ใช้น้ำ มีระเบียบข้อบังคับและขอบเขตพื้นที่ดูแล โดยใช้ระบบส่งน้ำเป็นหลัก สมาชิกขององค์กรคือผู้ใช้น้ำจากระบบชลประทานสายเดียวกัน มีบทบาทดังนี้ (1) เป็นศูนย์รวมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำ องค์กรปกครองท้องถิ่น กรมชลประทาน และส่วนราชการอื่นๆ (2) ให้สมาชิกผู้ใช้น้ำปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับขององค์กร (3) ควบคุมการส่งน้ำใน

คุณภาพ เพื่อให้มีการแบ่งปันน้ำแก่ผู้ใช้น้ำด้วยความทั่วถึงและเป็นธรรม (4) ดำเนินการเพื่อให้สมาชิกดูแลบำรุงรักษาอาคารชลประทานในคูส่งน้ำ และ (5) แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

5.4.3 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน การพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำควรมีลำดับขั้นตอนดังแสดงไว้ในภาพที่ 2.8 แต่บางครั้งอาจเริ่มต้นตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานก็ได้ เช่น ในกรณีของโครงการชลประทานขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานควรเริ่มต้นจากไม่เป็นนิติบุคคลก่อน



ภาพที่ 2.2 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

5.5 แนวทางการบริหารการใช้น้ำชลประทานขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

กรมชลประทานมีเทคนิคแนวทางการบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นแนวในการนำไปปฏิบัติ เช่น การจัดทำแผนงาน การจัดทำกฎระเบียบ การติดต่อประสานงาน และด้านการบริหารการใช้น้ำให้ถูกวิธี โดยมีวิธีปฏิบัติดังนี้

5.5.1 ก่อนถึงฤดูการส่งน้ำ หัวหน้าคูส่งน้ำหรือหัวหน้ากลุ่มจะประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนการปลูกพืชที่ต้องใช้น้ำให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ กำหนดจำนวนพื้นที่ปลูกพืชแต่ละชนิด รวบรวมความต้องการใช้น้ำต่อคณะกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน เมื่อเจ้าหน้าที่ชลประทานและคณะกรรมการรับทราบและวางแผนการส่งน้ำให้แล้ว หัวหน้าคูส่งน้ำทุกสายจะต้องนัดประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อทำความเข้าใจความตกลงแบ่งปันน้ำและการดูแลบำรุงรักษาคุณภาพน้ำ ถ้าพื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่นา ผู้ใช้น้ำต้องจัดทำคันนาและแบ่งแปลงย่อยเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในแปลงเพาะปลูกด้วย

5.5.2 ระหว่างฤดูการส่งน้ำ สมาชิกผู้ใช้น้ำต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและกติกาการใช้น้ำตามรอบเวรที่ตกลงกันไว้ หัวหน้าคูส่งน้ำต้องพบกับพนักงานส่งน้ำทุกสัปดาห์ เพื่อรายงานสภาพน้ำ ความก้าวหน้าการปลูกพืชก่อนหยุดส่งน้ำประจำฤดู และต้องสำรวจพื้นที่

รับผิดชอบเพื่อนำข้อมูลไปร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อกำหนดวันหยุดส่งน้ำ เมื่อทราบวันแล้วต้องแจ้งสมาชิกผู้ใช้น้ำให้ทราบทั่วกัน

5.5.3 ลินสุตฤดูแล้ง หัวหน้าคูส่งน้ำสอบถามความคิดเห็นกับสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อทราบถึงปัญหาการใช้น้ำที่ผ่านมา และนำเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการองค์การผู้ใช้น้ำชลประทาน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในฤดูแล้งครั้งต่อไป

5.5.4 การใช้น้ำชลประทาน ในคูส่งน้ำแต่ละสายจะมีหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยอีกหนึ่งคนหรือมากกว่านั้น ซึ่งได้รับเลือกจากสมาชิกภายในคูน้ำเดียวกัน หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการแจกจ่ายน้ำชลประทานให้เป็นไปตามรอบเวรที่กำหนด และการบำรุงรักษาคูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ และอาคารชลประทานต่างๆ โดยสมาชิกต้องทำการปลูกพืชให้สอดคล้องกับกำหนดการส่งน้ำชลประทาน ปฏิบัติตามรอบเวร ตามกฎระเบียบ รายงานข้อขัดข้อง ความเสียหายแก่หัวหน้ากลุ่ม ให้ความร่วมมือในการแบ่งปันการใช้น้ำและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ ถนน คูระบายน้ำ ในพื้นที่ของกลุ่มและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับการจัดไร่อย่างเหมาะสม ผลจากการใช้น้ำถูกวิธีคือ สมาชิกทุกรายได้รับน้ำอย่างทั่วถึง พอเพียงและยุติธรรมได้รับน้ำตามกติกา ตรงตามเวลา เกิดความสามัคคี และได้ผลผลิตมากขึ้นด้วย

6. การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

6.1 การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

กรมชลประทาน (2548: 100 - 347) กล่าวถึง การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา หมายถึง การบริหารจัดการชลประทานทุกระดับของโครงการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทานเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการและดำเนินงานกิจกรรมชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้นโดยการดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา การดำเนินงานเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชลประทานจะต้องสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำ จำแนกเป็น 11 กิจกรรม สำหรับการบริหารจัดการน้ำโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 การสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ถือเป็นกิจกรรมแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน มีเป้าหมายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ชลประทานรับทราบ

และเข้าใจนโยบายการมีส่วนร่วมของกรมชลประทานทั้ง 11 กิจกรรม และ (2) การสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกร องค์กรปกครองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่ได้รับ และเป้าหมายการมีส่วนร่วมตามที่กำหนดไว้ เพื่อบูรณาการให้เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานต่อไป

6.1.2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม เมื่อเกษตรกรทราบหลักการ เหตุผล ความจำเป็น แนวทาง ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ 1 แล้ว ในกิจกรรมต่อไปจะมีการทำข้อตกลงการมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานของเกษตรกรเป็นข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อแสดงเจตจำนงชัดเจนถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรกับกรมชลประทาน

6.1.3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำ และระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่างๆ ดังนั้นการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูส่งน้ำ/ท่อ เพื่อที่จะมอบให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

6.1.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน นับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การฟื้นฟูกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) (2) การฝึกอบรม/สัมมนาผู้นำองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เน้นผลลัพธ์จะเกิดขึ้นหลังจากการฝึกอบรม มุ่งที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทักษะแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมในกิจกรรมด้านชลประทาน ด้านเกษตร ด้านสังคม ด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการจัดแต่ละครั้ง (3) การจัดทัศนศึกษาดูงาน การนำเกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำไปทัศนศึกษาดูงานกลุ่มผู้ใช้น้ำอื่นที่ประสบความสำเร็จ จะเปิดโอกาสให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ และนำประสบการณ์มาพัฒนาพัฒนาของกลุ่มของตน (4) การจัดการประชุมโดยกระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : FSC) เป็นรูปแบบการประชุมที่ใช้นาอนาคตที่เต็มไปด้วยความหวังร่วมกันของกลุ่ม โดยใช้เป้าหมายในการทำงานแทนการใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงาน ช่วยให้เกิดเป้าหมายร่วมกันที่สมาชิกทุกคนยอมรับ และสร้างแนวทางการทำงานของกลุ่มที่ชัดเจน (5) การประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานรายคูส่งน้ำ เพื่อชี้แจงข่าวสารต่างๆ ให้สมาชิกกลุ่ม และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา และ (6) การประชุมผู้นำหรือคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จะเป็นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีการวางแผนกิจกรรม เพื่อพัฒนาและติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

6.1.5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน กรมชลประทานจะดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) โดยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง นำเกษตรกรทัศนศึกษาดูงานในพื้นที่ต่างๆ เมื่อเกษตรกรมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการน้ำทุกระดับ และมีความพร้อมที่จะยกระดับของกลุ่มให้สูงขึ้น การยกระดับแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน (2) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน (3) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และ (4) กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

6.1.6 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน โครงการชลประทานต่างๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการชลประทานในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ชลประทานฝ่ายเดียว เป็นการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการโดยมีตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำร่วมอยู่ด้วย ซึ่งเรียกว่า คณะกรรมการจัดการชลประทาน (Joint Management Committee for Irrigation : JMC) เพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามความต้องการและผลประโยชน์ของเกษตรกรโดยตรง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการชลประทานด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และอย่างยั่งยืน คณะกรรมการควรมีตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร วิชาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ภาคเอกชนอื่นร่วมอยู่ด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและเป็นการดำเนินการชลประทานแบบบูรณาการ

6.1.7 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำไม่ว่าจะเป็นองค์กรในระดับใด ต้องมีการดำเนินการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระยะเริ่มต้นจะเป็นการเสียดุลของคณะกรรมการ แต่เมื่อกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น เกษตรกรในกลุ่มมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น กลุ่มเกษตรกรสามารถจัดตั้งกองทุนขึ้นได้ เรียกว่า “กองทุนชลประทาน” ซึ่งในบางครั้งจะเรียกชื่อกองทุนส่งน้ำและบำรุงรักษา หรือกองทุนเพื่อการซ่อมแซมและปรับปรุงระบบชลประทานซึ่งมีความหมายแตกต่างกันอยู่บ้าง

6.1.8 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เมื่อองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานมีความเข้าใจเรื่องชลประทานและร่วมบำรุงรักษามาโดยตลอด การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอีกประการหนึ่งคือ การจ้างเหมางานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทานให้แก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อมีผลกำไรจะสามารถนำไปสมทบทุนกองทุนชลประทาน

6.1.9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา เมื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน องค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจมีความพร้อมใน

การร่วมกิจกรรมการส่งน้ำ บำรุงรักษา และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการ และการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบการดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษาของเกษตรกรในแต่ละฤดูการส่งน้ำตลอดไป จะเป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม โดยมีวิธีปฏิบัติ ดังนี้ (1) การกำหนดพื้นที่ส่งน้ำ (2) การแจ้งความต้องการปลูกพืชขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (3) การปรับแผนการส่งน้ำ (4) การประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน เพื่อทำความเข้าใจด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา (5) การแจ้งข้อตกลงการส่งน้ำแก่หัวหน้าองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน (6) การบำรุงรักษาระบบชลประทาน (7) การส่งน้ำตามแผน (8) การตรวจเยี่ยมเพื่อสร้างความเข้มแข็งกลุ่มผู้ใช้น้ำ (9) การวัดปริมาณน้ำชลประทานที่จัดสรร (10) การแจ้งพื้นที่ปลูกพืชจริงและกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (11) การประมวลผลการดำเนินงาน (12) การประชุมคณะกรรมการชลประทาน เพื่อการประเมินผลการดำเนินงานด้านส่งน้ำ บำรุงรักษา และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง และ (13) การทำรายงานผลการดำเนินงานส่งน้ำและบำรุงรักษา ณ สิ้นฤดูการส่งน้ำ

6.1.10 การประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ทำให้ทราบว่าองค์กรผู้ใช้น้ำที่ได้จัดตั้งขึ้น และให้ความรู้มาเป็นลำดับนั้นมีความสามารถอยู่ในระดับใด หากผลการประเมิน พบว่า องค์กรผู้ใช้น้ำนั้นยังไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเอง โครงการฯ จะต้องหาทางสนับสนุนให้องค์กรผู้ใช้น้ำนั้นมีการพัฒนาขึ้นจนสามารถบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ เพื่อเป็นข้อมูลพิจารณาสนับสนุนให้เป็นสถาบันนิติบุคคลต่อไป

6.1.11 การจัดการทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ทันที ถือได้ว่าเป็นงานตามปกติที่โครงการฯ จะต้องดำเนินการอยู่แล้วในระบบฐานข้อมูลภาพรวมขององค์กร เป็นข้อมูลด้านระบบชลประทานและข้อมูลด้านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และข้อมูลพื้นฐานโครงการนี้ถูกบันทึกจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลการจัดการชลประทานเป็นข้อมูลเริ่มต้นเพื่อวัดผลสำเร็จในการดำเนินการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

6.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

การดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมมีประโยชน์ ดังนี้ (1) การก่อสร้างอาคารชลประทานทั้งในกรณีก่อสร้างใหม่ หรือปรับปรุงอาคารเก่าให้สอดคล้อง โดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ (2) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมการบริหารจัดการชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (3) การจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยการจัดสรรน้ำเป็นตามความต้องการของเกษตรกรอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และประหยัด (4) การบำรุงรักษาระบบชลประทาน

ได้รับการดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมเป็นอย่างดีให้ใช้งานได้ดีและยาวนานตลอดอายุการใช้งาน (5) เกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานมีรายได้ที่มั่นคงและสูงขึ้น (6) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยตนเอง (7) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ (8) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และ (9) การบริหารจัดการน้ำชลประทานมีความยั่งยืน (Sustainable Irrigation) ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของกรมชลประทาน

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ **การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาฉนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกรายละเอียด ดังนี้**

กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกชุมชน พร้อมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน

ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน และการเห็นประโยชน์จากการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ฐิติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา จังหวัดสงขลา พบว่า การได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ และจำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกาในทุกขั้นตอน

วิโชติ จรุงโรจน์ (2550) ได้ทำการวิจัยในโครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง องค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ภายใต้โครงการภาคีส่งเสริมความเข้มแข็งของท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล โดยการประสานงานในพื้นที่ของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และการสนับสนุนงบประมาณจาก UNDP พบว่า ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จของโครงการประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ (1) การใช้ประโยชน์จากทุนในชุมชน (2) ความร่วมมือของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ (3) การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน (4) การยอมรับและเห็นความสำคัญโครงการฯ ของนายก อบต. และปลัด อบต. เครือข่ายทั้ง 4 ตำบล

2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ (1) ความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงาน และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่โครงการฯ ทุกคน (2) ขีดความสามารถและความรู้ของที่ปรึกษา/ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านของโครงการฯ ในการถ่ายทอดให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเครือข่าย และแกนนำชุมชน (3) ความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ นอกพื้นที่

3) ปัจจัยร่วม ได้แก่ (1) การให้เวลากับโครงการให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่โครงการฯ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ (2) การให้เกียรติ ความไว้วางใจต่อกันและกัน (3) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ (4) การลดความขัดแย้งในพื้นที่ / ชุมชน

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ และยังพบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งเกิดจากมูลเหตุการณได้รับการแนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

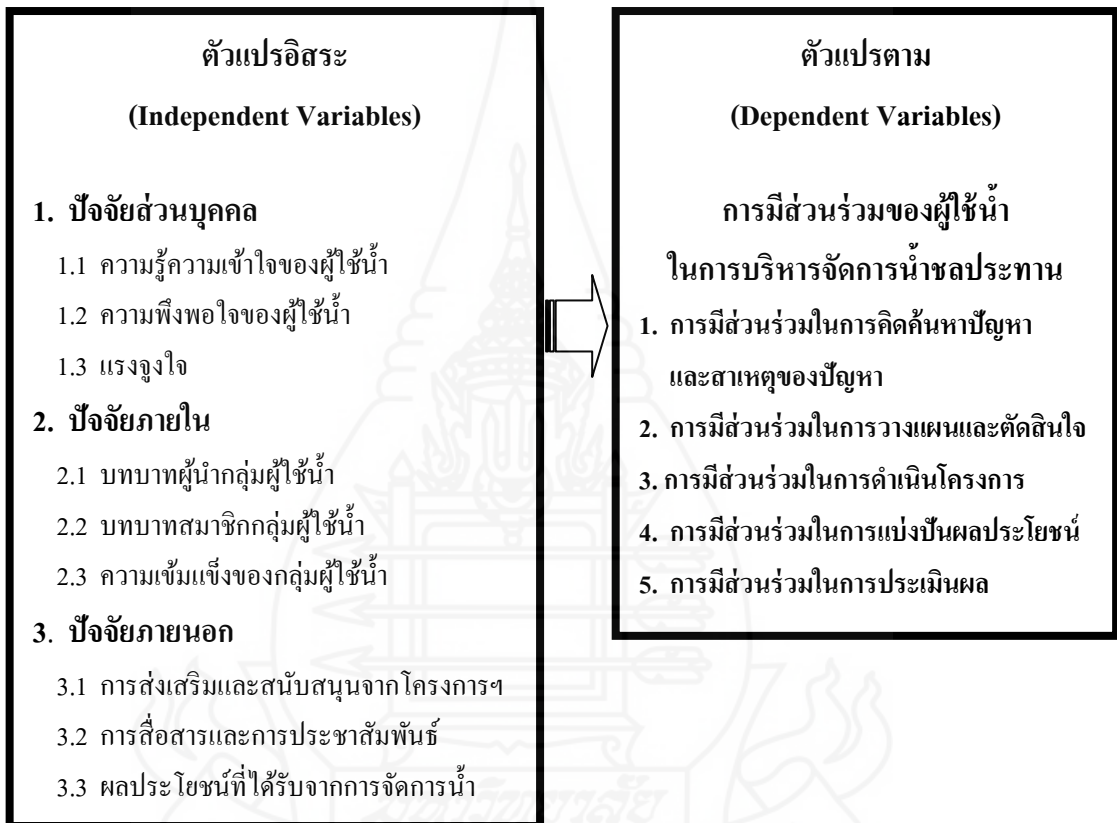
สนธิศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชนกรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชนในด้านคุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ

ศุภยวาท หลิมตระกูล (2548) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มี 3 ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การที่ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย



จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปที่มาของกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

1.1 ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของเกษตรกร และแรงจูงใจ

1.1.1 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนความคิดนี้จากนักวิจัยหลาย

ท่าน ประกอบด้วย สุรยทศ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ความรู้ และความเข้าใจ เป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และจากแนวคิดของ ศรีไพโร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคนอื่นๆ (2549) สรุปได้ว่า ความรู้เป็นการผสมผสานประสบประการณ์ สารสนเทศความเข้าใจทักษะ และความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมจากการศึกษา ค้นคว้า จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ และในเรื่องนี้ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็น 6 ขั้นตอน คือ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้และการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จูติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋ำก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

1.1.2 ความพึงพอใจของเกษตรกร เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือเป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองต้องการ ซึ่งระดับความพึงพอใจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ต่างกันแล้วแต่บุคคล ได้รับการสนับสนุนความคิดนี้จาก เสนาะ ดียาว (2546) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ประกอบด้วย ลักษณะงานที่ทำ ค่าจ้างหรือระบบค่าตอบแทน สภาพการทำงาน นโยบายและฝ่ายบริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ความก้าวหน้าในงานทั้งในตำแหน่งงาน และการพัฒนาทางด้านความรู้ ความชำนาญในการทำงาน จากการวิจัยของ เยาวนุช ซอหะซัน (2547) พบว่า ทักษะคติและความรู้สึกมีผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงาน โดยแนวความคิดของนักวิชาการชื่อ Porter และ Lawler มีความเห็นว่า ผลการทำงานทำให้เกิดความพึงพอใจ มีองค์ประกอบอื่นๆ และมีตัวแปรอีกมากที่ทำให้เกิดความพึงพอใจนั้น มีหลายอย่างรวมทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ซึ่งสอดคล้องกับ Elton Mayo และคนอื่นๆ ได้สรุปให้เห็นว่า ความพึงพอใจนำไปสู่การทำงานหรือความพอใจสัมพันธ์กับการทำงาน และจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานที่เขารับผิดชอบอยู่ เขาจะสามารถทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีผลผลิตเพิ่มขึ้นและทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้น

1.1.3 แรงจูงใจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการน้ำชลประทาน โดยได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการหลายท่านคือ มาสโลว์(Maslow) นักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ได้กล่าวไว้ว่า ถ้าความต้องการของมนุษย์ได้รับในลำดับขั้นหนึ่งแล้วมนุษย์จะเกิดความต้องการในลำดับขั้นต่อไป ส่วนเฮร์ซเบอร์ก (Herzberg) ระบุถึงปัจจัยจูงใจและปัจจัยสุขวิทยาที่กระตุ้นให้คนขยันทำงานมากขึ้น โดยปัจจัยจูงใจสามารถสร้างความพอใจให้คนทำงาน ส่วนปัจจัยสุขวิทยาไม่สามารถทำให้คนพอใจในงาน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542) พยอม วงศ์สารศรี (2542) และมัลลิกา ต้นสอน (2544) ได้สนับสนุนแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จต่อการมีส่วนร่วมในการทำงาน

1.2 ปัจจัยภายใน

1.2.1 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการชี้แนะ ชักจูง และบริหารงานให้ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) สรุปได้ว่า การจัดการด้านต่างๆ จะประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เพื่อจะนำมากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็น และจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า การมีผู้นำที่จริงใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการวิจัยของ สนั่นศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) พบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ โดยผู้นำต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และความยุติธรรม

1.2.2 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ จากมูลเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มแล้ว ยังมีปัจจัยต่างๆ ที่

สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ มีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่า ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ สมาชิกชุมชนมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม และจากผลการวิจัยของ เทวินทร์ รวมสุข นิรันดร (2546) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

1.2.3 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการนำไปใช้เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน โดยมีนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ แบร์โรว์และมิลเบิร์น (1990) เฮอร์ซีย์ และเบลนชาร์ด (1993) สรุปได้ว่า การที่บุคคลที่มีสภาพความพร้อมทั้งกาย จิตใจ ความสนใจที่จะนำความรู้ความสามารถ และความเต็มใจของผู้ตามที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ และจากสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งประกอบด้วย (1) ความสามัคคีกันทั้งในระดับหมู่บ้านตนเอง สามัคคีกันระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานท้องถิ่น (2) มีการรวมกลุ่ม (3) ร่วมกันจัดทำแผนชุมชน (4) สมาชิกอุทิศตนที่ทุ่มเทและให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียง (5) สร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นเป็นประเพณีปฏิบัติ (6) ความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และ (7) มีประเพณีอันดีงามและกฎหมู่บ้าน

1.3. ปัจจัยภายนอก

1.3.1 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานประสบความสำเร็จ ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ประกอบด้วย (1) งบประมาณสนับสนุน และ (2) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งเกิดจากมูลเหตุการณได้รับการ

แนะนำ ส่งเสริม และสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

1.3.2 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์ สื่อข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ได้รับทราบและเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้บรรลุสัมฤทธิ์สูงขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ที่หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ โดยที่ ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) ได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม คือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชนโดยทั่วไป (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน และ (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม และ (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

1.3.3 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากประการหนึ่งที่จะมีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำชลประทาน โดยที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำจะได้รับการตอบสนองความต้องการ และได้รับการบริการอย่างเสมอภาค มีมาตรฐานที่ดี สำหรับนักวิชาการที่สนับสนุนแนวความคิดนี้คือ พงษ์พันธุ์ เขียวหิรัญ (2533) พบว่า ผลประโยชน์ตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจมีอิทธิพลในการผลักดัน หรือยับยั้งให้บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และ Creighton (2543) พบว่า การที่บุคคลเลือกมีส่วนร่วมในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นขึ้นกับปัจจัย 6 ประการ คือ (1) ความใกล้ชิดปัญหา (2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ (3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ โดยผลมีการวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) ที่พบว่า

จำนวนประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตะเกาในทุกขั้นตอน

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ได้รับแนวคิดจากหน่วยงานและนักวิชาการ คือ แนวคิดของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527) โคะเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff 1980) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) อकिन รพีพัฒน์ (2527) โกวิทย์ พวงงาม (2546) จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของนักวิชาการทุกท่าน พบว่า ส่วนใหญ่จะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก ในการวิจัยครั้งนี้ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานออกเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล



บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน:
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการศึกษาที่ใช้รูปแบบการ
วิจัยเชิงสำรวจตามระเบียบวิธีการวิจัย รายละเอียดมีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้รูปแบบการวิจัยไม่ทดลอง โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่เน้นการวิจัยเชิง
ปริมาณ เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง โดยเน้นการวัดครั้ง
เดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด และนำมาทำการ
วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน โดยใช้น้ำจาก
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี พื้นที่โครงการเท่ากับ 527,000 ไร่ พื้นที่
ชลประทานเท่ากับ 475,000 ไร่ แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 7
ฝ่าย ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ พื้นฐาน 707 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มรวมทั้งสิ้น 17,353 ราย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการคัดเลือกจากประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในเขต
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร ดังนี้

2.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane
1973) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
 N = จำนวนประชากร (17,353 ราย)
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้ร้อยละ 5

$$\text{แทนค่า } n = \frac{17,353}{1 + 17,353 \times (0.05)^2} = 390 \text{ ราย}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ทั้งหมด จำนวน 390 ราย

2.2.2 การสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการคำนวณ ดังนี้

1) ขั้นตอนที่ 1 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ศึกษา แบ่งเป็นฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา 7 ฝ่าย โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรคือ

$$\text{สูตร } n_i = \frac{n N_i}{N}$$

เมื่อ n_i = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของฝ่ายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ i (ราย)
 n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ศึกษา เท่ากับ 390 ราย
 N_i = ประชากรทั้งหมดในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ i (ราย)
 N = สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ชั้นสูตรมีค่าเท่ากับ 17,353 ราย
 i = 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

ผลการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 แสดงไว้ในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา

ที่	รายการ	จำนวนสมาชิกผู้ใช้น้ำ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
		(ราย)	(ราย)
1	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1	2,247	50
2	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2	2,934	67
3	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3	1,700	39
4	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4	3,213	75
5	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5	2,000	44
6	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6	2,763	59
7	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7	2,496	56
รวม		17,353	390

2) **ขั้นตอนที่ 2** การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 7 ฝ่ายส่งน้ำ หลังจากนั้นจะแบ่งเป็น 3 เขต คือ ต้นคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ และปลายคลองส่งน้ำ คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนของประชากรเหมือนขั้นตอนที่ 1 สำหรับแนวทางการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของแต่ละฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ แสดงไว้ในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ฝ่าย	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความยาว	สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน						รวมสมาชิกผู้ใช้น้ำในคลองส่งน้ำ	รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
			ช่วงต้นคลอง		ช่วงกลางคลอง		ช่วงปลายคลอง			
ส่งน้ำ		คลองส่งน้ำ	ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง	ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง	ทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่าง		
ที่		(กม.)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	(ราย)	
1	ILMC.	9.550	98	2	137	3	156	4	391	9
	1L-ILMC.	8.680	89	2	124	3	142	3	355	8
	1R-ILMC.	17.880	183	4	256	6	293	6	732	16
	1L-1R-ILMC.	5.800	59	1	83	2	95	2	237	5
	2LMC.	13.000	133	3	186	5	213	4	532	12
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 1		54.910	562	12	786	19	899	19	2,247	50
2	IRMC.	2.000	20	-	29	1	33	1	82	2
	1L-IRMC.	29.730	304	7	426	10	486	10	1,216	27
	1R-1L-IRMC.	5.000	51	1	72	2	82	2	205	5
	2R-1L-IRMC.	16.460	168	4	236	6	269	5	673	15
	1R-2R-1L-IRMC.	1.800	19	0	26	1	30	1	75	2
	2L-IRMC.	12.600	129	3	180	4	206	5	515	12
	1R-2L-IRMC.	4.100	42	1	59	1	67	2	168	4
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 2		71.690	733	16	1,028	25	1,173	26	2,934	67
3	IRMC.	3.000	31	1	43	1	49	1	123	3
	3L-IRMC.	24.500	251	6	356	8	401	9	1,008	23
	1L-3L-IRMC.	4.000	41	1	57	1	65	2	163	4
	2L-3L-IRMC.	3.220	33	1	46	1	53	1	132	3
	1R-3L-IRMC.	6.700	69	1	96	2	109	3	274	6
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 3		41.420	425	10	598	13	677	16	1,700	39
4	IRMC.	35.030	358	8	502	12	573	14	1,433	34
	1R-IRMC.	13.600	139	3	195	4	222	5	556	12
	1R-1R-IRMC.	5.261	54	1	75	2	86	2	215	5
	4L-IRMC.	12.000	123	3	172	4	196	5	491	12
	2R-IRMC.	12.652	130	3	181	4	207	5	518	12
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 4		78.543	804	18	1,125	26	1,284	31	3,213	75

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ฝ่าย	ชื่อคลองส่งน้ำ	ความยาว	สมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทาน						รวมสมาชิกผู้ใช้น้ำในคลองส่งน้ำทั้งหมด	รวมรวมกลุ่ม
			ช่วงต้นคลอง	ช่วงกลางคลอง		ช่วงปลายคลอง				
ส่งน้ำที่	คลองส่งน้ำ	คลองส่งน้ำ (กม.)	ทั้งหมด (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)	ทั้งหมด (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)	ทั้งหมด (ราย)	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)	ทั้งหมด (ราย)	
5	5L-1RMC.	16.480	169	4	236	6	269	7	674	17
	1L-5L-1RMC.	3.500	36	0	50	1	57	1	143	2
	2L-5L-1RMC.	4.133	42	1	60	1	68	1	170	3
	3L-5L-1RMC.	4.800	49	1	69	2	78	2	196	5
	1L-3L-5L-1RMC.	5.500	56	1	79	2	90	2	225	5
	1R-5L-1RMC.	3.760	38	0	54	1	62	1	154	2
	2R-5L-1RMC.	5.060	51	1	72	2	83	2	206	5
	3R-5L-1RMC.	5.680	58	1	81	2	93	2	232	5
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 5		48.913	499	9	701	17	800	18	2,000	44
6	1RMC.	15.970	163	4	229	5	261	6	653	15
	3R-1RMC.	14.810	151	3	212	5	242	6	605	14
	1R-3R-1RMC.	3.432	35	0	49	1	56	1	140	2
	6L-1RMC.	7.840	80	2	112	2	128	3	320	7
	7L-1RMC.	19.184	196	4	275	5	314	7	785	16
	1R-7L-1RMC.	6.356	65	1	91	2	104	2	260	5
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 6		67.592	690	14	968	20	1,105	25	2,763	59
7	1 RMC.	23.592	241	5	337	8	386	9	964	22
	8L-1RMC.	4.400	45	1	63	1	72	2	180	4
	9L-1RMC.	4.200	43	1	60	1	69	2	172	4
	4R-1RMC.	14.940	152	3	214	5	244	6	610	14
	5R-1RMC.	3.670	37	0	53	1	60	1	150	2
	6R-1RMC.	10.280	105	3	147	3	168	4	420	10
รวมฝ่ายส่งน้ำที่ 7		61.082	623	13	874	19	999	24	2,496	56
รวมทั้งโครงการ		424.150	4,336	92	6,080	139	6,937	159	17,353	390

3) **ขั้นตอนที่ 3** การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะใช้ความน่าจะเป็น โดยการจับฉลาก รายชื่อของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละช่วงคลองส่งน้ำที่ศึกษา และนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลและตอบคำถามได้จำนวนที่ต้องการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด สร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ประกอบด้วย (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3.1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบสามารถเขียนอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นโดยตอบคำถามได้โดยเสรี ประกอบด้วย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้างปัญหา และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและพัฒนาคุณภาพในลักษณะการใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.2.1 ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จากหนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตของเนื้อหา นำมาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาและรายละเอียดที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3.2.2 ยกร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับรายละเอียดที่กำหนดไว้ รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของการใช้ภาษาและความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

3.2.3 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ในแบบสอบถาม หลังจากร่างแบบสอบถามเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม และอาจารย์ที่ปรึกษาด้านงานวิจัยตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ภาษา เมื่อพบข้อบกพร่องผู้ศึกษาจะได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และมีความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น

3.2.4 นำแบบสอบถามไปทดสอบเพื่อวัดความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ก่อนทำการเก็บข้อมูลจริงนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษา โดยทดสอบจากประชากรจำนวน 30 ราย นำผลจากการทดสอบไปทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณได้จากสูตร

$$\alpha \text{ หรือ } r_\alpha = \frac{n}{n-1} \frac{[1 - \sum s_i^2]}{s^2}$$

เมื่อ α หรือ r_α	=	ค่าความเชื่อถือได้
n	=	จำนวนข้อคำถาม
s_i^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามที่ i
s^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนข้อคำถามทั้งหมด
i	=	1, 2,.....,n

ทั้งนี้ เมื่อคำนวณตามสูตรดังกล่าวต้องได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความเชื่อถือได้ พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดให้การให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ผลการทดสอบ พบว่า

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมเท่ากับ 0.9113 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแต่ละปัจจัย แสดงไว้ในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน

ที่	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1.	ปัจจัยส่วนบุคคล	
1.1	ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	0.8796
1.2	ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	0.8299
1.3	แรงจูงใจ	0.7931
2.	ปัจจัยภายใน	
2.1	บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.8999
2.2	บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.8165
2.3	ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.8978
3.	ปัจจัยภายนอก	
3.1	การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ	0.8967
3.2	การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	0.9101
3.3	ผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการชลประทาน	0.9417
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวม		0.9113

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟารวมเท่ากับ 0.9370 สำหรับค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการจัดการน้ำชลประทาน จำนวน 5 ขั้นตอน แสดงไว้ในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ผลการทดสอบค่าความเชื่อถือได้ของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ
ในการจัดการน้ำชลประทาน

ที่	ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1.	การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	0.8007
2.	การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	0.9133
3.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	0.8261
4.	การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์	0.8334
5.	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	0.9193
ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา รวม		0.9370

สรุปเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด พบว่า มีค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงมากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ในการวัดค่าตามแต่ละข้อเป็นแบบมาตรประมาณค่ารวม ซึ่งเป็นเทคนิคของ Rensis

A. Likert ที่ใช้วัดเป็นมาตรประเมินค่า (Rating scale) โดยให้เลือกตอบ 5 ระดับ ดังนี้-

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

การแปรผลเพื่ออธิบายตัวแปร ทำโดยการแบ่งช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย จากสูตร

$$\text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{ค่าคะแนนน้อย}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\text{ช่วงห่างของค่าคะแนนเฉลี่ย} = \frac{5 - 1}{5} = \frac{4}{5} = 0.8$$

คะแนนเฉลี่ย	4.21 - 5.00	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 - 4.20	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 - 3.40	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 - 2.60	หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.81 หมายถึง ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานจากเอกสารของกรมชลประทาน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้น้ำชลประทานในพื้นที่เป้าหมายที่ได้รับคืนมาให้แก่ผู้ศึกษาโดยตรง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาเข้ารหัส แล้วนำไปวิเคราะห์ประเมินผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการวิเคราะห์ ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ใช้สถิติเชิงบรรยาย โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการจัดลำดับ

5.3 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ One – sample t – test ทดสอบตัวแปรตาม

5.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรใช้สถิติ F – test ด้วยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยสมการวิเคราะห์มีดังนี้

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + \dots\dots\dots b_nX_n + e$$

โดยที่

$Y =$ ตัวแปรตาม

$X_i =$ ตัวแปรอิสระที่ i

$a =$ ค่าคงที่ (Constant) หรือส่วนตัดแกน Y

$b_1 b_2 \dots b_n =$ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (Regression coefficient)

$e =$ ความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม

$i = 1, 2, 3, \dots\dots\dots, n$

5.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1-7 เป็นการวิเคราะห์ตัวแปรระหว่างกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance: ANOVA) และการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำจำนวน 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

5.6 วิเคราะห์ข้อคิดเห็นอื่นๆ โดยใช้คำร้อยละ และเรียงจำนวนจากมากไปหาน้อย

5.7 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการจัดกลุ่มและแยกประเภทข้อมูล (Classification) การให้ความหมาย (Interpretation) และการเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุปต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
3. การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
4. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน
5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน: กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม และสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4.1 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	249	63.8
หญิง	141	36.2
รวม	390	100
2. อายุ (ปี)		
21 – 40	34	8.7
41 – 60	247	63.3
61 – 80	167	27.5
≥ 80	2	0.5
Min = 25: Max = 86: Mean = 54.5: S.D. = 10.52		
รวม	390	100
3. ระดับการศึกษา (ปี)		
ไม่ได้รับการศึกษา	1	0.3
ประถมศึกษาปีที่ 4	221	56.6
ประถมศึกษาปีที่ 6	102	26.1
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	37	9.5
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	19	4.9
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	7	1.8
ปริญญาตรี	3	0.8
รวม	390	100
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)		
≤ 2,000	48	12.3
2,001 - 6,000	232	59.5
6,001 - 10,000	88	22.6
10,001 - 14,000	4	1.0
> 14,000	18	4.6
Min = 500: Max = 80,000: Mean = 6,091.79: S.D. = 6,983.85		
รวม	390	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน (คน)		
1 – 2	230	59.0
3 – 4	128	31.0
5 – 6	31	7.9
> 7	1	0.3
Min = 2: Max = 7: Mean = 3.00: S.D. = 1.05		
รวม	390	100
6. ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ (ปี)		
≤ 10	2	0.5
11 - 30	55	14.2
31 - 50	178	45.6
51 - 70	140	35.9
> 70	15	3.8
Min = 10: Max = 86: Mean = 47.62: S.D = 13.42		
รวม	390	100
7. จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม (ไร่)		
≤ 10	89	22.8
11 - 30	224	57.5
31 - 50	50	12.8
51 - 70	15	3.8
> 70	12	9.1
Min = 1: Max = 170: Mean = 24.14: S.D. = 19.39		
รวม	390	100
8. สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ		
หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	39	10.0
คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	32	8.2
สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	319	81.8
รวม	390	100

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า

- 1.1 เพศ** กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 63.8) เป็นเพศชาย และร้อยละ 36.2 ที่เป็นเพศหญิง
- 1.2 อายุ** กลุ่มตัวอย่างเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.3) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี รองลงมาร้อยละ 27.5 มีอายุระหว่าง 61 - 80 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีอายุมากกว่า 80 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 54.5 ปี
- 1.3 ระดับการศึกษา** กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.6) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 26.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา
- 1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน** กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,001 - 6,000 บาท รองลงมาร้อยละ 22.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 6,001 - 10,000 บาท และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 1.0) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 14,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 6,091.79 บาท
- 1.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือน** กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.0) มีแรงงานระหว่าง 1 – 2 คน รองลงมาร้อยละ 31.0 มีแรงงานระหว่าง 3 – 4 คน และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.3) มีแรงงานมากกว่า 9 คน โดยมีแรงงานเฉลี่ย 3.00 คน
- 1.6 ระยะเวลาอาศัยในพื้นที่** กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 45.6) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี รองลงมาร้อยละ 35.9 มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 51 – 70 ปี และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 0.5) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ปี โดยมีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 47.62 ปี
- 1.7 จำนวนพื้นที่เกษตรกรรม** กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.5) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 11 - 30 ไร่ รองลงมาร้อยละ 22.8 มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 3.8) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 51 - 70 ไร่ โดยมีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมเฉลี่ย 24.14 ไร่
- 1.8 สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ** กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 81.8) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 10.0 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 8.2) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาในภาพรวมของการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.2 ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 390				
ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา	3.48	0.69	มาก	4
2. การวางแผนและตัดสินใจ	3.41	0.75	มาก	5
3. การดำเนินโครงการ	3.52	0.70	มาก	2
4. การแบ่งปันผลประโยชน์	3.71	0.72	มาก	1
5. การประเมินผล	3.50	0.71	มาก	3
ค่าเฉลี่ยทุกขั้นตอน	3.52	0.63	มาก	

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.52 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)
3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)
4. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$)
5. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$)

2.2 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ	3.51	0.86	มาก	2
2. การให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูกาลส่งน้ำ	3.42	0.83	มาก	5
3. ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการชลประทาน	3.47	0.87	มาก	3
4. การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	3.52	0.87	มาก	1
5. การเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	3.46	0.86	มาก	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.48	0.69	มาก	

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.48 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)
2. การติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)

3. ความสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$)
4. การเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$)
5. การให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$)
- 2.3 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ** การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจสรุปดังนี้

ตารางที่ 4.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.44	0.93	มาก	3
2. การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	3.37	0.95	มาก	5
3. การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.38	0.86	มาก	4
4. การออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.45	0.94	มาก	2
5. การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3.36	0.93	มาก	6
6. การร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินการบริหารการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.47	0.94	มาก	1
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.41	0.75	มาก	

จากตารางที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.41 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$)

2. การออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนใน กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$)

3. การให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$)

4. การเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.38$)

5. การมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.37$)

6. การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.36$)

2.4 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง กู้ส่งน้ำ หรือทางระบายน้ำ	3.70	0.82	มาก	1
2. การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ	3.41	0.90	มาก	5
3. การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานใน ระดับแปลงนา	3.47	0.84	มาก	4
4. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.49	0.88	มาก	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
5. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกร ได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนิน กิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบ ชลประทาน	3.54	0.92	มาก	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.52	0.70	มาก	

จากตารางที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.52 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)
2. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)
3. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$)
4. การประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$)
5. การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$)

2.5 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ สรุป ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน	3.91	0.97	มาก	1
2. ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข	3.71	0.87	มาก	2
3. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ	3.62	0.90	มาก	5
4. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น	3.67	0.84	มาก	3
5. เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำ และครอบครัวดีขึ้น	3.64	0.95	มาก	4
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.71	0.72	มาก	

จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.71 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)
2. ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)
4. เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำ และครอบครัวดีขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)
5. คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$)

2.6 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.7 ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

n = 390					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. การร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก	3.56	0.85	มาก	3	
2. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ	3.58	0.93	มาก	2	
3. การเข้าร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ	3.44	0.84	มาก	4	
4. การเข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน	3.36	0.95	มาก	6	
5. การติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.42	0.86	มาก	5	
6. การเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ	3.62	0.91	มาก	1	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.50	0.71	มาก		

จากตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 ซึ่งสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$)
2. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$)
3. การร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$)
4. การเข้าร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$)
5. การติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$)

6. การเข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.36$)

3. การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย (1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

3.1 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.8 ภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

n = 390				
ปัจจัย	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ	3.49	0.73	มาก	7
2. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ	3.55	0.72	มาก	5
3. แรงจูงใจ	3.54	0.68	มาก	6
4. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.60	0.63	มาก	2
5. บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.59	0.70	มาก	4
6. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.48	0.70	มาก	9
7. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ	3.60	0.67	มาก	2
8. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	3.50	0.80	มาก	7
9. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ	3.84	0.77	มาก	1
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.59	0.56	มาก	

จากตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ทั้ง 9 ปัจจัย อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.59 ซึ่งสามารถจำแนกระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำฯ จากมากไปน้อย ดังนี้

1. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$)
2. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$)
3. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$)
4. บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$)
5. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)
6. แรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)
7. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)
8. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)
9. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$)

3.2 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.9 ระดับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ

n = 390					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	3.67	0.93	มาก	1	
2. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา	3.50	0.82	มาก	3	
3. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.37	0.85	มาก	5	
4. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.51	0.95	มาก	2	
5. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	3.44	0.97	มาก	4	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.50	0.73	มาก		

จากตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)
2. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)
3. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)
4. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$)
5. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.37$)

3.3 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.10 ระดับปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.67	0.91	มาก	1

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
2. ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ	3.52	0.89	มาก	3
3. ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม	3.47	0.82	มาก	5
4. ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ	3.48	0.86	0มาก	4
5. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง	3.59	0.79	มาก	2
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.55	0.71	มาก	

จากตารางที่ 4.10 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.55 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)

2. ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$)

3. ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)

4. ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$)

5. ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$)

3.4 แรงจูงใจ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.11 ระดับปัจจัยด้านแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.53	0.93	มาก	3
2. การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.55	0.80	มาก	2

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 390					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
3. การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่ม มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.50	0.85	มาก	4	
4. การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.56	0.81	มาก	1	
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.54	0.68	มาก		

จากตารางที่ 4.11 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้ใช้น้ำ 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.54 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$)
2. การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)
3. ปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)
4. การได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)

3.5 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.12 ระดับปัจจัยด้านบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก	3.80	0.89	มาก	1
2. ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	3.69	0.91	มาก	2
3. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้	3.52	0.84	มาก	9
4. เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี	3.61	0.84	มาก	4
5. ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้	3.63	0.79	มาก	3
6. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์	3.55	0.82	มาก	5
7. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น	3.55	0.77	มาก	5
8. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	3.53	0.88	มาก	8
9. ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำ และท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.54	0.83	มาก	7
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.60	0.63	มาก	

จากตารางที่ 4.12 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 9 กิจกรรม อยู่ใน

ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.60 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)
2. ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับปานกลาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$)
3. ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$)
4. เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับปานกลาง ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$)
5. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)
6. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)
7. ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)
8. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)
9. ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)

3.6 บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.13 ระดับปัจจัยด้านบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย	3.80	0.87	มาก	1
2. สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน	3.49	0.83	มาก	6
3. สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ	3.68	0.90	มาก	2
4. สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดี และถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.52	0.85	มาก	5
5. สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา	3.55	0.90	มาก	4
6. สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.60	0.89	มาก	3
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.59	0.70	มาก	

จากตารางที่ 4.13 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับบทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.59 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)
2. สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$)
3. สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$)
4. สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)

5. สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$)

6. สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$)

3.7 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.14 ระดับปัจจัยด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน	3.67	0.87	มาก	1
2. สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นองค์ และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน	3.53	0.90	มาก	2
3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม	3.51	0.88	มาก	3
4. สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน	3.38	0.89	มาก	6
5. สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ	3.41	0.89	มาก	4
6. สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน	3.39	0.93	มาก	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.48	0.70	มาก	

จากตารางที่ 4.14 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 6 กิจกรรม อยู่

ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.48 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$)
2. สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำ ชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$)
3. สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)
4. สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$)
5. สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$)
6. สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.38$)

3.8 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.15 ระดับปัจจัยด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ

n = 390					
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ	
1. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น	3.55	0.86	มาก	6	
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ	3.64	0.87	มาก	3	
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ	3.72	0.86	มาก	1	

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	3.64	0.78	มาก	3
5. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ	3.68	0.78	มาก	2
6. เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ	3.50	0.91	มาก	7
7. โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้	3.48	0.89	มาก	8
8. เจ้าหน้าที่ชลประทานการสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน	3.60	0.93	มาก	5
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.60	0.67	มาก	

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ ทั้ง 8 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.60 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)
2. เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$)

3. เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)

4. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$)

5. เจ้าหน้าที่ชลประทานการสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$)

6. ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$)

7. เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)

8. โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหา อุปสรรคในการทำงานได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$)

3.9 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.16 ระดับปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็น การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ	3.57	1.00	มาก	1
2. การได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคนน้อย อย่าง สม่ำเสมอ	3.50	0.92	มาก	2
3. การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการ บริหารงานด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น	3.49	0.88	มาก	3

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

n = 390				
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
4. การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โดมน้อยมากขึ้น	3.46	0.96	มาก	5
5. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ	3.49	0.92	มาก	3
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.50	0.80	มาก	

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.50 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. กลุ่มผู้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านการบริหารจัดการน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)
2. การได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โดมน้อย อย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$)
3. การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้น้ำเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้น้ำต่อการบริหารงานด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$)
4. เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$)
5. การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โดมน้อยมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$)

3.10 ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.17 ระดับปัจจัยด้านผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ

n = 390

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ใช้ในการปลูกพืช	4.05	0.91	มาก	1
2. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์	3.80	0.97	มาก	5
3. ใช้ในการอุปโภค - บริโภค	3.77	0.95	มาก	7
4. ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ	3.91	0.91	มาก	3
5. ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร	3.93	0.86	มาก	2
6. ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน	3.81	0.94	มาก	4
7. ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้ อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ	3.69	0.91	มาก	8
8. ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำใน โครงการฯ อย่างมีคุณค่า	3.78	0.98	มาก	6
ค่าเฉลี่ยทุกกิจกรรม	3.84	0.77	มาก	

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ทั้ง 8 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.84 ซึ่งสามารถจำแนกระดับกิจกรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ใช้ในการปลูกพืช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$)
2. ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)
3. ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)
4. ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$)
5. ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)
6. ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$)
7. ใช้ในการอุปโภค - บริโภค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$)

8. ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$)

4. ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

4.1 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 การวิเคราะห์หาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (ตัวแปรตาม)

สมมติฐานการวิจัย ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีมากกว่าร้อยละ 70

เป็นการวิเคราะห์หาค่าการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร โดยใช้สถิติ Single – sample t – test ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ผลทดสอบสมมติฐานระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ

ระดับ	\bar{X}	S.D.	Test Value	Mean Difference	df	t	Sig (2 tailed)
การมีส่วนร่วม	3.52	0.63	3.5	0.0179	389	0.561	0.575

* $p < 0.05$

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.52

การทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t สามารถอธิบายถึงการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร ได้ดังนี้

$H_0: \mu_0 \leq 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70)

$H_1: \mu_1 > 70$ (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีมากกว่าร้อยละ 70)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 4.18 ค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.575 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_1 หรือยอมรับ H_0 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.52 คิดเป็นร้อยละ 70.04

4.2 การทดสอบสมมติฐานที่ 2 การวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction) และแรงจูงใจ (X_3 : Motivation) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User) และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength) รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information) และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit) ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามจะใช้สถิติ F – test ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการเพิ่มตัวแปรที่อธิบายความผันแปรเพิ่มได้มากที่สุด สามารถอธิบายสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

H_0 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i ไม่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

H_1 : ตัวแปรอิสระตัวที่ X_i สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, 9$)

โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และการแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ประกอบการแทนค่าลงในสมการถดถอย สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.19 สัญลักษณ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

n = 390		
สัญลักษณ์ของตัวแปร	\bar{X}	S.D.
1. ตัวแปรอิสระ		
1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล		
- ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (X_1 : Knowledge)	3.50	0.73
- ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (X_2 : Satisfaction)	3.55	0.71
- แรงจูงใจ (X_3 : Motivation)	3.54	0.68
2. ปัจจัยภายใน		
- บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_4 : Leader)	3.60	0.63
- บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_5 : User)	3.59	0.70
- ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (X_6 : Strength)	3.48	0.70
3. ปัจจัยภายนอก		
- การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (X_7 : Project)	3.60	0.67
- การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (X_8 : Information)	3.50	0.80
- ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ (X_9 : Benefit)	3.84	0.77
2. ตัวแปรตาม (การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ ฯ)		
- การบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวม (Y_p)	3.52	0.63

จากตารางที่ 4.19 สรุปผลดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.50 ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.55 แรงจูงใจเฉลี่ย 3.54 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.60 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.59 ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำเฉลี่ย 3.48 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ เฉลี่ย 3.60 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์เฉลี่ย 3.50 และ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำเฉลี่ย 3.84

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ประกอบด้วย การบริหารจัดการน้ำชลประทานในภาพรวม เฉลี่ย 3.52

4.2.2 การแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน การแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เข้าสมการพยากรณ์และอธิบายรูปแบบสมการพยากรณ์ เพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมี

ส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ โดยมีตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจาก โครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ผลการวิเคราะห์ สรุปว่า ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน (Y_r) เป็นการทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระจำนวน 9 ตัว กับตัวแปรตามในภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 4.20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ตัวแปรอิสระ	ลำดับที่ของสมการถดถอย				
	1	2	3	4	5
บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ	0.749	0.471	0.320	0.266	0.239**
ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ		0.462	0.380	0.252	0.306**
การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์			0.331	0.257	0.247**
การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ				0.191	0.163**
บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					0.124**
Constant	1.113	0.615	0.437	0.252	0.153
R	0.749	0.835	0.873	0.884	0.887
R ²	0.561	0.697	0.762	0.780	0.787
R ² Change	0.561	0.136	0.065	0.018	0.007
SE	0.417	0.346	0.307	0.296	0.292
F	495.000	446.082	412.622	342.601	284.551
Sig F	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

*t = $p < 0.05$; **t = $p < 0.01$

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปรในเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า มีตัวแปรจำนวน 5 ตัว ที่มีค่า

ระดับนัยสำคัญทางสถิตินี้ต่ำกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำฯ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรก que เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 56.1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.561, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 13.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.137, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 3 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 6.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.065, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 4 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.018, $p < 0.01$)

ลำดับที่ 5 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.007, $p < 0.01$)

เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 78.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.787$, $p < 0.01$) แสดงสมการถดถอยได้ดังนี้

$$Y_r = 0.153 + 0.306 \text{ Knowledge} + 0.163 \text{ Project} + 0.247 \text{ Information} + 0.124 \text{ Leader} + 0.239 \text{ User}$$

เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักในการอธิบายของตัวแปรอิสระ เพื่ออธิบายความผันแปรในภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยมีตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการถดถอย จำนวน 5 ตัวแปร พบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ให้คงที่แล้ว ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานจากมากไปน้อย โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ (1) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.083, $p < 0.05$) (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.306, $p < 0.01$) (3) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (Beta = 0.247, $p < 0.01$) (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (Beta = 0.163, $p < 0.05$) และ (5) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (Beta = 0.124, $p < 0.01$) โดยพบว่าตัว

แปรอิสระมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด 5 ตัว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยังมีความพร้อมในปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยทำให้ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

4.3 การทดสอบสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 7 ฝาย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) ของค่าเฉลี่ย และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) สามารถอธิบายสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

$H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \mu_4 = \mu_5 = \mu_6 = \mu_7$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างกัน)

$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \neq \mu_3 \neq \mu_4 \neq \mu_5 \neq \mu_6 \neq \mu_7$ (ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกัน)

สำหรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มีการแบ่งตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ คือ (1) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 50 ราย (2) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 67 ราย (3) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 39 ราย (4) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 75 ราย (5) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 จำนวน 44 ราย (6) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 จำนวน 59 ราย และ (7) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 จำนวน 56 ราย

การหาความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ดังนี้

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (F – test) ในการวิเคราะห์ความแตกต่าง
การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7

n = 390

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่							F	Sig.
	1	2	3	4	5	6	7		
	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.	\bar{X} S.D.		
1. ภาพรวมการมีส่วนร่วม	3.37 0.69	3.72 0.34	3.88 0.64	3.07 0.58	3.36 0.49	3.83 0.57	3.57 0.65	15.905	0.000
2. การคิดค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา	3.46 0.75	3.64 0.37	3.86 0.70	2.92 0.59	3.35 0.52	3.78 0.69	3.54 0.72	73.421	0.000
3. การวางแผนและตัดสินใจ	3.30 0.89	3.49 0.46	3.76 0.76	2.93 0.67	3.25 0.64	3.81 0.66	3.57 0.76	64.090	0.000
4. การดำเนินโครงการ	3.46 0.87	3.61 0.44	3.93 0.57	3.11 0.63	3.23 0.66	3.85 0.60	3.61 0.72	66.995	0.000
5. การแบ่งปันผลประโยชน์	3.28 0.92	4.21 0.39	3.97 0.77	3.42 0.72	3.55 0.46	3.90 0.58	3.62 0.60	69.626	0.000
6. การประเมินผล	3.38 0.82	3.70 0.49	3.87 0.71	3.00 0.68	3.41 0.56	3.80 0.62	3.50 0.70	64.016	0.000

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความแตกต่างการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานในทุกกิจกรรมมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ดังนี้

4.3.1 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	- 0.3529	0.082
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	- 0.5109	0.010*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	- 0.2980	0.220
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 5	- 0.0047	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	- 0.4601	0.007*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	- 0.2015	0.765
ฝ่ายส่งน้ำที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	- 0.1580	0.933
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.509	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 5	0.3576	0.099
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	- 0.1072	0.979
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	0.1515	0.897
ฝ่ายส่งน้ำที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	0.8089	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 5	0.5156	0.013*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	0.0508	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	0.3095	0.368
ฝ่ายส่งน้ำที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำที่ 5	- 0.2933	0.285
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	- 0.7581	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	- 0.995	0.000**
ฝ่ายส่งน้ำที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	- 0.4648	0.011*
	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	- 0.2062	0.775
ฝ่ายส่งน้ำที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำที่ 7	0.2586	0.426

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำ

ในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, และ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 4, 5 และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6 และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 6, และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 6, และ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, และ 5 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 4, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5, และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 ($\bar{X} = 3.83$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.72$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.57$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.37$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.36$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.07$)

4.3.2 การมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	- 0.1771	0.883
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.4178	0.153
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.5400	0.001*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.1055	0.995
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.3231	0.296
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.0829	0.998
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.2406	0.736
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.7171	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.2826	0.473
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.1459	0.940
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.0943	0.994
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.9578	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.5232	0.032*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	0.0947	0.998
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.3349	0.387
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.4345	0.037*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.8631	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.6229	0.000**
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.4285	0.066
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.1883	0.894
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.2402	0.638

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.23 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 5, 6, และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6, และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 6 และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, และ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, 0.01, 0.05, 0.01, และ 0.01 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 6, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5 และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 ($\bar{X} = 3.78$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.64$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.54$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.46$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.35$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 2.92$)

4.3.3 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจ ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและตัดสินใจ

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	- 0.1857	0.910
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.4639	0.156
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.3667	0.212
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.0538	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.5051	0.027*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.2685	0.681
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.2782	0.698
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.5524	0.001*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.2395	0.779
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.3194	0.341
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.0827	0.998
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.8306	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.5177	0.089
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.0412	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.1954	0.941
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.3129	0.463
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.8718	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.6351	0.000**
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.5589	0.013*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.3222	0.502
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.2366	0.763

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการวางแผนและตัดสินใจตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 4, 5, และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6, และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 5, 6 และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, และ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 5, 6 และ 7 (5) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 4, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.01, และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5 และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝายส่งน้ำที่ 6 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.81$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 3 ($\bar{X} = 3.76$) ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.57$) ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.49$) ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.30$) ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.25$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 2.93$)

4.3.4 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินโครงการ ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้าน การดำเนินโครงการ

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	- 0.1497	0.954
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.4773	0.079
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.3493	0.189
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.1969	0.902
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.3982	0.116
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.1690	0.936
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.3276	0.411
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.4990	0.002*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.3466	0.257
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.2485	0.577
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.0193	1.000
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.8267	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.6742	0.002*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	0.0791	0.999
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.3083	0.545
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.1524	0.956
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.7476	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.5183	0.003*
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.5951	0.002*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.3659	0.247
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.2292	0.727

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการดำเนินโครงการตามฝ่ายส่งน้ำ และบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 4, 5, 6, และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6, และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 6 และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.01, และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 5, และ 7 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3, และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 4, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5 และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 ($\bar{X} = 3.85$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.63$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.61$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.46$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.26$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.11$)

4.3.5 การมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการแบ่งปันผลประโยชน์

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	- 0.9663	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.7242	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	- 0.1707	0.910
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.3020	0.529
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.6537	0.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.3699	0.196
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	0.2421	0.764
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.7956	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.6643	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	0.3126	0.279
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.5964	0.000**
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.5536	0.007*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.4222	0.208
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	0.0705	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.3544	0.361
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.1313	0.979
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.4830	0.006*
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.1992	0.801
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.3517	0.281
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.679	1.000
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.2838	0.476

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.26 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการแบ่งปันผลประโยชน์ตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4, 5, และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 4, 5, และ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3, และ 6 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 5, 6 และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 5, และ 7 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 4, 6, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, และ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 5, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 4, 5 และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 2 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.97$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 ($\bar{X} = 3.90$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.62$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.55$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.42$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.25$)

4.3.6 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe แสดงไว้ในตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

n = 390

ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (i)	ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ (j)	ค่าเฉลี่ยแตกต่าง (i - j)	Sig.
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	- 0.3248	0.313
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.4857	0.079
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.3756	0.137
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.329	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.4194	0.091
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.1200	0.990
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	- 0.1610
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4		0.7003	0.000**
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5		0.2919	0.504
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6		- 0.0947	0.995
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7		0.2048	0.806
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	0.8613	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	0.4529	0.156
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	0.0663	1.000
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.3657	0.344
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	- 0.4084	0.101
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.7950	0.000**
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.4956	0.007*
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	- 0.3866	0.194
	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	- 0.0871	0.999
ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6	ฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7	0.2994	0.430

*t = p < 0.05 : **t = p < 0.01

จากตารางที่ 4.27 เปรียบเทียบความแตกต่างด้านการประเมินผลตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 4, 5, 6, และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6, และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 5, 6 และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 6, และ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, และ 5 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานไม่แตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 4, 5, 6, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5 และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 ($\bar{X} = 3.80$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.70$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.50$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.41$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.38$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.00$)

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

5.1 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสุตร จังหวัดสิงห์บุรี สรุปดังนี้

ตารางที่ 4.28 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

n = 390

ปัญหา และอุปสรรค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา		
1.1 ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ	204	52.3
1.2 ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำ	229	58.7
1.3 ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทานของตนเอง	189	48.5
1.4 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	187	47.9
1.5 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา	217	55.6
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ		
2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ	229	58.7
2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา	191	49.0
2.3 ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	209	53.6
2.4 ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	238	61.0
2.5 ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	212	54.4
2.6 ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	201	51.5

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

n = 390

ปัญหา และอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ (คน)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ		
3.1 ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ	222	56.9
3.2 ด้านการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ	197	50.5
3.3 ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา	199	51.0
3.4 ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ	181	46.4
3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน	208	53.3
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์		
4.1 ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน	243	62.3
4.2 ด้านปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข	227	58.2
4.3 ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ	211	54.1
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล		
5.1 ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก	228	58.5
5.2 ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำ	203	52.1
5.3 ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	215	55.1
5.4 ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน	205	52.6
5.5 ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	210	53.8
5.6 ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ	209	53.6

จากตารางที่ 4.28 ผู้ใช้น้ำตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 ได้ให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ดังนี้

5.1.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำร้อยละ 58.7 (2) ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาร้อยละ 55.6 (3) ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ ร้อยละ 52.3 (4) ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบชลประทานของตนเองร้อยละ 48.5 และ (5) ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาร้อยละ 47.9

5.1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 61.0 (2) ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 58.7 (3) ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดร้อยละ 54.4 (4) ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 53.6 (5) ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการ บริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานร้อยละ 51.5 และ (6) ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนาร้อยละ 49.0

5.1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำร้อยละ 56.9 (2) ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานร้อยละ 53.3 (3) ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนาร้อยละ 51.0 (4) ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำร้อยละ 50.5 และ (5) ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 46.4

5.1.4 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทานร้อยละ 62.3 (2) ด้านปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไขร้อยละ 58.2 และ (3) ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการร้อยละ 54.1

5.1.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งสามารถจำแนกปัญหาการมีส่วนร่วมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิกร้อยละ 58.5 (2) ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 55.1 (3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำร้อยละ 53.8 (4) ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ ร้อยละ 53.6 (5) ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทานร้อยละ 52.6 และ (6) ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำร้อยละ 52.1

5.1.6 ปัญหา และอุปสรรคด้านอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหา ดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ชลประทานไม่มีการประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรในพื้นที่ให้ชัดเจน
- 2) ถนนชำรุดควรมีการปรับปรุงหรือซ่อมแซมถนนบนคันคลอง 1 ซ้าย และถนนสายต่างๆ พร้อมทั้งกำจัดวัชพืชในคลอง
- 3) ปัญหาการส่งน้ำไม่ถึงปลายคลองโดยเฉพาะเวลาหน้าแล้งน้ำ และน้ำไม่ถึงปลายคูส่งน้ำทำให้ไม่ได้น้ำ เพราะส่งน้ำน้อย คูคลองตื้นเขิน และคูแตกเร็ว
- 4) การใช้น้ำโดยไม่รู้ว่เวรของใครคือตอนไหน คนที่มีน้ำน้อยก็ใช้น้ำทุกครั้งที่ยังเวลาโดยไม่คิดจัดสรรให้ใคร
- 5) การส่งน้ำล่าช้าไม่ตรงกับฤดูกาลทำนา ทำให้ผลผลิตข้าวตกต่ำ

5.2 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูง สรุปลงดังนี้

5.2.1 เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องสอบถามเกษตรกรว่าพื้นที่ที่ต้องการน้ำช่วงเดือนใด

โดยในปีควรส่งน้ำช่วงเดือนมิถุนายน นาปรังควรส่งน้ำเดือนพฤศจิกายน และต้องการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยจัดการบริหารการใช้น้ำใหม่ กำหนดเวรใหม่ เนื่องจากรอบเวรของเก่าได้ยกเลิกหมดแล้ว ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ เกษตรกรที่ได้รับน้ำจะได้ตลอดเวลา ส่วนเกษตรกรอยู่ท้ายคลอง – กุส่งน้ำ ไม่มีโอกาสได้ใช้น้ำ

1) เจ้าหน้าที่ชลประทานควรมาดูแลควบคุมการจัดเวร โดยแบ่งปันให้คนท้ายบั้ง และขอให้ช่วยแก้ไขในเรื่องน้ำที่ไม่สามารถไหลเข้าคูนาได้เองในฤดูแล้ง โดยขอให้ทางชลประทานแก้ไขด้วยและให้ออกมาดูบั้งเพราะเกษตรกรเดือดร้อน

2) ขอให้เจ้าหน้าที่ชลประทานช่วยกำจัดวัชพืชริมคลองและในคลองให้สะอาดด้วย เพื่อจะได้ไม่กีดขวางทางน้ำ

3) ถนนชลประทานไม่ดี เข้าออกลำบาก ซึ่งส่วนใหญ่จะรถคันไม่ต้องการให้ราดยางให้ถึงทางเข้าออกและไปให้ถึงปลายคลอง



บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร ดังต่อไปนี้

1.1.1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.1.3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ

1.1.4 สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.2 สมมติฐานการวิจัย

1.2.1 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชนสูตร มีมากกว่าร้อยละ 70

1.2.2 ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.2.3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆทั้ง 7 ฝาย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในขั้นตอนต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

1.3.1 ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานพื้นฐาน โดยใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร จังหวัดสิงห์บุรี พื้นที่โครงการเท่ากับ 527,000 ไร่ พื้นที่ชลประทานเท่ากับ 475,000 ไร่ แบ่งขอบเขตความรับผิดชอบออกเป็นฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา 7 ฝาย ได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ พื้นฐาน 707 กลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มรวมทั้งสิ้น 17,353 ราย

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane 1973) กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 7 ฝาย การคำนวณจำนวนตัวอย่างใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ (1) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 จำนวน 50 ราย (2) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 จำนวน 67 ราย (3) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 จำนวน 39 ราย (4) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 จำนวน 75 ราย (5) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 จำนวน 44 ราย (6) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 จำนวน 59 ราย และ (7) ฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 จำนวน 56 ราย หลังจากนั้นจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาออกเป็น 3 เขต คือ ดันคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ และปลายคลองส่งน้ำ คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามช่วงคลองส่งน้ำสายต่างๆ โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนเช่นกัน ทำการสุ่มตัวอย่างผู้ใช้น้ำโดยการจับสลาก

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งชนิดปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1.3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (pre test) โดยสอบถามประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 30 ราย โดยนำแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 มาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในแต่ละส่วน กำหนดการให้คะแนนระดับความคิดเห็นและระดับการมีส่วนร่วมมี 5 ระดับ ผลการทดสอบค่าความเที่ยงตรง พบว่า ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อบัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9113 และตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9370 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์สูงจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ (1) ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ (2) หาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) (3) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA) และวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.4 ผลการวิจัย

1.4.1 ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 63.8) เป็นเพศชาย เกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.3) มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี (เฉลี่ย 54.5 ปี) มากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.6) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 2,001 - 6,000 บาท (เฉลี่ย 6,091.79 บาท / เดือน) โดยจำนวนแรงงานด้านการเกษตรภายในครัวเรือนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.0) มีแรงงานระหว่าง 1 – 2 คน (เฉลี่ย 3.00 คนต่อครัวเรือน) กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 45.6) มีระยะเวลาอาศัยในพื้นที่ระหว่าง 31 - 50 ปี (เฉลี่ย 47.62 ปี) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 57.5) มีจำนวนพื้นที่เกษตรกรรมระหว่าง 11 - 30 ไร่ (เฉลี่ย 24.14 ไร่) สำหรับสถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (ร้อยละ 81.8) เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยร้อยละ 10.0 เป็นหัวหน้ากลุ่ม และมีส่วนน้อย (ร้อยละ 8.2) เป็นคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.4.2 การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆ รวมทั้งหมด 27 กิจกรรม จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) โดยขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมใน

การแบ่งปันผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.71$) ส่วนขั้นตอนที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) สำหรับผลการศึกษาดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา ($\bar{X} = 3.52$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.42$)

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจมีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ($\bar{X} = 3.47$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ($\bar{X} = 3.36$)

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ ($\bar{X} = 3.70$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ ($\bar{X} = 3.41$)

4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ ($\bar{X} = 3.62$)

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ ($\bar{X} = 3.62$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมต่ำสุด คือ การเข้าร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ/หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน ($\bar{X} = 3.36$)

1.4.3 การศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร

จัดการน้ำชลประทาน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 9 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และแรงจูงใจ (2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ และความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ประกอบด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมต่างๆ รวมทั้งหมด 56 กิจกรรม จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) โดยระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ($\bar{X} = 3.84$) ส่วนระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ำสุด คือ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.48$) สำหรับผลการศึกษารูปได้ดังนี้

1) **ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ($\bar{X} = 3.67$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.37$)

2) **ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ($\bar{X} = 3.67$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.47$)

3) **แรงจูงใจ** มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 4 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ การกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

ชลประทาน ($\bar{X} = 3.56$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ การได้รับการยกย่องชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ($\bar{X} = 3.50$)

4) *บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 9 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้ ($\bar{X} = 3.52$)

5) *บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 3.80$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน ($\bar{X} = 3.49$)

6) *ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 6 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน ($\bar{X} = 3.67$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน ($\bar{X} = 3.38$)

7) *การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 8 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ ($\bar{X} = 3.72$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ โครงการฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหา อุปสรรคในการทำงานได้ ($\bar{X} = 3.48$)

8) *การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์* มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 5 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมิน

ต่ำสุด คือ การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โดมน้อยมากขึ้น ($\bar{X} = 3.46$)

9) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ มีกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบย่อย 8 กิจกรรม ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด คือ ใช้ในการปลูกพืช ($\bar{X} = 4.05$) ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด คือ ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ ($\bar{X} = 3.69$)

1.4.4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

1) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีมากกว่าร้อยละ 70

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 กิจกรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) ซึ่งผลการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติทดสอบ t สามารถอธิบายถึงการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยมีค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.575 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_1 หรือยอมรับ H_0 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.52 คิดเป็นร้อยละ 70.04 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการทดสอบสมมติฐานในขั้นตอนต่างๆ สรุปว่า ภาพรวมการบริหารจัดการน้ำชลประทาน จากการศึกษา พบว่า มีตัวแปรจำนวน 5 ตัวที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร

จัดการน้ำชลประทาน ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ ดังนี้ (1) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (3) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (5) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 78.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.787, p < 0.01$) มีตัวแปรจำนวน 6 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ (1) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (2) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (3) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (4) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ และ (6) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 68.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.687, p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายิ่งมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยให้ภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ไม่ได้อยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ แรงจูงใจ ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ ดังนั้นปัจจัยดังกล่าวจึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

3) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาต่างๆ ทั้ง 7 ฝาย มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างกันในกิจกรรมต่อไปนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชันสูตร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรตาม โดยใช้สถิติ F - test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของค่าเฉลี่ย (One - way ANOVA) และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยแยกตามกิจกรรม สรุปได้ดังนี้ (1) การ

วิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 มีความแตกต่างกันโดยทุกกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงได้ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe (2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe สรุปในภาพรวมได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทาน พบว่า (1) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, และ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 4, 5 และ 7 (2) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 3, 5, 6 และ 7 (3) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 6, และ 7 (4) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 มีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในด้านการบริหารจัดการน้ำแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, 6, และ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, และ 5 (5) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 5 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 3 และ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 4, และ 7 (6) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 6 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 4, และ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, 0.01, และ 0.05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2, 3, และ 7 (7) ผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 7 มีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานแตกต่างจากผู้ใช้น้ำในฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 กับฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1, 2, 3, 5, และ 6

โดยผู้ใช้น้ำฝ่ายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 6 ($\bar{X} = 3.83$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 2 ($\bar{X} = 3.72$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 7 ($\bar{X} = 3.57$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 1 ($\bar{X} = 3.37$) ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 5 ($\bar{X} = 3.36$) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝ่ายส่งน้ำฯ ที่ 4 ($\bar{X} = 3.07$)

14.5 ปัญหาในการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำ ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทานร้อยละ 62.3 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินสูงสุด ได้แก่ ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประเมินต่ำสุด ได้แก่ ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำ

6) ปัญหา และอุปสรรคด้านอื่นๆ ซึ่งสามารถจำแนกปัญหา ดังนี้ (1) เจ้าหน้าที่ชลประทานไม่มีการประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรในพื้นที่ให้ชัดเจน (2) ถนนทางชำรุดควรมีการปรับปรุงหรือซ่อมแซมถนนคลอง 1 ซ้าย และถนนสายต่างๆ พร้อมทั้งกำจัดวัชพืชในคลอง (3) ปัญหาการส่งน้ำไม่ถึงปลายคลองโดยเฉพาะเวลาหน้าแล้งน้ำ และน้ำไม่ถึงปลายคูส่งน้ำทำให้ไม่ได้น้ำ เพราะส่งน้ำน้อย คูคลองตื้นเขิน และคูแตกกร้าว (4) การใช้น้ำโดยไม่รู้ว่าเวรของใครคือตอนไหน คนที่มีนาบ่อยก็ใช้น้ำทุกครั้งที่ถึงเวลาโดยไม่คิดจัดสรรให้ใคร และ (5) การส่งน้ำล่าช้าไม่ตรงกับฤดูกาลทำนา ทำให้ผลผลิตข้าวตกต่ำ

14.6 ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ผู้ใช้น้ำได้เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร สรุปดังนี้

1) เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องสอบถามเกษตรกรว่าพื้นที่ที่ต้องการน้ำช่วงฤดูเดือนใด โดยนาปีควรส่งน้ำช่วงเดือนมิถุนายน นาปรังควรส่งน้ำเดือนพฤศจิกายน และต้องการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยจัดการบริหารการใช้น้ำใหม่ กำหนดเวรใหม่ เนื่องจากรอบเวรของเก่าได้ยกเลิกหมดแล้ว ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ เกษตรกรที่ได้รับน้ำจะได้ตลอดเวลา ส่วนเกษตรกรอยู่ท้ายคลอง – คูส่งน้ำ ไม่มีโอกาสได้ใช้น้ำ

2) เจ้าหน้าที่ชลประทานควรมาคูแลควบคุมการจัดเวร โดยแบ่งปันให้คนท้ายบ้าง และขอให้ช่วยแก้ไขในเรื่องน้ำที่ไม่สามารถไหลเข้าคูนาได้เองในฤดูแล้ง โดยขอให้ทางชลประทานแก้ไขด้วยและให้ออกมาดูบ้างเพราะเกษตรกรเดือดร้อน

3) ขอให้เจ้าหน้าที่ชลประทานช่วยกำจัดวัชพืชริมคลองและในคลองให้สะอาดด้วย เพื่อจะได้ไม่กีดขวางทางน้ำ ถนนชลประทานไม่ดี เข้าออกลำบาก ซึ่งส่วนใหญ่จะรถคันไม้ ต้องการให้ราดยางให้ถึงทางเข้าออกและไปให้ถึงปลายคลอง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน : กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร จังหวัดสิงห์บุรี ปรากฏผลดังนี้

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ (4) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ และ (5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมมติฐาน พบว่า ค่า Sig (2 tailed) เท่ากับ 0.575 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_1 หรือยอมรับ H_0 นั่นคือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้ในการบริหารจัดการน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร มีน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 70 โดยมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) 3.52 คิดเป็นร้อยละ 70.04 ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อมูลสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจาก

ในปัจจุบันการดำเนินงานบริหารงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ ได้สัมฤทธิ์ผลในระดับหนึ่ง แต่การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำยังขาดความสนใจ เพื่อพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล ดังนั้นผู้ใช้น้ำจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายในการบริหารราชการ โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยทั่วไป การเข้าร่วมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการพัฒนาคนในด้านการสนองความต้องการแล้วยังสามารถสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ ความรู้สึกผูกพัน และเป็นการสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมจึงเป็นการช่วยเหลือให้คนและชุมชนกำหนดปัญหา หาแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งในเรื่องนี้ โกวิท พวงงาม (2546) ได้สรุปวิธีคิดวิธีทำใหม่ของผู้บริหาร อบต.และสมาชิกสภา อบต. ควรจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ความรู้สึก ร่วม ที่จะต้องจัดเวทีเพื่อการประชุมร่วมในการระดมความคิด เพื่อสร้างอนาคตของตำบลร่วมกัน (วิสัยทัศน์ตำบล) คติยุทธศาสตร์ คิดแผนงาน และกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกันของคนทุกกลุ่มทุกองค์กรในตำบล โดยเฉพาะการหาวิธีการให้กลุ่มองค์กรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ (1) การร่วมคิด (2) การจัดทำแผนร่วมกัน (3) การร่วมปฏิบัติ (4) การร่วมคิดตามประเมินผล และ (5) การร่วมรับประโยชน์ ซึ่งผลจากการที่ทุกคน ทุกองค์กรได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และเกิดผลตามที่ตั้งจุดประสงค์และเป้าหมายไว้ ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงานร่วมกัน และทุกคนต้องรักษาประโยชน์ที่ได้นี้ให้ได้รับตลอดไป

2.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชดสูตร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 9 ตัวแปร ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (2) ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ (3) แรงจูงใจ (4) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ (5) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (6) ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ (7) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ (8) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ และ (9) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ จากการศึกษาในภาพรวม สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน มีจำนวน 5 ตัวแปร ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ น้อยกว่า 0.05 หมายถึง การปฏิเสธสมมติฐาน H_0 หรือยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่กล่าวถึงสามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหาร

จัดการน้ำชลประทาน เมื่อรวมตัวแปรอิสระทั้ง ๓ ตัวเข้าด้วยกันแล้ว ปรากฏว่าสามารถอธิบายความผันแปรในภาพรวมการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้ร้อยละ 78.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($R^2 = 0.787$, $p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ายิ่งมีความพร้อมในปัจจุบันที่เป็นตัวแปรอิสระดังกล่าว จะช่วยให้ภาพรวมเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานมีมากขึ้น ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

2.2.1 บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรลำดับแรกที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 56.1 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.561, $p < 0.01$) มีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดคือ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอว่าประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ สมาชิกชุมชนมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม และจากผลการวิจัยของ เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546 : 56) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดิน คือ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

2.2.2 ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 13.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.137, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ความรู้ และความเข้าใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และจากแนวคิดของ ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศา กุล และคนอื่นๆ (2549) สรุปได้ว่า ความรู้เป็นการผสมผสานประสบการณ์ สารสนเทศความเข้าใจทักษะและความเชี่ยวชาญ รวมถึงสิ่งที่ได้รับการสั่งสมจากการศึกษา ค้นคว้า จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ และในเรื่องนี้ สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการความรู้เป็น 6 ขั้นตอน คือ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้และการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฐิติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนรวมทุกขั้นตอน คือ การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และยังสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) ที่ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋าก อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยที่มี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ได้แก่ การได้รับคำแนะนำและความรู้จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน

2.2.3 การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 6.5 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.065, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2550) ที่กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์หนึ่งที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดทำให้มีการทำเอกสารจดหมายข่าว เป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อมูลต่างๆ แก่สาธารณะ เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ความคาดหวังของกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องคือ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ชุมชนต่างๆ ถึงผลประโยชน์ของการเข้าร่วม รวมถึงผลได้ผลเสียและค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ โดยที่ ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยส่วนบุคคล (2) ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ และ (3) ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร สำหรับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) ได้กล่าวสนับสนุนเกี่ยวกับปัจจัยที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม คือ (1) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป (2) การให้ข้อมูลกับสาธารณชนโดยทั่วไป (3) การแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมที่ประชาชน และ (4) การจัดหาช่องทางที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทุกส่วนของสาธารณชนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2547) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลจากประชาชนส่งผ่านไปยังผู้เสนอโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้ผู้เสนอโครงการนั้นๆ ให้ทราบถึงธรรมชาติและแนวคิดของสังคม และ (2) ข้อมูลทางเทคนิค เกี่ยวกับเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจจากผู้เสนอโครงการส่งผ่านไปยังประชาชน และ (3) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

2.2.4 การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ พบว่า เป็นตัวแปรที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 1.8 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.018, $p < 0.01$) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรมทรัพยากรน้ำ (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน ประกอบด้วย (1) งบประมาณสนับสนุน และ (2) การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ที่พบว่า การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการทำกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งประสบความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ส่วนหนึ่งเกิดจากมูลเหตุการณได้รับการแนะนำ ส่งเสริมและ

สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่หน่วยงานของรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนจะเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตื่นตัวและรวมกลุ่มขึ้น

2.2.5 บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีความสามารถในการอธิบายเพิ่มได้ร้อยละ 0.7 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (R^2 Change = 0.007, $p < 0.01$) ซึ่งมีนักวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้คือ ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) สรุปได้ว่า การจัดการด้านต่างๆ จะประสบความสำเร็จอย่างดียิ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้นำที่มีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ เพื่อจะนำมากำหนดเป็นแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็น และจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ผู้นำท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) พบว่า การมีผู้นำที่จริงจังและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และจากการวิจัยของ สนธศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้นำ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรู้ความสามารถของผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา : กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ยังพบว่า ปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำหรือคณะกรรมการ โดยผู้นำต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และความยุติธรรม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ (1) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ (3) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ และ (5) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยพบว่า การมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการน้ำชลประทานตามฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 – 7 มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้ใช้น้ำฝายส่งน้ำที่ 3 จะมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 6 ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 2 ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 7 ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 1 ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 5 และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ใช้น้ำจากฝายส่งน้ำที่ 4 สำหรับข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด ถ้าผู้ใช้น้ำเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งสามารถหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้น คือ การร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา โดยต้องมีการติดตามและสังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ กิจกรรมนี้จะส่งผลให้กิจกรรมด้านอื่นสัมฤทธิ์ผลตามมาในอนาคต

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน ตลอดจนการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและตัดสินใจของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ส่งผลทำให้สภาพกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานและกิจกรรมของสมาชิกมีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน โดยหาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้เห็นถึงความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการสมทบแรงงานชุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ เป็นการลดปัญหาส่วนหนึ่งในด้าน การส่งน้ำและการใช้น้ำของเกษตรกรภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.1.4 การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน พร้อมทั้งปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการส่งน้ำ การใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทาน เพื่อให้เห็นคุณค่าของการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลสะท้อนถึงความสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนเน้นการแบ่งปันผลประโยชน์ ด้านในการบริหารจัดการน้ำที่มีความเสมอภาคและยุติธรรมมากที่สุด ซึ่งจะมีผลทำให้คุณภาพการพัฒนางานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมีคุณภาพสูงมากขึ้น

3.1.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเน้นด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ โดยการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ใช้น้ำในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังการส่งน้ำ พร้อมทั้งหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ชลประทานเกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงงานบริหารจัดการน้ำภายในโครงการฯ ให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสม ถูกต้อง เป็นธรรม และตรงกับความต้องการผู้ใช้น้ำชลประทาน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบชัดเจนทุกด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัวชี้วัดถึงผลสำเร็จและมาตรฐานบริการชลประทานของโครงการฯ

3.1.6 เจ้าหน้าที่ชลประทานควรกำหนดแผนการส่งน้ำและบำรุงรักษาล่วงหน้า โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำก่อนจะกำหนดแผนหรือตารางการจัดสรรน้ำ ควรมีการสำรวจปริมาณความต้องการน้ำที่แท้จริง และถนนชำรุดควรมีการปรับปรุงหรือซ่อมแซมถนน พร้อมทั้งกำจัดวัชพืชในคลองส่งน้ำ

3.1.7 เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกันตรวจสอบดูแลการส่งน้ำอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกผู้ใช้น้ำยังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการน้ำชลประทานในแปลงนา และการบำรุงรักษาคลองส่งน้ำ ทำให้สภาพการใช้น้ำชลประทานไม่เต็มศักยภาพและใช้ฝืดวิธี เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้านการใช้น้ำและการบำรุงรักษา ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องเข้าไปดำเนินการประชุมและฝึกอบรมเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์ด้านการจัดการน้ำ แนะนำการใช้น้ำชลประทานให้ถูกต้อง โดยเน้นให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรให้มีศักยภาพสูงขึ้น และควรเก็บเงินค่าน้ำชลประทาน

3.1.8 การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ (1) บทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเน้นให้สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย (2) ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ โดยเน้นให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา(3) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ โดยเน้นให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ (4) การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ โดยเน้นให้เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ และ(5) บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเน้นให้ผู้นำกลุ่มต้องเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก เพราะปัจจัยเหล่านี้จะอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน และเจ้าหน้าที่ชลประทานควรเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคีระหว่างตัวสมาชิกกับองค์กรผู้ใช้น้ำ โดยร่วมกับองค์กรผู้ใช้น้ำวางแผนการดำเนินงานพัฒนาอย่างเป็นระบบ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการปฏิบัติการกิจการประสานงานด้านการบริหารจัดการน้ำ และการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ เพื่อพิจารณาว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำแตกต่างกันอย่างไร และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ

3.2.2 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ชลประทานในการทำงานร่วมกับผู้ใช้น้ำ ซึ่งจะต้องศึกษาแนวทางการพัฒนาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิด วิธีการ และทักษะใหม่ๆ ในการทำงานร่วมกับผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในด้านการกระตุ้นและพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้บรรลุผลสำเร็จ

3.2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทภาวะผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ และบทบาทสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การผลักดัน และดำเนินการตามแผนบูรณาการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำชลประทาน

3.2.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผนในภาพรวมของโครงการชลประทานให้มีทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลและเกิดความยั่งยืน

3.2.5 ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำของโครงการชลประทานในแต่ละสำนักชลประทานทั่วประเทศ เพื่อนำข้อดี – ข้อเสียของแต่ละพื้นที่มาปรับปรุงและพัฒนา ตลอดจนค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาคู่มือการส่งน้ำและบำรุงรักษาให้มีคุณภาพ เกิดคุณประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม



บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน (2548) *การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา* กรุงเทพมหานคร แอร์บอร์น พริ้นต์
- กรมทรัพยากรน้ำ (2551) “รายงานการศึกษาโครงการเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล” ค้นคืนวันที่ 19 สิงหาคม 2553
จาก <http://www.sut.ac.th/im/mun/participitate%20factor.htm>
- กรมสามัญศึกษา (2542) “รายงานการศึกษาและพัฒนาโครงการระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ปี 2542” กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา
- กันตยา เพิ่มผล (2543) *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน* กรุงเทพมหานคร ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- ไกรสร วีระโสภณ และคนอื่นๆ (2544) “รูปแบบการจัดระบบควบคุมการใช้น้ำชลประทาน” รายงานการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร กรมชลประทาน
- โกวิท พวงงาม (2546) *อบต. ในกระบวนการทัศน์ใหม่ : พัฒนา สร้างเครือข่ายและเสริมสร้างความเข้มแข็ง* กรุงเทพมหานคร วิญญูชน
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร (2552) “รายงานสรุปโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี” กรมชลประทาน
- จุมพล หนิมพานิช (2547) *ผู้นำ อำนาจ และการเมืองในองค์กร พิมพ์ครั้งที่ 2* นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร ศักดิ์โสภณการพิมพ์
- ฉลอง ดิษสี (2541) “การมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชินรัตน์ สมสืบ (2550) “รัฐประศาสนศาสตร์กับการมีส่วนร่วม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* หน้าที่ 12 หน้า 272 - 304 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ

- ชูเกียรติ ภัยลี (2536) “การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงาน กับพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชัยวัฒน์ ลือเดช (2547) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการอ่างเก็บน้ำแม่ต๋าก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเขียงราย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ฐิติ ตระกูลเลิศรัตน์ (2548) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดกำแพงเพชร” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ณรงค์ มหรรณพ และคุณิต เวชกิจ (2534) “องค์กรประชาชนในการส่งเสริมการป่าไม้” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการป่าไม้ หน้าที่ 8 - 15 หน้า 491 - 541 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ตุลา มหาพสุชานนท์ (2547) *หลักการจัดการ หลักการบริหาร* กรุงเทพมหานคร พ.ศ. พัฒนา
- ถวิลวดี บุรีกุล (2547) “การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารภาครัฐ* หน้าที่ 10 หน้าที่ 271 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- เทวินทร์ รวมสุขนิรันดร์ (2546) " การมีส่วนร่วมของหมอดินอาสาประจำตำบลในการดำเนินงานพัฒนาที่ดินจังหวัดแพร่ " วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ธนวรรณ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2548) *การจัดการสมัยใหม่* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- นพวรรณ เสวตานนท์ (2546) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) *กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภากการพิมพ์
- _____ . (2531) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภากการพิมพ์
- บดินทร์ วิจารณ์ (2547) *การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ* กรุงเทพมหานคร เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- บรรยงค์ ไตจินดา (2543) *การบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ร่วมศาสน์ (1997)
- บุศรา เตียรณบรรจง (2546) “แรงจูงใจที่มีผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของพยาบาลโรงพยาบาลสิงห์บุรี” *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปรียากร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร สหมิตรออฟเซท
- พงศ์พันธุ์ เขียวหิรัญ (2533) “การพัฒนาเกษตรกรด้านการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชามนุษย์สัมพันธ์และจิตวิทยาที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกร* หน่วยที่ 8 - 15 หน้า 507 - 574 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) *การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้* กรุงเทพมหานคร เอ็กซ์เปอร์เน็ท
- พวงเพชร วัชรอยู่ (2537) *แรงจูงใจกับการทำงาน* กรุงเทพมหานคร โอ เอส พรีนติ้งเฮ้าส์
- พยอม วงศ์สารศรี (2542) *องค์การและการจัดการ* กรุงเทพมหานคร คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- พิทยา บวรวัฒนา (2548) “แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์สหรัฐอเมริกา 2” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์* หน่วยที่ 4 หน้า 158 – 161 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
- พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2517) *การสร้างพลังชุมชนโครงการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช
- _____ . (2527) *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์
- ไพจิตร ไตรวงศ์ย่อย (2538) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาบ้านป่าลัน จังหวัดเชียงราย” *วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กลวิธีและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร สักดิ์โสภากาการพิมพ์มนตรี คำชู (2527) “ความสัมพันธ์ระหว่างดิน น้ำ พืช” ใน *โครงการฝึกอบรมการจัดการน้ำชลประทาน นครปฐม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน* หน้า 1-2
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร (2552) “เทคนิคการจัดการสมัยใหม่ (Modern Management Techniques)” ค้นคืนวันที่ 19 สิงหาคม 2553 จาก (<http://www.bus.rmutp.ac.th/teacher/Kunlayanee/L1/2-2.htm>)
- มัลลิกา ต้นสอน (2544) *การจัดการยุคใหม่* กรุงเทพมหานคร เอ็กเซเปอร์เน็ท
- เมธา ใศวังกูร (2546) “แนวทางการจัดการงานส่งน้ำและบำรุงรักษาโครงการชลประทาน” ใน *อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ เมธา ใศวังกูร* 17 กรกฎาคม 2546 หน้า 90
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย
- เยาวนุช ซอหะซัน (2547) “ปฏิสัมพันธ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรมของพนักงานธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา ภาควิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2551) *ภาวะผู้นำ* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์
- เรืองยศ ปรีดา (2542) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ลัทธิกาล ศรีวระมย์ (2541) *ธุรกิจทั่วไป : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ* กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์
- วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน* ม.ป.ท.
- วิเชียร วิทยอุดม (2547) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์
- วิทยา ดิรนานนท์ (2527) “กฎหมายชลประทาน” ใน *โครงการฝึกอบรมการจัดการน้ำชลประทาน* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน หน้า 179 - 235
- วิบูลย์ บุญยชโรกุล (2526) *หลักการชลประทาน* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์เอเชีย
- วิโชติ จรุงโรจน์ (2550) “โครงการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองวง องค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา” ค้นคืนวันที่ 20 สิงหาคม 2553 จาก (http://vclass.mgt.psu.ac.th/~undp/proposal_II_01.htm)

- ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และคนอื่นๆ (2549) *ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี*
การจัดการความรู้ กรุงเทพมหานคร ซีเอ็ดยูเคชั่น
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ (2542) *องค์การและการจัดการ* กรุงเทพมหานคร ธรรมสาร
- สงวน สุทธิ เลิศอรุณ (2545) *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร
 อักษราพัฒนา
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) “ปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง” ค้นคืนวันที่
 23 สิงหาคม 2553 จาก <http://www.ryt9.com/s/nesd/238500>
- สิริกร เดียวสกุล (2549) “การจัดการความรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลในเครือ
 โรงพยาบาลกรุงเทพ” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการ บริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2545) *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์*
 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมใจ เข้มเจริญ (2531) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้:
 ศึกษากรณีตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สมยศ นาวิการ (2547) *ทฤษฎีองค์การ* กรุงเทพมหานคร บรรณกิจ 1991
- สายพิน ทับล้อม (2539) “การศึกษาสาเหตุในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชากร
 ของผู้ใหญ่ในด้านกิจกรรมอามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- สนธศักดิ์ สร้อยผาบ (2548) “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานธุรกิจชุมชน กรณีศึกษา: กลุ่มอาชีพ
 ทอผ้าไหมบ้านภู ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร” วิทยานิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สุรยุทธ หลิมตระกูล (2548) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
 ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณี ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง
 อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
- สุริยะ เข็มประชานรากร และคนอื่นๆ (2549) *ภาวะผู้นำและการสร้างแรงจูงใจ*
 กรุงเทพมหานคร ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ

- สุวรรณ เจริญเสาวภาคย์ และคนอื่นๆ (2548) *การจัดการความรู้* กรุงเทพมหานคร ก. พลพิมพ์
- เสน่ห์ จุ้ยโต (2547) *องค์การสมัยใหม่* สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสนาะ ดิยาวี (2546) *หลักการบริหาร* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อकिन รพีพัฒน์ (2527) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม
และวัฒนธรรมไทย” ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ *การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการพัฒนา* หน้า 108 กรุงเทพมหานคร
ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- อักษร สวัสดิ์ (2542) “ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”
ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- อำนาจ ชีระวนิช (2547) *การจัดการ* กรุงเทพมหานคร ซีวีแอลการพิมพ์
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff (1977) *Rural Development Participation : Concept and
Measures For Project Design, implementation and Evaluation*. New York :
Cornell University.
- _____ . (1980) *Rural Development Participation*. New York : Cornell University
- Reeder, W.W. (1974). *Some Aspect of the Informal Social Participation of farm families in New
York State*. New York : Cornell University.
- White, Alastair T. (1982) *The Community Participation A Discussion of the Agreements
Community Participation : Current issue and Lesson Learned*. Learned. USA. The
United Nations Children's fund.

ภาคผนวก



ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแบบสอบถาม





ภาคผนวก ข

แบบสอบถามโครงการวิจัย

แบบสอบถามโครงการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน :
กรณีศึกษา โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....นามสกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดอุบลราชธานี
กลุ่มผู้ใช้น้ำที่.....คลองส่งน้ำ.....
สังกัด ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่.....โซนส่งน้ำที่.....
พื้นที่รับน้ำอยู่ในช่วง ต้นคลองส่งน้ำ กลางคลองส่งน้ำ ปลายคลองส่งน้ำ

คำชี้แจง : โปรดเติมเครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา

<input type="radio"/> ไม่ได้รับการศึกษา	<input type="radio"/> ประถมศึกษาปีที่ 4
<input type="radio"/> ประถมศึกษาปีที่ 6	<input type="radio"/> มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
<input type="radio"/> มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	<input type="radio"/> อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)
<input type="radio"/> ปริญญาตรี	<input type="radio"/> สูงกว่าปริญญาตรี (โปรศรบุ).....
<input type="radio"/> อื่นๆ (โปรศรบุ).....	
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
5. จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน จำนวน.....คน จำแนกเป็น

<input type="radio"/> ชาย จำนวน.....คน	<input type="radio"/> หญิง จำนวน.....คน
--	---
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่.....ปี
7. จำนวนพื้นที่ทำเกษตรกรรม.....ไร่
8. สถานภาพภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

<input type="radio"/> หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ	<input type="radio"/> คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ	<input type="radio"/> สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ
---	--	--

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำ

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้น้ำ					
1.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
1.2 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในแปลงนา					
1.3 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
1.4 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
1.5 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการบริหารงานด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
2. ความพึงพอใจของผู้ใช้น้ำ					
2.1 ความพึงพอใจที่เจ้าหน้าที่ชลประทานมาส่งเสริมการใช้น้ำ และจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น การกำหนดขนาดของกลุ่มผู้ใช้น้ำเหมาะสมต่อการส่งน้ำ การให้ความสนใจและสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และการติดตามแนะนำการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.2 ความพึงพอใจในการวางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกวางแผนการส่งน้ำร่วมกัน เจ้าหน้าที่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี และเข้าใจถึงปัญหาการส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ตลอดจนมีการปฏิบัติตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นที่น่าพอใจ					
2.3 ความพึงพอใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำอย่างเป็นธรรม เช่น มีการเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมีเกณฑ์การพิจารณาส่งน้ำเป็นที่ยอมรับได้ ตลอดจนบริหารจัดการส่งน้ำได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
2.4 ความพึงพอใจต่อคำแนะนำในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งเรื่องน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องน้ำได้เป็นอย่างดี และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมแก้ปัญหการขัดแย้งเรื่องน้ำได้เป็นที่พอใจ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
2.5 ความพึงพอใจในการประชาสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน เช่น เจ้าหน้าที่แจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างทั่วถึง และข่าวสารที่ได้รับมีประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำ ตลอดจนเจ้าหน้าที่มาพบปะผู้ใช้น้ำด้วยความเป็นกันเอง					
3. แรงจูงใจ					
3.1 ท่านคิดว่าปัจจัยความสำเร็จด้านผลตอบแทนจากการเพาะปลูกมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.2 ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่เพื่อนสมาชิกผู้ใช้น้ำชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.3 ท่านคิดว่าการได้รับการยกย่อง ชมเชยความสำเร็จในการดำเนินงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาจากเจ้าหน้าที่และสมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
3.4 ท่านคิดว่าการกำหนดให้มีการประกวดสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นของกรมชลประทานมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความสำเร็จของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานได้มากน้อยเพียงใด					
4. บทบาทผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
4.1 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก					
4.2 ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
4.3 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มได้					
4.4 เมื่อมีปัญหาการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา ผู้นำกลุ่มสามารถให้คำปรึกษา และเสนอแนะได้เป็นอย่างดี					
4.5 ผู้นำกลุ่มมีการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้					
4.6 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และทำงานตามแผนงานที่วางไว้ และมีวิสัยทัศน์					
4.7 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่นับถือของผู้ใช้น้ำในท้องถิ่น					
4.8 ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่มีความสามารถที่ชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผล มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก					
4.9 ผู้นำกลุ่มยึดหลักการทำงานโดยมุ่งประโยชน์ของผู้ใช้น้ำและท้องถิ่นเป็นหลัก สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. บทบาทสมาชิกผู้ใช้น้ำ					
5.1 สมาชิกมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย					
5.2 สมาชิกมีความตระหนักในปัญหาความเดือดร้อนที่อาจจะเกิดขึ้นจากทรัพยากรน้ำขาดแคลน					
5.3 สมาชิกเห็นคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ					
5.4 สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการน้ำที่ดีและถูกต้อง พร้อมทั้งเต็มใจเข้าร่วมในกิจกรรมการใช้น้ำและการบำรุงรักษาของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
5.5 สมาชิกมีความเสียสละ และมีจิตสำนึกหรือจิตอาสาที่ดีต่อกลุ่มในการร่วมกันพัฒนา					
5.6 สมาชิกให้ความสำคัญ ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสในกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
6. ความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
6.1 สมาชิกกลุ่มมีความสามัคคีกันทั้งในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ระดับหมู่บ้าน และสามัคคีกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานชลประทาน					
6.2 สมาชิกกลุ่มมีการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี และร่วมทำกิจกรรมด้านการจัดการน้ำชลประทานและการบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
6.3 สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการใช้น้ำ และบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม					
6.4 สมาชิกกลุ่มรู้บทบาทหน้าที่ และให้ความร่วมมืออย่างพร้อมเพรียงกัน					
6.5 สมาชิกกลุ่มสร้างกฎเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาเป็นประเพณีปฏิบัติ					
6.6 สมาชิกกลุ่มมีความต่อเนื่องของการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ในการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน					
7. การส่งเสริมและสนับสนุนจากโครงการฯ					
7.1 ปัจจุบันโครงการฯ ได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานมากขึ้น					
7.2 เจ้าหน้าที่ชลประทานร่วมประชุมกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อวางแผนการส่งน้ำ การบำรุงรักษาอาคารชลประทานเป็นประจำ โดยผ่านเวทีประชาคมในระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
7.3 เจ้าหน้าที่ชลประทานปฏิบัติต่อผู้ใช้น้ำในพื้นที่ด้วยความเสมอภาค และคำนึงถึงศักดิ์ศรีผู้ใช้น้ำเสมอ					

ปัจจัย	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
7.4 เจ้าหน้าที่ชลประทานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และผู้ใช้น้ำได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
7.5 เจ้าหน้าที่ชลประทานออกพบปะผู้ใช้น้ำ และให้ความรู้เรื่องการชลประทานแก่ผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ					
7.6 เมื่อเกิดปัญหาในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ชลประทานสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วเป็นที่พอใจของผู้ใช้น้ำ					
7.7 โครงการฯ โคมน้อย ได้เปิดโอกาสให้ผู้ใช้น้ำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านส่งน้ำของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และสามารถเสนอแนะปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้					
7.8 เจ้าหน้าที่ชลประทานให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เช่น การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานด้านบริหารจัดการน้ำชลประทาน					
8. การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์					
8.1 กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมีการจัดประชุมเป็นประจำ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำ					
8.2 ผู้ใช้น้ำได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการฯ โคมน้อย อย่างสม่ำเสมอ					
8.3 การจัดประชุม อบรม สัมมนา สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สัมฤทธิ์ผลสูงขึ้น					
8.4 การประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้เกิดร่วมมือในการทำงานกับโครงการฯ โคมน้อยมากขึ้น					
8.5 เจ้าหน้าที่ชลประทานได้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้น้ำเข้าร่วมกิจกรรมด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาอยู่เสมอ					
9. ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการน้ำ					
9.1 ใช้ในการปลูกพืช					
9.2 ใช้ในการเลี้ยงสัตว์					
9.3 ใช้ในการอุปโภค - บริโภค					
9.4 ทำให้มีการจัดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ					
9.5 ช่วยสร้างและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร					
9.6 ทำให้ได้รับการแนะนำและสนับสนุนด้านต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ชลประทาน					
9.7 ทำให้ได้รับบริการส่งน้ำและการแก้ไขปัญหาทำได้อย่างรวดเร็วเป็นที่น่าพอใจ					
9.8 ทำให้มีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรน้ำในโครงการฯ อย่างมีคุณค่า					

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

[โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ในตารางให้ตามความคิดเห็นของท่าน]

(5 = มากที่สุด ; 4 = มาก ; 3 = ปานกลาง ; 2 = น้อย ; 1 = น้อยที่สุด)

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา					
1.1 ท่านเคยติดตามและได้สังเกตเห็นถึงผลกระทบ หรือปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มที่เป็นผลมาจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิกผู้ใช้น้ำ และด้านอื่นๆ					
1.2 ท่านให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการ ใช้น้ำ และสภาพปัญหาของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มก่อนฤดูการส่งน้ำ					
1.3 ท่านสามารถวิเคราะห์ปัญหาของตนเองด้านการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบ การชลประทาน					
1.4 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา					
1.5 ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มในการเสนอปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา					
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ					
2.1 ท่านเคยให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการวางแผน ของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการ วางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาในระดับแปลงนา					
2.3 ท่านเคยร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วมตัดสินใจในการวาง แผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธีแก้ปัญหาคือความต้องการใช้น้ำของ กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน					
2.4 ท่านเคยออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนใน กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
2.5 ท่านเคยขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการวาง แผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
2.6 ท่านเคยร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินกิจกรรมการบริหาร จัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ					
3.1 ท่านเคยเข้าร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง คูส่งน้ำหรือทางระบายน้ำ					
3.2 ท่านเคยสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ					
3.3 ท่านเคยประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับแปลงนา					
3.4 คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเคยมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้เห็นคุณค่าของน้ำชลประทาน และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน					
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์					
4.1 ท่านได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน					
4.2 ปัญหาและความต้องการของผู้ใช้น้ำได้รับการแก้ไข					
4.3 คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ					
4.4 การเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทำให้ท่านมีผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้น					
4.5 เมื่อมีโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาใดม่น้อย ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ใช้น้ำและครอบครัวดีขึ้น					
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
5.1 ท่านเคยร่วมสำรวจข้อมูล วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาการส่งน้ำและบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก					
5.2 ท่านเคยให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ และภายหลังกการส่งน้ำ					
5.3 ท่านเคยร่วมแก้ปัญหาการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในระหว่างการส่งน้ำ					
5.4 ท่านเคยร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน					
5.5 ท่านได้ติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ					
5.6 ท่านได้เสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในภาพรวมของโครงการฯ					

ตอนที่ 4 ปัญหา และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำชลประทาน

ปัญหา และอุปสรรค	ไม่มี	มี	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
1. การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา			
1.1 ด้านการติดตามและสังเกตผลกระทบ อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในกลุ่มจากการใช้น้ำและบำรุงรักษาของสมาชิก และด้านอื่นๆ			
1.2 ด้านการให้ข้อมูลในการสำรวจพื้นที่เพาะปลูก ความต้องการใช้น้ำ และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นของสมาชิกก่อนการส่งน้ำ			
1.3 ด้านการวิเคราะห์ปัญหาการใช้น้ำ และการบำรุงรักษาระบบการ ชลประทานของตนเอง			
1.4 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ปัญหาและความ ต้องการของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา			
1.5 ด้านการเข้าร่วมประชุมกลุ่มเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการ ของผู้ใช้น้ำด้านการใช้น้ำและบำรุงรักษา			
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ			
2.1 ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือแนวคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับ การวางแผนของกลุ่ม เช่น การใช้น้ำอย่างประหยัด การให้ คำแนะนำกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อนำไปใช้ เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาใน ระดับแปลงนา			
2.3 ด้านการเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และร่วม ตัดสินใจในการวางแผนการใช้น้ำและบำรุงรักษา ตลอดจนวิธี แก้ปัญหาความต้องการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.4 ด้านการออกเสียงลงคะแนน หรือลงมติในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
2.5 ด้านการขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หรือเจ้าหน้าที่ เพื่อ ประกอบการวางแผนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด			
2.6 ด้านการร่วมกำหนดระเบียบ กระบวนการ และวิธีดำเนินงาน กรรมการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน			

ปัญหา และอุปสรรค	ไม่มี	มี	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ			
3.1 ด้านการร่วมสมทบแรงงานในการขุดลอกคลอง กู้ส่งน้ำหรือ ทางระบายน้ำ			
3.2 ด้านการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการขุดลอกคู - คลองส่งน้ำ			
3.3 ด้านการประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อมีส่วน ร่วมบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานในระดับ แปลงนา			
3.4 ด้านการมอบหมายให้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ			
3.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนเกษตรกรได้ เห็นคุณค่าของน้ำ และการดำเนินกิจกรรมด้านการบริหาร จัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน			
4. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์			
4.1 ด้านการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการน้ำชลประทาน			
4.2 ด้านปัญหาและความต้องการของท่านได้รับการแก้ไข			
4.3 ด้านคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดสรรแบ่งปันน้ำให้แก่ สมาชิกได้ตรงตามความต้องการ			
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล			
5.1 ด้านการสำรวจข้อมูล วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการส่งน้ำ และบำรุงรักษา และความต้องการใช้น้ำของสมาชิก			
5.2 ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการใช้น้ำ ของผู้ใช้น้ำในระหว่าง และภายหลังการส่งน้ำ			
5.3 ด้านการแก้ปัญหาในระหว่างการส่งน้ำร่วมกับคณะกรรมการ กลุ่มผู้ใช้น้ำ			
5.4 ด้านการร่วมประเมินผลและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของ กลุ่มผู้ใช้น้ำให้แก่ทางผู้นำกลุ่มและ / หรือ คณะกรรมการกลุ่ม เจ้าหน้าที่ชลประทาน			
5.5 ด้านการติดตาม ตรวจสอบการทำงานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ			
5.6 ด้านการเสนอแนะ แก้ไข ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำ และการบำรุงรักษาในภาพรวมของ โครงการฯ			

6. ปัญหาด้านอื่นๆ

ปัญหา และอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ หรือแนวทางแก้ไข
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธรรม์วินท์ กลิ่นศรีสุข
วัน เดือน ปีเกิด	25 เมษายน 2507
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	1. ประกาศนียบัตรการชลประทาน วิทยาลัยการชลประทาน 2. บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการงานก่อสร้าง) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 3. วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต (วิศวกรรมโยธา) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร 4. เทคโนโลยีบัณฑิต (เทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 5. รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูงตร สำนักชลประทานที่ 12 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นายช่างชลประทานอาวุโส ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน